

Σχολείο και Ζωή

7-8

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΟΡΗΣΙΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ'
ΙΟΥΛ. ΑΥΓ.
1965

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»
ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
Ἐκδίδεται τὴν 1ην ἐκάστου μηνός.
Διευθυντής: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ
Διαχειριστής: ΑΝΔΡ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ
Γραφεῖα: Ἀκαδημίας 57 — Ἀθήναι

«L'ECOLE ET LA VIE»
REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
Directeur: G. ZOMPANAKIS
Gérant: A. ZOMPANAKIS
Rue: Acadimias 57 — Athènes
Année 13 JUILLET-AOÛT 1965

ΕΤΟΣ ΙΓ' ΙΟΥΛΙΟΣ—ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1965 ΤΕΥΧΟΣ 7—8

Διευθύνσεις κατὰ νόμον: Διευθυντοῦ: Βασ. Σοφίας 8 — Νέα Σμύρνη.
Τυπογραφικαὶ Ἔργασαι:
Γερ. Α. Γεωργιάδης Ὁδὸς Βαλτετιοῦ 62—Ἀθήναι—Τηλ. 624-692

Ἐγγράφονται συνδρομηταὶ καὶ πωλοῦνται προηγούμενα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» στὰ Γραφεῖα μας
ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 613.461 Τ. 143

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Γ. Ζομπανάκης: Τὸ βασικὸ τρίπτυχο τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως . . .	σελ. 321
Γ. Ἀρβανίτου: Ἡ ἔννοια τῆς ἠθικῆς κατὰ βάθος καὶ πλάτος . . .	» 324
Εὐρ. Σούρλα: Ἀπὸ τοὺς ριπτασμοὺς τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας . . .	» 330
Γ. Λάμπρου: Ἡ Δημιουργία σχολικῆς ζωῆς σύμφωνα με τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ νέου σχολείου . . .	» 333
Κωνστ. Κουρή: Ἡ ψυχολογία τοῦ συναισθήματος κατὰ τὸν William Stern . . .	» 339
Ἀν. Παντελίδης: Ἡ ἔνταξις τῶν ἐφήβων εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον . . .	» 346
Εὐθ. Κασιόλα: Ἡ ψυχολογία τῆς προσωπικότητος . . .	» 350
Γ. Μεγαλειός: Ἡ γειτονία τοῦ σχολείου μας . . .	» 353
Αἰκ. Τζίφα: Ἡ πρώτη μου βδομάδα μετὰ τὰ νήπια . . .	» 356
Μ. Νικολιδάκης: Ἡ παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία Ἡρακλείου διδάσκει εἰς Ρέθυμνον . . .	» 361
Κ. Ἀλεξάκος: Γιορτάζει τὸ σχολεῖο μας . . .	» 363
Γ. Ζομπανάκης: Μερικὲς ὀψεις τῆς Ἀμερικανικῆς οἰκογενείας . . .	» 365
Διεθνὴς Ἐκπαιδευτικὴ Κίνησις: . . .	» 371
Ἑλληνικὴ Ἐκπαιδευτικὴ Κίνησις: . . .	» 372
Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου . . .	» 397

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἑσωτερικοῦ:
Γιὰ τὰ Σχολεῖα . . . Δρχ. 100
Γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς . . . » 60
Ὁργανισμοὺς, Τραπεζὰς κλπ. . . » 250
Τὸ τεύχος . . . » 10
Ἐξωτερικοῦ:
Γιὰ Ἐκπαιδευτικοὺς: 1,5 λίρα Ἀγγλ.
ἢ δολλάρια 4 (Ἑτησίᾳ).
Γιὰ σχολεῖα: 2 λίραι Ἀγγλίας ἢ δολ.
λάρια 5,5 (Ἑτησίᾳ).
Ἡ συνδρομὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο ἐκάστου ἔτους καὶ προπληρώνεται
Συνεργασία, γράμματα, ἐπιταγὰς κλπ
στὴ διεύθυνση: Περιοδικὸ «ΣΧΟΛΕΙΟ
ΚΑΙ ΖΩΗ» ὁδὸς Ἀκαδημίας 57 Ἀθή-
νας (Κ). Τηλ. 633.461 Τ. Τ. 143.

"ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ"

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Ἔτος ΙΓ'

Ἰούλιος—Αὐγουστος

Τεύχος 7—8

Τὸ βασικὸ τρίπτυχο τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως

Κατὰ τὴν πρώτη ἐπίσημη ἐπαφὴ καὶ συνεργασία τοῦ μετὰ τὰ μέλη τοῦ παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπανδρέου ἐτόνισε τὰ ἑξῆς:

«Νέα πνοή, νέο πρόγραμμα, νέα βιβλία ἀποτελοῦν τὸ τρίπτυχο τῶν βασικῶν ἀρχῶν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Φαντασία, πίστις καὶ ἐνθουσιασμός πρέπει νὰ χαρακτηρίζουν τὸν Ἑλληνα ἐκπαιδευτικόν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ριζικὴν ἀλλαγὴν ἢ ὁποία ἐπέρχεται εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως». Καὶ συνεχίζει:

«Ἐγιναν οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι ἀχθοφόροι τῆς σάπκειας. Νὰ σταματήσουν νὰ εἶναι. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, πρέπει νὰ ἀνακαινισθῇ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα διδασκαλίας. Καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία νὰ ἀνανεωθοῦν, ὥστε νὰ περιορισθῇ ἡ ποσότης καὶ νὰ ἐξαρθῇ ἡ ποιότης τῆς διδασκομένης ὕλης. Νὰ παύσῃ ὁ διδάσκαλος νὰ διδάσκῃ ἀσημάντους λεπτομερείας καὶ νὰ ἀπαιτῇ τὰς ἰδίας κατὰ τὰς ἐξετάσεις. Ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ δώσῃ τὸ ἀπόσταγμα τῶν πραγμάτων, αἱ δὲ ἐξετάσεις νὰ ἔχουν οὐσιαστικὴν σημασίαν. Ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς ἀποστάξεως θὰ δημιουργηθῇ ἡ ποιότης. Καὶ τὰ βιβλία θὰ εἶναι διδακτικὰ βιβλία. Ὁ πολιτισμὸς διὰ νὰ ἔχῃ μορφωτικὸν χαρακτήρα δὲν πρέπει νὰ ἀναλύεται εἰς τὰ περιστατικά, τὰ ὁποῖα εἶναι οὐδέτερα, ἀλλὰ νὰ λαμβάνῃ τὰ θετικὰ στοιχεῖα. Καὶ πρὸς τοῦτο χρειάζεται ἡ ἐπιλογή, ἡ κάθαρσις. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κάθαρσιν χρειάζεται τὸ πρόγραμμα καὶ τὸ βιβλίον καὶ ὁ διδάσκαλος».

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
Ὁ Κυβερνήτης τῆς χώρας ζητεῖ περιορισμὸν τῆς ποσότητος καὶ ἔξαρ-

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ 321

ΔΩΡΕΑ K. Κουλιδῶν

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44433

ση της ποιότητας του υλικού της διδασκαλίας ζητεί την επιλογή και την κάθαρση. Διατυπώνει έτσι με λίγες επιγραμματικές φράσεις δυο συγκεκριμένες **διδασκτικές αρχές**, που αποτελούν το μεγάλο επίμαχο πρόβλημα, τὸν ἄξονα τῶν συζητήσεων στὰ εἰδικὰ παιδαγωγικά συνέδρια τῶν τελευταίων καιρῶν. Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς **«παραδειγματικῆς διδασκαλίας καὶ μαθήσεως»**.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι ἡ ἀντίθετη τῆς **συστηματικῆς διδασκαλίας**. Σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ «υποδειγματικὴ μάθηση» με διαλεχτὰ «πρότυπα υλικά». Μὲ βάση ἓνα χαρακτηριστικὸ καὶ τυπικὸ παράδειγμα, ποὺ ἀντιπροσωπεύει πολλὰ παρόμοια, πρέπει νὰ διασαφηνιστῇ μιὰ σκέψη ἓνας κανόνας, μιὰ θέση, μιὰ γνώση· με βάση ἓνα τυπικὸ τοπίο ἀπὸ τὴ γεωγραφία ἢ ἓνα ἀντιπροσωπευτικὸ κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορία πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἀναγκαία διεργασία οὐσιαστικῶν γνώσεων γιὰ τὸ μάθημα αὐτό. Τὸ υλικὸ λοιπὸν εἶναι **παραδειγματικὸ** γιὰ τὴν περιοχὴ κάθε μαθήματος· πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ πλούσιο γιὰ νὰ διαφωτίζῃ ἓνα κομμάτι τῆς πραγματικότητος· ἀλλὰ καὶ ἔτσι διαρθρωμένο, ποὺ νὰ συνενώνεται με τ' ἄλλα υλικά.

Γιὰ τὴν πορεία γενικὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς θὰ ἔχωμε ὑπόψη τοῦτο:
α. Ὅσο βαθύτερα καὶ ἐπίμονα εἰσδύομε στὴ διασάφισι ἐνὸς κατὰ τὸν εἰδικὸν προβλήματος, τόσο περισσότερο ἀποκτοῦμε μόνοι μας τὸ σύνολο τοῦ μαθήματος.

β. Ὅσο βαθύτερα εἰσδύομε σ' ἓνα μάθημα, τόσο ἀναγκαιότερα διαλύονται μόνοι τους τὰ τοιχώματα τοῦ μαθήματος καὶ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ προχωρήσωμε ὡς τὸ ἐσώτατο βάθος, ποὺ συνδέει καὶ ἐνώνει καὶ ἐξανθρωπίζει ὡς τὸ ἐσώτατο βάθος, ὅπου ριζοβολοῦμε ὡς ὁλοκληρωμένοι ἄνθρωποι, ὅπου συναρπαζόμαστε καὶ συγκλονιζόμαστε καὶ ἐπομένως μορφωνόμαστε.

Ἄν πρόκειται νὰ αποφασίσωμε τι ἀπὸ τὰ δυὸ θὰ προτιμήσωμε, τὴν ἐπιπόλαια συστηματικὴ καὶ πλήρη διδασκαλία ἢ τὴν προσπᾶθεια γιὰ διαλεχτὰς ἀλλὰ βαθύτερες γνώσεις, προτιμοῦμε τὸ δεύτερο· ἀπορρίπτουμε κάθε ἐπιφανειακὸ ἐγκυκλοπαιδισμό καὶ προτιμοῦμε τὸ θάρρος γιὰ ἐμβάθυνση. Ἐπιβάλλεται ἐπομένως περιορισμὸς στὰ οὐσιαστικὰ καὶ γόνιμα στοιχεῖα, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν προϋπόθεσι μιᾶς ἐπιτυχοῦς μορφωτικῆς ἐργασίας. Τὸ σχολεῖο ὀφείλει κατὰ τὴν ἐκλογὴ τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος νὰ αποφασίξῃ μόνοι του. Μὲ βάση τὸ παράδειγμα ἐνὸς ἀντικειμένου, ποὺ πραγματικὰ καταλαμβάνει ὁ μαθητὴς, τὸ σχολεῖο προσφέρει βασικὰς γνώσεις καὶ προκαλεῖ βαθειὰς σκέψεις· δὲν πρέπει νὰ φράξῃ τὸν δρόμο συσσωρεύοντάς ἀφθονὰ καὶ συχνὰ ἀκατανόητα υλικά. Ἡ ἐπίδοσι εἶναι ἀδύνατη δίχως ἐμβάθυνση· ἡ ἐμβάθυνσις εἶναι ἀδιανόητη δίχως αὐτοπεριορισμό.

Κανόνες ἀπαράβατοι γιὰ τὴν ὀρθὴ ἐκλογὴ τῆς ὕλης ἂς εἶναι: τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο καὶ ἡ σχέση τοῦ υλικοῦ με τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς, ἡ ἀντιληπτικὴ δύναμις καὶ τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν.

Ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι ἐδῶ τὸ ἐπὶ μέρος στὸ ὁποῖον ἐμβαθύνομε δὲν εἶναι βαθμίδα, ἀλλὰ καθρέπτης τοῦ ὅλου. Ἡ παραδειγματικὴ θεώρησις εἶναι τὸ ἀντίθετο τῆς εἰδικεύσεως· δὲν θέλει νὰ ἀπομονώσῃ, ζητεῖ μέσα στὴν ἀτομικὴ περίπτωσι τὸ ὁλοκληρωμένο σύνολο.

Τὶς θέσεις αὐτὲς θὰ μᾶς διασαφηνίσουν λίγα παραδειγματικὰ θέματα ἀπὸ τὴν περιοχὴ πρὸ πάντων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Οἱ νόμοι τῶν μοχλῶν π.χ. ἐξευρίσκονται ἐπάνω στοὺς ζυγοὺς κάθε εἵδους, με τὴν τραμπάλλα τῶν παιδιῶν, με τὸ κοπίδι, με τὴν τανάλια. Στὴ γεωμετρίᾳ ἐξευρίσκεται ὅτι ἡ ἀκτίνα τοῦ κύκλου χωρεῖ 6 φορές στὴν περιφέρεια, ὅτι ὁ κῶνος εἶναι τὸ ἓνα τρίτο τοῦ κυλίνδρου κ.λ.π.

Μὲ τὴν πορεία, ποὺ ἀκολουθοῦμε ὡς τώρα οἱ μαθηταὶ μας μοιάζουν με κυνηγημένους ὁδοιπόρους, ποὺ ψηλαφοῦν ἀνάμεσα σὲ μιὰ πυκνὴ ὁμίχλη κατὰ μῆκος μιᾶς σειρᾶς τηλεγραφικῶν στύλων καὶ σπεύδουν ἀπὸ στύλο σὲ στύλο. Βλέπουν μόνο ἓκατὸ μέτρα πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ πρὸς τὰ πίσω. Μὲ τὴν παραδειγματικὴ ὁμως διδασκαλία καὶ μάθησις δημιουργοῦμε νησίδες σὲ μερικὰς εὐνοϊκὰς θέσεις, ὅπου ἀνυψώνομε φάρους καὶ προβολεῖς, ποὺ φωτίζουν ὁλόκληρο τὸν δρόμο μας.

Ὅσα ὑποστηρίζομε ἐδῶ δὲν περιορίζονται μόνο στὴ μέση ἐκπαίδευσιν. Ἡ διδασκαλία τῶν φυσικῶν καὶ στὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν δὲν εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ ἀκολουθῇ τὴ γνωστὴ συστηματικὴ πορεία «ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω». Ὅποιος κατορθώσῃ στὴ Μηχανικὴ νὰ ἀποκτήσῃ ἓνα γνήσιο φυσικὸ τρόπο νὰ σκέπτεται, ἐκέρδισε πολὺ περισσότερα ἀπὸ ἑκατονταπλάσιες «ἀτελεῖς» γνώσεις. Ὅποιος ἐγνώρισε βαθιά ἓνα ἀντικείμενο, ἓνα ὄργανο ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὰς, τὸ ἐπεξεργάστηκε, τὸ ἔζησε καὶ τὸ κατάλαβε, αὐτὸς ἐπίσης ἀπόκτησε τὴν πείρα, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἔμαθε καὶ γνώρισε με τὸν τρόπον αὐτὸ μπορεῖ νὰ τοῦ γίνῃ «πρότυπο» γιὰ περισσότερα ἀντικείμενα τῆς ἴδιας περιοχῆς. Ὅ,τι ἔμαθε καὶ κατανόησε μιὰ φορὰ γίνεται ἔπειτα κρυσταλλικὸ σημεῖο γιὰ κάθε παρόμοιο ζήτημα. Στὴ Φυσιογνωσία ἢ ζωντανὴ διδασκαλία ἔχει ἐγκαταλείψει τώρα καὶ πολλὰ χρόνια τὴν παλιὰ συστηματικὴν πορεία τῆς Βοτανικῆς καὶ Ζωολογίας. Ἐδῶ ἐκλέγομε τὴν ὕλη ἀπὸ τὴ φυσικὴ καὶ τὴν ἰδιαίτερη περιοχὴ τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ρίψωμε μιὰ πραγματικὴ ματιὰ στὰ γεγονότα τῆς ζωῆς.

Κάτι ἀνάλογο μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ στὴ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας, τῆς Γεωγραφίας καὶ τῶν Θεσηκευτικῶν.

Καὶ γιὰ νὰ συμπεράνωμε:

Ὁ περιορισμὸς τοῦ διδασκτικοῦ υλικοῦ καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν καταλλήλων κεντρικῶν θεμάτων ἐπιβάλλεται σήμερον, γιὰ τὸν χρόνον τῆς μαθήσεως καὶ τῆς νεότητος εἶναι περιορισμένος, γιὰ τὴν ἐμβάθυνσιν ἀπαιτεῖ χρονικὴ ἄνεσις, γιὰ τὴν πληθώρα τοῦ υλικοῦ μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ σύγχυσις, ἐπιπολαιότητα καὶ ἀφηρημάδα. Ἐτσι τὸ ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ τοῦ υλικοῦ εἶναι πρόβλημα τῆς παιδαγωγικῆς λογι-

Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Οἱ πρῶτες ἀπαρχές ἀνάγονται στοὺς Σίνας καὶ μετέπειτα στοὺς Ἰνδοὺς, Ἰουδαίους, Βαβυλωνίους καὶ Αἰγυπτίους γιὰ νὰ καταλήξουμε στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ποὺ ἀνέπτυξαν ἀξιολογώτατα φιλοσοφικά καὶ ἠθικά συστήματα καὶ ἔθεσαν τὴ βάση στο ὅλο οἰκοδόμημα τῆς ἠθικῆς ἐπιστήμης τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἡ ἠθικὴ ὁμῶς στὴν Ἑλλάδα πρὸ τῶν Σοφιστῶν ἀπερχομένη στὴν κα-
λοκαγαθία καὶ δὲν διέφερε πολὺ τῆς ἠθικῆς τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν. Τὸ ἴδιο
παρατηρεῖται καὶ στὴν ἠθικὴ τῶν διαφόρων φιλοσόφων πρὸ τοῦ Σωκράτους.
Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔθεσαν πρῶτοι τὶς ἐπιστημονικὲς βάσεις τῆς ἠθικῆς
ἐπιστήμης στὴν Ἑλλάδα εἶναι οἱ Σοφισταί, ποὺ ἔγιναν οἱ εἰσηγηταὶ τοῦ δια-
φωτισμοῦ στὴν Ἀθήνα. Ὁ Πρωταγόρας π.Χ. ἐπίστευε, ὅτι μόνον σχετικὴ
ἀλήθεια ὑπάρχει καὶ ὅχι ἀντικειμενικὴ μὲ καθολικὸν κύρος. Γιὰ τὸ λόγο τοῦ-
το ἔλεγε ὅτι «Πάντων χρημάτων ἄνθρωπος».

Γιατί απέδειξε ότι και μερικές άγονες φιλοσοφικές άμφιβολίες ύπρ-
ξαν γονιμότερες, όπως είναι οι ιστορικές άμφιβολίες του Σωκράτους, του
Καρτεσιού και του Καντίου, που έβοήθησαν, ώστε να γίνει πιο άντιληπτή ή
ουσία της αλήθειας και γνησιώτερο τὸ νόημα της άρετής.

324

Καὶ τώρα ὅς σταθοῦμε γιὰ λίγο εὐλαβικοὶ προσκυνηταὶ στὴ μνήμη καὶ στὸ ἔργο τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς ἀρχαιότητος Σωκράτους γιὰ νὰ γευστοῦμε, ὅσο βέβαια ἡ μικρὴ μας διάνοια τὸ ἐπιτρέπει, τὴ βαθειὰ φιλοσοφικὴ σκέψι τοῦ ὀρθολογιστοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου. Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ ἐνδιατρίψουμε μὲ τὸ βαθύτερο φιλοσοφικὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου μας φιλοσόφου, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ σημειώσουμε ἓνα σταθμὸ οὕτην ἱστορίᾳ τῆς ἠθικῆς ἐπιστῆμης ποὺ πρῶτος αὐτὸς ἔθεσε ἐδῶ, στὸν τόπο μας τίς ἐπιστημονικὰ βάσεις τῆς ἠθικῆς μὲ αὐστηρότερο τρόπο, μέσα στὴν ὀρθολογικὴ Σχολή του. Ὁ Σωκράτης ἐδέχετο, ὡς πηγὴ τῆς γνώσεως, τὸ λόγο, τοὔτέστιν τὴν καθαρὰ νόησι. Ἐπίστευε δηλαδὴ ὁ μέγας φιλόσοφος, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει τί εἶναι ἀγαθὸν πράττει τοῦτο κατὰ τὴ θέλησί του, εἰς δὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κακοῦ ἐξ ἀγνοίας ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος.

Ο Σωκράτης ήταν άκαταπόνητος συζητητής. "Άλλοτε άβρός καί άλλοτε πικρός στην άνυπέρβλητη είρωνεία του, έλπίζει ότι ή σωτηρία του άνθρώπου έρχεται πάλι άπό μέσα άπό τόν έσωτερικό άνθρωπο. Άπό την προσπάθεια δηλαδή καί την έπιτυχία του νά γνωρίση βαθιά την ούσία του άγαθοϋ καί του κακοϋ καί τουτο, γιατί έχει την πεποίθησι, ότι τότε ή πράξι θα έναρμονισθῇ με τή γνώσι καί θα άποκατασταθῇ ή κλονισμένη άρμονία καί ένότης της έσωτερικής ύπάρξεώς μας. Ένώ αντίθέτως ο 'Απόστολος Παύλος άργότερα περιμένει την σωτηρία του άνθρώπου άπ' έξω με έγκαρτέρησι καί συντριβή, γιατί δέν τρέφει καμμία έκτίμησι στις ανθρώπινες δυνάμεις. Περιμένει δηλαδή τή λύτρωσι άπό ένα ύπέρτατο όν, τό λυλυτρωτή θεό, άπό τή θεία χάρι.

Ὁ Πλάτων ἐστήριξε τὴν ἠθικὴ διδασκαλίαν τοῦ ἐπὶ τῆς ιδεολογίας ποῦ πρῶτος αὐτὸς ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ ὁ Σωκράτης, τὸ δὲ ἠθικὸ πρόβλημα τὸ ἐθεώρησε ἀλληλένδετο μὲ ἄλλα μεταφυσικὰ καὶ γνωσιολογικὰ προβλήματα, ποῦ μᾶλλον στὰ πλαίσιά των καὶ μόνο ἡμπορεῖ νὰ λυθῇ ὀριστικὰ τὸ πρόβλημα αὐτό. Γενικώτερα ἡ Πλατωνικὴ ἠθικὴ εἶναι ἐπέκτασι, συμπλήρωσι καὶ διόρθωσι τῆς Σωκρατικῆς ἠθικῆς.

325

αἱ ἀρεταὶ κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελειοτάτην». Ἡ ἠθικὴ συνείδησι κατ' αὐτὸν δὲν εἶναι ἔμφυτος στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ προάγεται διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ ὀρίμου ἀνθρώπου: «Οὐχ οἶον τε ἀγαθὸν εἶναι κυρίως ἀνευ φρονήσεως».

Ὁ Ἀριστοτέλης δέχεται ἐπίσης ἐλευθερίαν βουλήσεως, ἀλλὰ ὅταν ὁ ἄνθρωπος πράττῃ μετὰ φρονήσεως καὶ διανοίας, ἐνῶ ὅταν πράττῃ διὰ τῆς βίας ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ τότε οἱ πράξεις του εἶναι ἀκούσιες.

Οἱ Στωϊκοὶ συνιστοῦν τὴν ἀπάθεια, ὡς τὸ κύριο καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου βίου. Ἀντιθέτως οἱ Ἐπικουρεῖοι ἐδέχοντο ὡς μόνον ἀπόλυτο ἀγαθὸ τῶν ἐμψύχων ὄντων, τὴν ἡδονὴν καὶ ὡς τὸ μεγαλύτερο κακὸ τὴν λύπη.

Οἱ Νεοπλατωνικοὶ ἐθεωροῦσαν ὡς ὑψιστὸ ἀγαθὸ τὴν εὐδαιμονίαν, ποῦ ἀποβλέπει στὸ «ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν».

Ἦδη ἀφήνομε τὴν ἠθικὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν σχολῶν καὶ περνῶμε στὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου, ὅπου μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ περιορίζεται ἡ φιλοσοφικὴ ἐξέτασις τῆς ἠθικῆς. Γιατὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι κατὰ κανόνα σύμμετρος πρὸς τὴν Χριστιανικὴν πίστι. Κατὰ τὸν Χριστιανισμό σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ἡ τελείωσις, ἡ ὁμοίωσις δηλαδὴ πρὸς τὸν θεόν, γιατί ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι πρόσκαιρος καὶ πρέπει ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ θησαυρίζῃ τὴν ψυχὴν του μὲ τὰ ἀγαθὰ τῆς οὐρανοῦ βασιλείας.

Κατὰ τὸν Χρῆστον Ἀνδρουτσον, καθηγητὴν τῆς θεολογίας τοῦ πανεπιστημίου, συγκρινομένη ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν ἠθικὴν δὲν παρουσιάζει καμμία διαφορὰ, πρὸ πάντων πρὸς τὰ ἠθικὰ διδάγματα τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν Στωϊκῶν, γιατί ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ προϋποθέτει τὴ φιλοσοφικὴν ἠθικὴν συνείδησιν τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὅποιον ἀσχολεῖται εὐρύτατα ἡ φιλοσοφικὴ ἠθικὴ. Τότε καὶ μόνον ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ θὰ ἀντετιθετο πρὸς τὴ φιλοσοφικὴν ἠθικὴν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ᾗτο ἀπλῶς φυσικὸν ὄν ἐστερημένο τῆς πνευματικότητος, ποῦ τὸν διακρίνει. Ἀλλὰ καθὼς εἶναι φανερόν τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν συμβαίνει.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὸν Χριστιανισμό οἱ ἠθικὲς ἔννοιες δὲν εἶναι μόνον προσιτές «εἰς τοὺς ἐν Χριστῷ πιστεύοντας», ἀλλ' εἶναι ἀνθρώπινες ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἰσχύουν γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ ὅλες τίς ἐποχές.

Ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρω συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ περιεχόμενον ὧν τῶν ἠθικῶν ἐννοιῶν παραμένει κατὰ βάθος καὶ στὴν οὐσίαν τοῦ ἴδιου. Ὁρμώμενοι δὲ ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου κατανοοῦμεν, ὅτι ὑπάρχει πλήρης συνάφεια τῆς φιλοσοφικῆς πρὸς τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν. Ἐκ φύσεως δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι δυνατόν ν' ἀνέλθῃ στὸ ὕψος τῆς ἠθικῆς θεωρίας καὶ νὰ ἐπιδείξῃ ἀνάλογη ἠθικὴ διαγωγή καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα πειστήριο, τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ περιφανῶς τὸ γεγονός, ὅτι πρὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχε ἠθικὴ γνῶσις καὶ ἠθικός βίος. Τὰ δὲ ἠθικὰ ἔργα τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων ἔχουν μόνιμη ἀξία μὴ ἐπιδεχόμενα καμμιά ἀντίρρηση ἀπὸ κανένα ὀρθῶς φρονούντα. Ἡ ἀγάπη π.χ. πρὸς τοὺς ἐχθρούς, τὴν ὁποίαν δέχεται ὁ Χριστιανισμὸς διδάσκεται καὶ ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς συνάδουσα καὶ ἐξαίρουσα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

Ἐξ ἄλλου καὶ ὅσοι ἐκ τῶν φιλοσόφων προσεπάθησαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὅσοι λαοὶ ἐκ τῶν πολιτισμένων ἠθέλησαν ν' ἀγνοήσουν τὸ χριστιανισμό εὐρέθησαν ἀνεπιγνώστως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ ροπὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Βέβαια ὑπάρχουν καὶ φιλοσοφικὰ συστήματα ποῦ ἀπαρνοῦνται τὸ Χριστιανισμό. Γι' αὐτὰ δὲν γίνεται λόγος καθόλου, γιατί εἶναι ἀποβλητέα ἐξ ἀρχῆς.

Ἡ ὁμοιότης δὲ τῶν ἠθικῶν διδαγμάτων τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς τὰ ἠθικὰ διδάγματα τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ὑποστηρίζεται καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ποῦ θεωρεῖ τὴν ἠθικὴν συνείδησιν ἔμφυτον κανόνα, διὰ τοῦ ὁποίου διακρίνει ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τὸ κακόν, συμφωνῶνται οὕτως πρὸς τοὺς φιλοσόφους τῆς Στοᾶς.

Τὴν ὁμοιότητα ποῦ παρουσιάζουν τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς μὲ τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς τὴν ἐξαίρουν μεγάλοι θεολόγοι ἀπὸ τοῦ Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου μέχρι τῶν νεωτέρων Peleiderer, Christ, Hermann καὶ ἄλλων. Πολὺ συνετέλεσαν στὴν ὁμοιότητα αὕτη καὶ οἱ πρῶτοι ἀπολογηταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, πολὺ δὲ περισσότερο οἱ πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἀνέπτυξαν καὶ διειτύπωσαν ἀκριβέστερον ὅχι μόνον τὰ δόγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἠθικὰ διδάγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τέτοιοι εἶναι ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος θεολόγος, ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσης, ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, ποῦ εἶχε ἀφετηρίαν τὰ δόγματα τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ Μιχαήλ ὁ Ἐφέσιος, ποῦ ἔγραψε ὑπόμνημα στὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ Πλήθων, ὁ Εὐστράτιος Νικαίας καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ἐξ ὧν αὐτῶν λοιπὸν καταλήγομεν στὸ συμπέρασμα, ὅτι βάσις γιὰ τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν κάθε ἀνθρώπου πρέπει νὰ εἶναι ἡ Ἑλληνοχριστιανικὴ ἠθικὴ, γιατί σύμφωνα μ' αὐτὴ καὶ μόνον ὁ ἄνθρωπος θὰ φθάσῃ στὴν τελείωσιν, διὰ τῆς ἀρετῆς, ποῦ προσιωνίζει τὴν μακροβιότητα ἐπέκεινα τοῦ τάφου. Καὶ τοῦτο, γιατί ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ συνεπλήρωσε καὶ ἐπεξέτεινε τὸ νόημα τῆς ἠθικῆς ἐκεῖ ποῦ δὲν κατάρθωσε νὰ φθάσῃ ἡ φιλοσοφικὴ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Τὴν ἴδια περίπου συνάφεια πορουσιάζει καὶ ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ τῆς Δύσεως διὰ τοῦ Αὐγουστίνου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν ἠθικὴν, καθ' ὅτι ὁ Αὐγουστίνος δέχεται τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ὡς ἀνωτάτη ἀρετὴ ἐκ τῆς ὁποίας παράγονται οἱ τέσσαρες Πλατωνικὲς ἀρετὲς ἥτοι ἡ σοφία, ἡ ἀνδρεία, ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη.

Στὴν ἀναγέννησιν, ἀναγεννῶνται τὰ ἴδια ἠθικὰ προβλήματα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους καὶ τῶν Στωϊκῶν, ποῦ ἀπασχολοῦν τοὺς μεγάλους ἄνδρες τῆς ἀναγεννήσεως, τὸν Καρτέσιον, Ρουσσώ, Λειβνίτιον καὶ τὸν Γερμανὸν Κάντιον, ποῦ παρούσασε ὁλόκληρον τὸ ἠθικὸ σύστημα, γύρω ἀπὸ τὰ ἠθικὰ προβλήματα.

Δέχεται δηλαδὴ ὁ Κάντιος ἔμφυτον ἠθικὸν νόμον στὸν ἄνθρωπον καὶ δίδει διαφόρους κανόνες γενικοῦ χαρακτήρος, ὅπως «πρᾶττε ὅ,τι ὁ προορισμός σου ἀπαιτεῖ», «πρᾶττε κατὰ συνείδησιν», «πρᾶττε πρὸς ἕκαστον ὅ,τι ὁ ἴδιος αὐτοῦ προορισμός ἀπαιτεῖται» κ.τ.λ.

Ὁ Σοπενχάουερ ἀντιθέτως εὐρίσκει τὸν «βίον ἀβίωτον» καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν προτιμωτέρου τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου.

Στὴν πατρίδα μας τὴν Ἑλλάδα, πολλοὶ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως μέχρι σήμερα ἡσχολήθησαν γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ἠθικῆς, βασιζόμενοι πάντοτε στὰ φιλοσοφικὰ χωρία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ στὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐκ τούτων σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Δαμωδός, ὁ Βούλγαρις, ὁ Κούμας, ὁ Γενάδιος, ὁ Καϊδαίτης, ὁ Βάμβας, ὁ Χρῆστος Παπαδόπουλος, ὁ Χρῆστος Ἀνδρουτσός, ὁ Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος καὶ ὁ Εὐάγγελος Παπανοῦτσος.

Ἐξαντληθέντος τοῦ κεφαλαίου τῆς «Ἱστορικῆς Ἐξελιξέως τῆς Ἠθικῆς» στοὺς διαφόρους λαοὺς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἥδη προβάλλει ἄλλο ἐξ ἴσου σπουδαῖο πρόβλημα «τῆς γενέσεως τῆς Ἠθικῆς συνειδήσεως». Τὸ

πρόβλημα τουτο της ἠθικῆς συνειδήσεως προβάλλει ἐπιτακτικό, γιατί δι' αὐτῆς κρίνουμε ὅλες τίς πράξεις τίς δικές μας ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, σύμφωνα πρὸς ὠρισμένες ἠθικὰς ἰδέες καὶ ἀρχές. Ἔτσι ἄλλες μὲν πράξεις χαρακτηρίζονται ὡς ἀγαθές καὶ τίς ἐπαινοῦμε, ἄλλες δὲ τίς θεωροῦμε κακές καὶ τίς καταδικάζουμε.

Τὸ σύνολον τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν ὀνομάζουμε ἠθικὴ συνείδησι καὶ ἠθικὸ νόμο, τὴν δὲ πράξι, ποὺ ἐπιβάλλει ὁ ἠθικὸς νόμος, τὴν ὀνομάζουμε καθήκον. Ἀρετὴ δὲ ὀνομάζουμε τὴ σταθερὰ γνώμη, ποὺ ἔχομε γύρω ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσι τῆς πράξεως.

Κατὰ τὸν Θεόφιλο Βορέα ὀρίζεται ὡς ἐξῆς ἡ ἠθικὴ συνείδησι: «Ἡθικὴ συνείδησι εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων, καθ' οὓς κρίνομεν τὰς βουλήσεις καὶ τὰς πράξεις, τὰς τε ἡμετέρας καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας αὐτῶν, ἐὰν δῆλον, ὅτι εἶναι ἀγαθὴ ἢ κακὴ. Λέγομεν δὲ ἠθικὴν συνείδησιν καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πράττειν κατὰ τὰς ἠθικὰς ἀρχάς».

Γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα: Ἀπὸ ποῦ ἔχει τὴ ρίζα τῆς ἡθικῆς συνείδησι; Οἱ ὀρθολογικὲς θεωρίαι πιστεύουν, ὅτι εἶναι ἐμφυτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἠθικὴ συνείδησι καὶ ὑποδεικνύει τὸ πρακτέον. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε: «ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνὴ τις γινομένη ἢ ὅταν γένηται αἰεὶ ἀποτρέπει μὲ τοῦτο ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε».

Οἱ Στωικοὶ διαλαλοῦσαν: «Πάντας ἀνθρώπους ἀφορμὰς ἔχειν ἐκ φύσεως πρὸς ἀρετὴν». Ὁμοίως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐβροντοφώνησε: «Ὅταν ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος. Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως».

Κατὰ τὸν Κάντιο ἀφετηρία στὴν γένεσι τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως γίνετα ὁ ἐμφυτος παράγων.

Ὁ δὲ Ρουσσὸ λέγει: «Συνείδησις, συνείδησις, δῶρον θεῖον ἀθάνατος καὶ οὐρανία φωνή, ἀκλόνητος ὁδηγὸς ὄντος ἀμαθοῦς καὶ περιωρισμένου ἀλλὰ νοήμονος καὶ ἐλευθέρου, ἀλάθητος κριτὴς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅστις τὸν ἀνθρώπον καθιστᾷ ὅμοιον πρὸς τὸν Θεόν, σὰν ἔργον εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἡ ἠθικότης τῶν πράξεων τῆς. Ἄνευ σοῦ οὐδὲν συναισθάνομαι ὑπάρχον ἐν ἐμοὶ καὶ ἀνυψοῦν με ὑπεράνω τῶν ζώων».

Ἀντίθετα ἀπὸ τίς ὀρθολογικὲς θεωρίαι ὑπάρχουν οἱ ἐμπειρικὲς θεωρίαι ποὺ δέχονται ὅτι ἐμφυτες ἐννοίαι καὶ ἰδέες δὲν ὑπάρχουν ἀλλ' ἡ ψυχὴ εἶναι χάρτης ἄγραφος, οἱ δὲ ἐννοίαι εἶναι προϊόντα τῆς ἐμπειρίας. Τοῦτο πιστεύουν οἱ Σοφισταί, οἱ Ἐπικούρειοι, ὁ Βάκων, ὁ Δαρβῖνος κ.τ.λ. ποὺ εἶναι ὁπαδοὶ τῆς ἐμπειρίας.

Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι οὔτε οἱ ὀρθολογικὲς οὔτε οἱ ἐμπειρικὲς θεωρίαι εἶναι σωστές, γιατί προκειμένου νὰ δημιουργηθῇ ἠθικὴ συνείδησι ἐπιδροῦν δύο παράγοντες: Ἡ κληρονομικότης, ποὺ χαρίζει στὸ ἄτομον μίαν ἠθικὴν προδιάθεσιν καὶ τὸ φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο περιβάλλον, ποὺ ἐπιδρᾷ στὴν ἐξέλιξι τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως.

Ὁ Πλάτων ἔλεγε σχετικῶς: «Ἀνθρώπος παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὼν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς θεϊότατον ἡμερώτατον τε ζῶον γίνεσθαι φιλεῖ μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν ἀγριώτατον ὅποσα φύει γῆ».

Καὶ τώρα προβάλλει ἐπιτακτικὸ ἓνα ἄλλο πρόβλημα τῆς ἠθικῆς: Τί

εἶναι ἀγαθόν; Δηλαδή τί εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ θέτῃ ὡς ἠθικὸν ἰδεῶδες καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ στὴ ζωὴ του;

Ὡς ἠθικὸν ἀγαθὸν ἐννοοῦμε τὸ ἀγαθὸν τοῦ ὁποῖου ἡ ἐκτέλεσι ἐπιβάλλεται παρὰ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, κάθε δὲ παράλειψι τούτου ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν, τὴν ποινὴν.

Οἱ Σοφισταὶ ἐθεωροῦσαν ὡς ἀγαθὸ τὴν ἡδονήν: «Θῆρευε τὴν ἡδονὴν» ἔλεγαν. Ἡ χρησιμοθηρικὴ θεωρία ἐθεωροῦσε ὡς ὑψιστο σκοπὸ τοῦ βίου τὴν ἡρεμοῦσα καταστηματικὴ ἡδονή. Ἐνῶ ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐθεωροῦσαν ὡς ὑψιστον ἀγαθὸν τὴν τελείωσι τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Πλάτων ἔλεγε: «τέλειος κατ' ἀρετὴν». Ὁ Ἀριστοτέλης διαλαλοῦσε: «Ἡ Ἀρετὴ τελειώσις τις ἕκαστον γὰρ τότε τέλειον καὶ οὐσία πᾶσα τότε τελεία, ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἑλλείπη μόριον τοῦ κατὰ φύσιν μεγέθους». Ὁ πάντων σοφώτατος Σωκράτης ἔλεγε σχετικῶς: «Ἀρίστα μὲν οἶμαι ζῆν τοὺς ἄριστα ἐπιμελουμένους τοῦ ὡς βελτίστους γίνεσθαι, ἥδιστα δὲ τοὺς μάλιστα αἰσθανομένους, ὅτι βελτίους γίνονται». Ὁ δὲ Χριστιανισμὸς, διὰ τοῦ στόματος τοῦ Θεανθρώπου διδάσκει: «Ἔσεσθε οὖν ἡμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειος ἐστί».

Ἔτσι ἡ θεωρία τῆς τελειώσεως ἀναδεικνύεται ἡ σπουδαιότερα καὶ τῆς ἡδονικῆς καὶ τῆς χρησιμοθηρικῆς, ποὺ εἴπαμε πιὸ ἐπάνω.

Ἡδὴ γεννᾶται ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: Ποῖα κριτήρια θὰ λάβωμε ὅπως ὅψει μας προκειμένου νὰ κρίνωμε ἐὰν μία πράξι εἶναι ἠθικὴ ἢ ὄχι; Τὸ ἀποτέλεσμα δηλαδή τῆς πράξεως θὰ προσέξουμε, ἐὰν εἶναι ἠθικὸν ἢ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ πράττοντος; Οἱ ἡδονικοὶ καὶ χρησιμοθηρικοὶ πιστεύουν στὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως ἐνῶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς τελειώσεως πιστεύουν στὴν ἀγαθὴ προαίρεσιν τοῦ πράττοντος, ποὺ εἶναι καὶ τὸ ὀρθότερον νὰ ἐρευνῶμεν.

Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας; Τὸ ἄτομον καθ' ἑαυτὸ ἢ τὸ σύνολον, δηλαδή ἡ κοινωνία;

Ἡ ἀτομοκρατία πιστεύει, ὅτι τὸ ἄτομον πρέπει ν' ἀποβλέπῃ στὴν τελείωσί του, γιατί δι' αὐτοῦ τελειοῦνται οἱ κοινωνίες. Ἀντιθέτως ἡ συνολοκρατία πιστεύει στὴν τελείωσι πρῶτα τῆς κοινωνίας καὶ κατόπιν τοῦ ἀτόμου. Τὸ ὀρθότερον εἶναι, ὅτι σκοπὸς τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ ἄτομον καὶ ἡ κοινωνία, δηλαδή ἡ βελτίωσι καὶ τελείωσι καὶ τῶν δύο αὐτῶν συστατικῶν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ ἐλατήρια μιᾶς ἠθικῆς ἐνεργείας; Ἡ ἠθικὴ νοησιοκρατία πιστεύει, ὅτι οἱ παραστάσεις, οἱ ἐννοίαι καὶ οἱ ἰδέες, δηλαδή τὰ προϊόντα τῆς γνώσεως καὶ τοῦ λογικοῦ πρέπει ν' ἀποτελοῦν τὰ ἐλατήρια τῶν ἠθικῶν πράξεων. Τοῦτο πιστεύει ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος ἔλεγε: «ψυχῆς ἐνέργειαν κατ' ἀρετὴν μετὰ λόγου ἐν βίῳ τελείω».

Ἀντιθέτως ἡ ἠθικὴ θυμοκρατία πιστεύει, ὅτι τὰ συναισθήματα, οἱ ὁρμῆς καὶ τὰ πάθη εἶναι τὰ ἐλατήρια τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας. Τοῦτο δέχεται ὁ χριστιανισμὸς, ποὺ θεωρεῖ ὡς κύριο ἐλατήριο τοῦ ἠθικοῦ πράττειν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν.

Γενικώτερα ἡ ἠθικὴ πράξι τοῦ ἀνθρώπου ἐκτελεῖται συμφῶνως πρὸς ἠθικοὺς κανόνες, ὅπως «Σέβου τὸν Θεόν» «οὐ κλέψεις», «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου». κ.λ.π.

Πρὸς τοὺς ἠθικοὺς κανόνες ἀντιστοιχοῦν τὰ γενικὰ καὶ εἰδικὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ καθήκοντος γεννᾶται ἡ ἀρετὴ τοῦ ἠθικοῦ πράττειν στοὺς ἀνθρώπους. Σὰν τέτοιες ἀρε-

τὲς εἶναι ἡ σοφία, ἡ σωφροσύνη, ἡ ἀνδρεία, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εὐσέβεια. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐθέσπισε καὶ δικές του ἀρετές, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν.

Κάθε ἄτομο τὸ ὁποῖον βούλεται καὶ πράττει συμφώνως πρὸς τὴν ἀπαιτήσιν τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ζῇ ἐν ἀρετῇ βίῳ, λέγεται ἠθικὸς χοροκτῆρ.

Γεννᾶται ὁμοῦ καὶ ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος νὰ πράττῃ κατὰ βούλησιν ἢ δεσμεύεται ἀπὸ τίποτε ἄλλο;

Οἱ ἔρευνες ἀπέδειξαν, ὅτι ὁποῖος ἐνεργεῖ καὶ πράττει ἐν συνειδήτῳ ὑπέχει καὶ ἀνάλογο εὐθύνη τῶν πράξεών του. Μόνον οἱ μεθύοντες, οἱ ὑπνοβάτες καὶ τὰ παιδιὰ δὲν ὑπέχουν εὐθύνη τῶν πράξεών των, γιατί δὲν ἐνεργοῦν ἐν συνειδήτῳ.

Μαζὶ μ' ὅλες τὶς ἄλλες ὑποχρεώσεις του ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει ὠριμένα καθήκοντα πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, τοῦτέστιν σωματικὰ καὶ ψυχικὰ πρὸς ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Ἀντίθετῃ ἐνέργειᾳ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ἀτομικὰ του καθήκοντα εἶναι ἡ αὐτοχειρία, ἡ ὁποία καταδικάζεται ποικιλοτρόπως ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς κοινωνίας.

Τὸ ἄτομο δὲν περιορίζεται μόνον στὰ ἀτομικὰ του καθήκοντα. Ἐχει μεγάλη ὑποχρέωσιν νὰ ἐκτελῇ δηλαδὴ καὶ τὰ κοινωνικὰ του καθήκοντα, ἥτοι τὰ καθήκοντα δικαιοσύνης, φιλανθρωπίας, σεβασμοῦ, τιμῆς, ἐλευθερίας, φιλαληθείας, ὁρκου, εὐγνωμοσύνης ἐπιεικειᾶς, εὐεργεσίας, τὰ οἰκογενειακά του καθήκοντα καὶ τέλος τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν πολιτείαν ποὺ ζῇ.

Δὲν πρέπει ὁμοῦ νὰ πιστεύωμε, ὅτι μόνον τὸ ἄτομο ἔχει ὑποχρεώσεις καὶ καθήκοντα πρὸς τοὺς συνανθρώπους του καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν.

Ἐχομε τὴ γνῶμην, ὅτι εἶναι πολλὰς οἱ ὑποχρεώσεις καὶ τῆς πολιτείας πρὸς τοὺς πολίτας τῆς καὶ εἶναι ἀνάγκη ὅπως ὅποτε νὰ θεραπεύῃ αὐτὴ τὶς ποικίλες ἀνάγκες των, γιὰ νὰ μὴν παρουσιάζεται τὸ δυσάρεστον ἐκεῖνο φαινόμενον τῆς καταδυναστεύσεως τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν ὀλίγων, οἱ ὁποῖοι κρατοῦν πάντοτε τὰ σκήπτρα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν πολλῶν. Οὕτω θ' ἀποφεύγεται ἡ διαστροφή τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν μέσα σὲ μιὰ ἰδανικὴ κοινωνίαν, διεπομένη ἀπὸ ὑψηλότερα ἰδανικὰ καὶ ἀπὸ ἀπεραντο ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς πολίτας τῆς.

Τότε καὶ μόνον θὰ προοδεύουν οἱ κοινωνίες, ὅταν βασιλεύῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη μέσα σ' αὐτές. Τότε καὶ μόνον θὰ ἔχωμεν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναφωνήσωμεν ὅλοι μαζὶ τὸ τοῦ ποιητοῦ: «ὁμορφος κόσμος ἠθικὸς ἀγγελικὰ πλάσμενος».

(Συνεχίζεται)

Γ. Ἀρβανίτου

Γύρω ἀπὸ τὴν μορφήν τῆς Ἀξιολογικῆς Μορφώσεως.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΡΙΠΤΑΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ἡ Ζωὴ εἶναι μία πολύφωνος Μουσικὴ
μὲ ἀσύλληπτον νόημα.

Hölderlin

I

Τίποτε ὁμορφο δὲν γεννήθηκε στὴν Γῆν αὐτὴν τῶν δακρύων μας — ἀναφωνεῖ ὁ Hölderlin — χωρὶς τὸν πόνον τῆς νοσταλγικῆς ἀγάπης, τῆς μορ-

φῆς δηλαδὴ ἐκείνης τῆς ἀγάπης ποὺ ἐκπηγάζει ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν πόθον μας γιὰ κάποια καθαρῶς ψυχικὴ ἐπαφὴ.

Ἔτσι:

Ἡ ἰδέα τοῦ αἰωνίου θήλεος μεταβάλλεται εἰς φορέα τοῦ λυτρωμοῦ μας.

Πρὶν ἢ ὁμοῦ ἀναγράψωμεν ἀναλαμπές ἀπὸ ριπτασμοῦς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν μορφήν τοῦ πόνου τῆς νοσταλγικῆς ἀγάπης, ἃς ἀκούσωμε ἀποσπάσματα ἀπὸ ἐπιστολὰς τοῦ μεγάλου ραψωδοῦ τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Pestalozzi, πρὸς τὸν φίλον του Niederer (1782).

II

«Ἡ ἀγάπη διαμορφώνεται μονάχα στὲς μεγάλες ψυχές γιὰ νὰ περισώζῃ τὴν φιλίαν.

Χωρὶς ὁμοῦ αὐτοεπίγνωση καὶ σταθερότητα, χωρὶς φρόνηση, ἐπιμονὴ καὶ ἀξιοπρέπεια ἐσωτερικὴ, ἡ ἀγάπη παραμένει σὰν ἓνας ἀσθενικὸς δεσμὸς μιᾶς καλῆς ἡμέρας, ὁ ὁποῖος ὁμοῦ ἀμέσως διαλύεται, ὅταν αἱ θύελλες τῆς Ζωῆς βομβοῦν τριγύρω μας, γιὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἡ πραγματικὴ ἀξία τῶν ἀνθρώπων.

Κάθε ἀληθινὴ ἀγάπη πρέπει νὰ εἶναι ἀγάπη ἐν δράσει, ἀγάπη ἐνεργός.

Γι' αὐτὸ κάθε ἄλλη μορφή ἀγάπης εἶναι γιὰ μένα μηδαμινή, εἶναι ἀγάπη φροῦδος καὶ ματαία, καὶ δὲν πιστεύω στὴν ἀξία τῆς.

Τὰ δένδρα τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀγάπης ἀνθίζουν κάθε χρονιά, ἡ πραγματικὴ ὁμοῦ ἀγάπη εἶναι ἐκεῖνη ποὺ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους εὐγενεῖς, πρόθυμους νὰ βοηθήσουν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ κατὰ βάθος τοὺς καθιστᾷ πραγματικὰ καλοὺς.

Μὲ τὰ προσόντα αὐτὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ἀξία τῆς Ἀγάπης».

III

Καὶ τώρα... ἃς ἀκούσωμε ἀποσπάσματα ἀπὸ στιγμιαῖες ἀναλαμπές τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς διὰ τὴν ὁποῖαν ἀποκαλύπτεται ἡ τάση πρὸς μεταφυσικὴν λύτρωσιν.

Μὲ τοῦ Παιδαγωγικοῦ ἀπορρήτου τὴν προοπτικὴ παραθέτομε ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιον παλαιᾶς ἀποφοίτου μαθητῆς μας τοῦ Δ' Γυμνασίου Θε-
λέων Ἀθηνῶν σχετικὰ ἀποσπάσματα.

Ἀς τὰ ἀκούσωμε:

A

Τὸ συντρίμια τῶν ὀνείρων μου (6 4 1965).

«— Κομμάτια τὸ ὄνειρό μου!

Ματωμένα τὰ χέρια μου προσπαθοῦνε μάταια νὰ τ' ἀγκαλιάσουνε, νὰ τὸ συναρμολογήσουνε — ἂν εἶναι ποτὲ δυνατό!

Καὶ τὸ εἶχα λατρεύει μὲ τόσο φανατισμό. Εἶχα πιστέψει πὺς θὰ κατὰφερνα νὰ τοῦ δώσω Ζωὴ πὺς θὰ μπορούσα νὰ μεταβάλω σὲ σφριγηλὴ τὴν ὀλοζώντανη σάρκα, τὴν ἀσύλληπτη ὁμίχλη, τὸν ἀέρα, τὸ τίποτα...

Καὶ τᾶκανα θάλασσα, γιατί δὲν ἐνοιῶσαν τὸ ἰδανικὸ μου. Τὸ ἀντίθετο θᾶταν ἀφύσικο.

Καὶ τώρα... μὲ τὸ ὄνειρό μου θρυμματισμένο μπροστά μου, νοιώθω τὴν ἀπόγνωση νὰ μὲ πνίγει καὶ τὴν ἀπελπισίαν μου ν' ἀνακατεύεται μὲ τὸν πικρὸ σαρκασμὸ γιὰ νὰ κάνει πῦρ ἀβάσταχτη τὴν ὁδὸν μου.

Δέν παραπονιέμαι. Δέν θά ήτανε φυσικό νά παραπονεθώ.
Τά όνειρα τής πραγματικῆς αγάπης μοιάζουνε μέ τά φαντάσματα,
καί τίς παραμυθένιες νεράιδες, καί εἶναι μοιραῖο νά μή ἀντέχουνε στοῦ καυ-
τέρου φῶς τής Ζωῆς...».

Β'

Στιγμές δειλινού (7 6-1956)

«Τίς ἀπαλές αὐτές στιγμές τοῦ γλυκοῦ δειλινού ἡ καρδιά ἀποζητάει
κάτι τό νέο, τό αἰθέριο, γιά νά δοθῇ σ' αὐτό ὁλόψυχα.

Ζητάει ἕναν καινούργιον ὀρίζοντα γιά νά ἀρμενίσουν σ' αὐτόν τά
ὄνειροπόλα καράβια τής φαντασίας.

Ζητάει ἕνα καινούργιο ἄπλετο φῶς γιά νά διώξει κάθε ἔχνος σκο-
ταδιοῦ.

Ζητάει ἕναν γλυκό ζέφυρο γιά νά λικνίσει ἡδονικά τήν ἀπαλή βερ-
κούλα τής σκέψης.

Ζητάει βελούδινα φτερά γιά νά πετάξει σέ κόσμους μαγικούς, παρα-
μυθένιους,

Μά τό σκοτάδι καθῶς ἀπλώνεται ἀργά, διώχνει ἀθόρυβα τή γλυκειά
γοητεία τοῦ δειλινού καί τοποθετεῖ στή θέση τής τήν μυστηριακή γαλήνη
τῆς νύχτας.

Καί ἡ ψυχὴ διψασμένη περιμένει τόν ἐρχομό ἑνός καινούργιου δειλι-
νού γιά νά ἱκανοποιήσει τές παράξενες ἀπαιτήσεις τῆς».

Γ'

Ἄλλοτε καί τώρα (8 6 1956).

«Νά πάλι ἀπόψε τό ἴδιο κλοκαιριάτικο βράδυ.

Τό ἴδιο κομμάτι τ' οὐρανοῦ, ἀπ' τ' ἀνοιχτό παράθυρο, τά ἴδια λαμ-
περά ἀστέρια, ἡ ἴδια μυστηριακή γαλήνη τῆς νύχτας.

Τό ἴδιο παιγνιδιάρικο φεγγάρι ποῦ μοῦ χεῖδεψε τότε τά μαλλιά, τά
χαϊδεύει καί τώρα.

Τό ἴδιο μυρωμένο ἀπαλό ἀεράκι κι' ἡ ἴδια γνώριμη μυρωδιά ἀπ' τ'
ἀγιόκλημα καί τό γιασεμί...

Ὅλα τά ἴδια...

Καί μονάχα ἡ ψυχὴ—τό μικρό αὐτό ἀνεξερευνήτο Ἄπειρο—ἀλλαγ-
μένη...

Τά τρελλὰ παιδικά όνειρα, τά διαδέχτηκαν βαθειές σκέψεις.

Τήν χαρούμενη ξεγνασιά μέ τήν ὅποιαν ἀντίκρυζα τότε τό ἴδιο κομ-
μάτι τ' οὐρανοῦ τήν διαδέχτηκαν τώρα οἱ βαθυστόχαστοι ρεμβασμοί.

Ἡ ἄλλοτινὴ δίψα γιά κάθε εἶδους τρέλλα παραχώρησε τώρα τή θέση
τῆς σέ μιὰ ἀπύθμενη λίμνη, γεμάτη ἀναπάντητα ἐρωτήματα, ἀνεκπλήρω-
τους πόθους, ἀτέλειωτα ἰδανικά, ἀπίθανα όνειρα...

Ἀλήθεια...

Ὅνειρο ἐσὺ γλυκό μου λατρεμένο.

Τί εἶσαι Σὺ γιά μένα ἀπ' ὅλα αὐτά;

Ἡλιος χρυσαφένιος ἡ ἀτέλειωτη συννεφιά;

Δούλη σου στόν νοῦ καί στήν καρδιά ἡ—μιὰ μακρινή σκιά σου μα-

γεμένη;

Τ' εἴμ' ἐγὼ γιά σένα ἀπ' ὅλ' αὐτά;

Ὅνειρο γλυκό μου λατρεμένο.

Ζεῖς γιά μένα καί πονῶ γιά Σένα».

Ἄλ. Πολ...

(Ἀπόφοιτος Δου Γυμνασίου Θηλέων, Ἀθήναι)

IV

Ἀναγνώστα μου καί Ἀναγνώστριά μου!

Μετά τήν παράθεσιν τῶν ἀνωτέρω στοχασμῶν τοῦ Χέλστερεν καί
τοῦ Πεσταλότσι, καθῶς καί τῶν ἐκμυστηρεύσεων τῆς ἐφήβου μας, μιὰ
γοητεία ψιθύρων κατέκλυσε τ' αὐτιά μας.

Μιὰ γοητεία ψιθύρων ποῦ ἐκφράζουν τόν ρομαντισμό τῆς ψυχῆς καί
τῇ νοσταλγία ἑνός πόθου ἀσίγαστου γιά λυτρωμόν, ἑνός αγώνος ἀτέ-
λειωτου ποῦ διεξάγεται στά βάθη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Εἶναι ἡ ἄρρητη γοητεία τοῦ ἀνθρωπίνου πόθου πρὸς λυτρωμόν ἀπὸ
τίς ἀπογοητεύσεις τῆς Ζωῆς, ἀπὸ τά συντρίμια τῶν ὁνείρων μας στήν
θολή ἀτμόσφαιρα τῆς Ζωῆς.

Ἡ Ζωὴ εἶναι ἀληθινὰ μιὰ πολύφωνη Μουσικὴ μέ ἀσύλληπτο νό-
ημα, ὅπως πιστεύει ὁ Hölderlin, ἀλλὰ ὑπὸ τήν προϋπόθεση ὅτι τό ἄτο-
μον εἶναι ἀγκιστρωμένο μέ ὅλες τές ἀξίες τῆς Ζωῆς γιά νά προβάλλει
τριγύρω μας μέ τίς ἀρετές καί τίς ἰδιότητες ποῦ διετύπωσε ἀνωτέρω ὁ
μεγάλος Ραψωδὸς τῆς Ἀγωγῆς καί τῆς αγάπης, ὁ Πεσταλότσι.

Καί ἡ ἀπαίτησις αὐτὴ ἀκριβῶς προβάλλει ὡς τό βαθύτερο νόημα
γιά τήν ἀποστολὴ τῆς Παιδείας μας—κατὰ τήν θολή μας σημερινὴν ἐπο-
χή, δηλαδή ἡ μορφή τῆς Ἀξιολογικῆς Μορφώσεως καί ὅχι τό τσουβάλι
τῶν γνώσεων τῶν ξηρῶν.

Εὐριπίδης Σούρλας

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Β'. Ὁργάνωση Σχολικῆς καί Μαθητικῆς βιβλιοθήκης

Σήμερα ποῦ τό σχολεῖο γιά πρωταρχική του ἀπαίτηση προβάλλει τήν
πρόσκτηση τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ μέ τήν παντός εἶδους
αὐτενέργεια τῶν μαθητῶν, ἰδιαιτέρη ἀποδίδεται ἐκτίμησις πρὸς τό βιβλί-
ο καί θεωρεῖται ὡς ἕνα ἀπὸ τά μέσα γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τοῦ καί
εἰδικώτερα νά κάμῃ ἱκανόν τόν μαθητὴ γιά τήν μετὰσχολικὴ του μόρφωση
μέ τήν κατάλληλο χρῆση αὐτοῦ.

Τό βιβλίον εἶναι ὁ καλύτερος φίλος καί δάσκαλος τοῦ παιδιοῦ, ποῦ
δίχως νεῦρα, θυμούς καί ξόλο, τοῦ μαθαίνει μέ τρόπο ἥρεμο τόσα ὠφέλι-
μα πράγματα γιά τήν ζωὴ καί τὴ φύση.

Τό παιδί νοιώθει περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε τήν ἀνάγκη νά στραφῇ πρὸς
τό βιβλίον, γιά νά βρῇ ἐκεῖ τήν λύση τῶν ποικίλων θεμάτων, ποῦ βάζει μπρο-
στά στήν παιδικὴ ψυχὴ ὁ αἰώνας μας, αἰώνας τῆς προόδου. Καί ἀντὶ νά
παίρνουν ἑτοιμες τίς γνώσεις καί τίς ἀπαντήσεις στίς ἀπορίες τῶν ἀπὸ τό
στόμα τοῦ δασκάλου καί νά συνηθίζουν στήν παθητικότητα καί τήν πνευ-
ματικὴ νωθρότητα, καταφεύγουν στά σχετικὰ ἀναγνώσματα, θέτοντας σέ
κίνησι καί ἐνέργεια τίς ἰδικές τους δυνάμεις, γιά τήν ἐρευνα καί τήν λύση
τῶν ἀποριῶν τῶν.

Τά παιδικὰ ἀναγνώσματα γιά νά ἔχουν τὴ δύναμη νά θέτουν σέ
παλμικὴ κίνησι τήν παιδικὴ ψυχὴ καί νά ὠθοῦν τοὺς μαθητὲς πρὸς αὐτοέ-

ρευνα. αυτοανακάλυψη και αυτοδιαμόρφωση, πρέπει να έχουν γραφή ώραϊα και ν' αποτελούν κομμάτι της παιδικής ζωής.

Τέτοια άριστα παιδικά αναγνώσματα, περιοδικά ή δημοσιεύματα, ως φροντίση να εκδώσει το Υπουργείο Παιδείας και να τα μοιράσει δωρεάν στις βιβλιοθήκες των σχολείων, προς ικανοποίηση της ατομικότητας εκάστου μαθητού και αποστροφή των, από τα παντός είδους ασέμνου και ανηθίκου περιεχομένου αναγνώσματα.

Μιά σειρά ψυχολογικών και παιδαγωγικών βιβλίων, έγκυκλοπαιδικών και λογοτεχνικών, έλευθέρων αναγνωσμάτων που να καλύπτουν όλες τις σχολικές ανάγκες, ενός παιδικού περιοδικού Πανελληνίου και τόσων άλλων παιδικών αναγνωσμάτων, μπορούν ν' απορτίσουν μια περίφημη σχολική βιβλιοθήκη, ή όποια θα λαμπρύνει τη σχολική ζωή, θέτοντας σε αυτόνεργό δράση τη μαθητική κοινότητα. Για τη λειτουργία αυτής θα φροντίζουν εκ περιτροπής οι μαθητές, αναλαμβάνοντας ανάλογες ευθύνες.

Έκδοση σχολικού περιοδικού ή έφημερίδας

Το σχολικό περιοδικό είναι ένα έντυπο που πρέπει να εκδίδεται ύστερα από ώριμηση καταλλήλου προετοιμασίας, κατά ώριμμένα χρονικά διαστήματα από τους μαθητές ενός σχολείου και ν' απευθύνεται στους μαθητές, να στηρίζεται δηλαδή στην αρχή «τό παιδί για τό παιδί». Δεν έχει καμιά σχέση με τό περιοδικό που εκδίδεται από τόν ώριμο άνθρωπο και απευθύνεται στους μοθητές.

Ο αιώνας μας είναι πλούσιος τόσον σε έντυπα, όσο και σε ήμερες και περιοδικές εκδόσεις. Η ζωή του συγχρόνου ανθρώπου είναι στενά δεμένη με τό έντυπο. Έτσι προκύπτει ή απαίτηση όπως τό σχολείο, αν θέλει να ονομάζεται σχολείο Ζωής, πρέπει όχι μόνον να έθιζε τους μαθητές του στην ανάγνωση, αλλά και στην γραπτή έκφραση των σκέψεων και των ιδεών των, στην για του γραπτού λόγου επικοινωνία με τους συνανθρώπους των.

Στηριζόμενο έτσι πάνω σε ψυχολογικές βάσεις τό σχολικό περιοδικό ή ή έφημερίδα, γίνεται σπουδαίο όργανο στην ύπηρεσία της αγωγής. Γίνεται τό όργανο που θα βοηθήσει τό παιδί να έξωτερικεύσει τόν έαυτόν του να ώριμάσει, να αποκτήσει έμπιστοσύνη στο έγώ του, να δημιουργήσει.

Γίνεται τέλος άριστο μέσο καλλιέργειας και αναπτύξεως των ψυχοπνευματικών λειτουργιών του παιδιού.

Τολμώ να πώ ότι νοιώθει ευτυχισμένος ό δάσκαλος, όταν τό σχολείο του εκδίδει περιοδικό. Παίρνει μέρος κι αυτός στο γιορτάσι της παιδικής εργασίας. Γεύεται τη χαρά της παιδικής δημιουργίας και γίνεται παιδί, πρόγμα που είναι τό μυστικό της ευτυχίας.

Μεγαλύτερα θα νοιώθει χαρά και ικανοποίηση, αν τό περιοδικό ή ή έφημερίδα τυπώνεται από τό τυπογραφείο που λειτουργεί στο σχολείο, για τό το όποιου οι μαθητές θα ολοκληρώνουν την προσπάθειάν των και θα προετοιμάζονται άριστα για τη ζωή.

Σχολική άλληλογραφία

Με τη σχολική άλληλογραφία θα έλθουν τα παιδιά σε επικοινωνία και με άλλα σχολεία της περιφέρειας των. Θα έλθουν σε ψυχική επαφή, όχι μόνον με σχολεία του Κράτους των, αλλά και με σχολεία ξένων Κρατών. Με την ανταλλαγή επιστολών, χειροτεχνικών έργων, ίχνογραφημάτων, διαφημίσεων, φωτογραφιών, αλλαγή προϊόντων, λευκωμάτων κ.λ.π., θα μά-

θουν τη σχολική ζωή αυτών και την έδαφική διαμόρφωση, τόν πολιτισμό των και την κοινωνική των συνάρτηση. Αυτόματα καλλιεργούνται πάρα πολλά συμπαθητικά συναισθήματα της αγάπης, της φιλίας, της φιλοπατρίας, της άλληλεγγύης, της κοινωνικής συνυπάρξεως κ.ά.

Συγκρότηση ομάδων Ε.Ε.Σ.

Με τις ομάδες αυτές θα καλλιεργηθούν α) ή βαθειά θρησκευτική πίστη και ή μέχρι αυτοθυσίας αγάπη στην πατρίδα, β) ή επικράτηση στον κόσμο της έντολης «αγαπάτε άλλήλους», με την παροχή βοήθειας στους πάσχοντες και τους άπόρους, άδιακρίτως φυλής, έθνικότητας και θρησκείματος, γ) ή ανάπτυξη φιλικών δεσμών μεταξύ της νεολαίας, όλων των Έθνών και δ) ή πίστη στην ανάγκη της ειρήνης, ή όποια στηρίζεται στην δικαιοσύνη και έξασφαλίζει την έλευθερία και τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Φιλολογικές απογευματινές συγκεντρώσεις

Στό Νέο Σχολείο πρέπει να λειτουργούν άπαραίτητα πλούσιες μαθητικές βιβλιοθήκες, οι όποιες θα συντελέσουν στο ανέβασμα του μορφωτικού επιπέδου των μαθητών, για της μελέτης γενικών και ειδικών θεμάτων, τα όποια θα έπεξεργάζονται σε κατάλληλες απογευματινές ώρες. Ίδιαίτερα θα άσχολούνται αυτοί με την μελέτη λογοτεχνικών θεμάτων των συγχρόνων δοκίμων λογοτεχνών.

Επί των θεμάτων αυτών θα όργανοούνται με την πρωτοβουλία των ίδιων, ειδικές διαλέξεις μετά συζητήσεων, κατά τις όποιες ό καθένας θα έχη άπόλυτη έλευθερία προς έκφραση των σκέψεων του και έμβάθυνση σε διάφορα προβλήματα, πλουτισμό των γνώσεών του, λύση άποριών, ανάπτυξη διαφερόντων, ίσχυροποίηση της βουλήσεώς του και έφεση προς περαιτέρω ένασχόληση. Διά της εργασίας αυτής έπιτυγχάνεται ή δημιουργία όρθης κοινής γνώμης, ή όποια θα ώφελήσει τα άτομα και τό σύνολο.

Όργάνωση σχολικών έορτών και μονίμου σχολικού θεάτρου

Οι σχολικές έορτές άποτελούν έσώψυχο ανάγκη των μαθητών και είναι ισάξιες με τις άλλες σχολικές εκδηλώσεις και άσκοϋν παντοιοτρόπως τεραστία μορφωτική επίδραση, γιατί παρέχουν στους μετέχοντες την ευκαιρία να έπιζήσουν τα μεγάλα θρησκευτικά και έθνικά γεγονότα, και να συντελέσουν στην διατήρηση του πνεύματος της συνεχείας του βίου της Φυλής μας.

Μέσα στην έξαρση της έορταστικής ατμόσφαιρας τό βάθος της ψυχής άνοίγεται διάπλατα, ή φωνή της φύσης, ό άληθής προορισμός του ανθρώπου, τό ύψηλόν πνεύμα της δημιουργίας, φθάνουν στα βάθη αυτής και την αίχμαλωτίζουν. Τό ύλικό των έορτών αυτών, λαμβάνεται από τό άδιαίρετο σύνολο της ζωής στο σχολείο και την κοινωνία.

Άπόλυτα άποκλείεται ή προσπάθεια έπιδείξεως και ή καταπόνηση των μαθητών προς τόν σκοπό αυτόν.

Επίσης σε κάθε σχολείο θα πρέπει να υπάρχει μόνιμο σχολικό θέατρο, τό όποιο θ' άποτελή κέντρον καλλιέργειας των καλλιτεχνικών δεξιοτήτων, θ' αναβιάσει τό μορφωτικό επίπεδο και θα παράσχει την ευκαιρία της ψυχαγωγίας, της δημιουργίας χαράς και της έπιζήσεως των μεγάλων γεγονότων.

Κινηματογραφικές παραστάσεις και ραδιοφωνικές έκπομπές

Η δύναμη του κινηματογράφου είναι τεράστια. Κατ' άλλους μόν κα-

θορίζει τα διεθνή ήθη, κατ' άλλους δὲ τὸν πολιτισμό. Καὶ δυστυχῶς σήμερον χρησιμοποιεῖται λόγω κερδοσκοπίας καὶ ἐλλείψεως σοβαροῦ ἐλέγχου, γιὰ τὴ δημιουργία κινηματογραφικῶν νευρώσεων, ποὺ ὁδηγοῦν τὴν νεότητα στὴν ἀναίδεια, τὴν ἀνηθικότητα, τὴν ἀπάτη καὶ τὸ ἔγκλημα. Μακρὰν λοιπὸν τῶν ἀκαταλλήλων κινηματογραφικῶν προβολῶν οἱ μαθητές, γιὰ αὐτὲς ἀποτελοῦν τὸ σχολεῖο τοῦ ὁλέθρου.

Ἀπόλυτα ὅμως, ἀπαραίτητος τυγχάνει σὲ κάθε σχολεῖο ὁ σχολικὸς κινηματογράφος, ὁ ὁποῖος γιὰ τῶν καταλλήλων προβολῶν του, προωθεῖ τὴν μάθηση καὶ καλλιιεργεῖ στοὺς μαθητὲς τὴν χαρά, τὸ εὐάρεστο ἐκεῖνο συναίσθημα ποὺ πρέπει νὰ συνοδεύῃ τὸν μαθητὴ, σὲ ὅλη τὴν διάρκειά της σχολικῆς ζωῆς. Παράλληλα πρὸς τὴν παρακολούθηση σχολικῶν κινηματογραφικῶν προβολῶν, θεωρεῖται ἀπαραίτητη καὶ ἡ ἀκρόαση καταλλήλων ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν, οἱ ὁποῖες ψυχαγωγοῦν καὶ διδάσκουν, σὲ ὅποιον δὴποτε ἐποχὴ καὶ μὲ ὅποιονδήποτε καιρικὸς καταστάσεις.

Σχολικὲς ἐκδρομὲς καὶ ταξίδια.

Οἱ σχολικὲς ἐκδρομὲς καὶ τὰ ταξίδια τὰ ὁποῖα γίνονται γιὰ ἐκπαιδευτικοὺς σκοποὺς ἢ χάρις ἀναψυχῆς, δίδουν θαυμάσιες εὐκαιρίες πρὸς ἄσκηση τῶν μαθητῶν, τοῦ τρόπου ζωῆς στὴν κοινωνία καὶ ἀποκτοῦν πολὺτιμες κοινωνικὲς ἀρετὲς καὶ συμπαθητικὰ συναισθήματα.

Ἡ κατάστροφὴ τοῦ σχεδίου ἐκδρομῆς, ὁ σχηματισμὸς διαφόρων ὁμάδων, ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ἡ προμήθεια τῶν τροφίμων, ἡ ἐνέργεια τῆς ἐκδόσεως εἰσιτηρίων, ὅλα αὐτὰ σὲ κοινὴ συνεργασία, ἀσκοῦν στοὺς μαθητὲς σπουδαῖες κοινωνικὲς ἀρετὲς, τὴν πρόθυμη προσπάθεια καὶ ἐνεργὸ συμμετοχὴ σὲ κοινὲς φροντίδες, τὴν καταστολὴ ἐγωϊστικῶν τάσεων, πείσματος, φιλοδοξιῶν, ἀρχομανίας καὶ ἄλλες.

Ἡ ἀνάθεση εὐθυνῶν, ἡ τήρησις τῆς τάξεως κατὰ τὴν ἐκδρομὴ, τὰ ταξίδια, τὶς ἐπισκέψεις σὲ διαφόρους ἱστορικοὺς τόπους καὶ κέντρα παραγωγῆς, οἱ ἀπαγγελίαι ποιημάτων, ἀσμάτων κ.λ.π. δίδουν εὐκαιρίες πρὸς ἄσκηση ὠρισμένων ἀρετῶν τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος, ὅπως ἡ ὑπομονή, ἡ ἐγκράτεια, τὸ θάρρος καὶ ἡ αὐτοκυριαρχία.

Ἀθλητικὲς σχολικὲς ἐκδηλώσεις.

Γιὰ τῶν ὁργανωμένων κάθε τόσο σχολικῶν ἐκδηλώσεων καὶ παιδιῶν, καλλιεργοῦνται οἱ σωματικὲς καὶ πνευματικὲς δυνάμεις τῶν παιδιῶν καὶ ἀναπτύσσεται ἡ εὐγενὴς ἄμιλλα, τὸ θάρρος, ἡ τόλμη, ἡ παρρησία, ἡ καρτερία, ἡ μεγαλοψυχία καὶ αὐξάνει σὲ ὑπέρτατο βαθμὸ τὸ ἀληθὲς ἀθλητικὸ ἀγωνιστικὸ πνεῦμα.

Ὁργάνωσις χειροτεχνικῶν ἀκθέσεων.

Εἶναι γνωστὸ, ὅτι οἱ χειροτεχνικὲς ἐργασίαι στὸ Νέο Σχολεῖο πρέπει νὰ κατέχουν ἐξέχουσα θέση, γιὰ τὸ πλῆθος τῶν πλεονεκτημάτων των. Δι' αὐτῶν οἱ μαθητὲς συνεχίζουν τὶς σωματικὲς δυνάμεις δεξιότητες των, συντελοῦν στὴν πρόσκτηση σαφῶν, ἀκριβῶν καὶ μονίμων γνώσεων, ἀναπτύσσουν τὶς πνευματικὲς ιδιότητες: ἥτοι προσοχή, παρατηρητικότητα, φαντασία, μνήμη, κρίσις καὶ βούλησις, προάγουν τὸ συναισθηματικὸ κόσμον καὶ ἐνισχύουν τὸ καλαισθητικὸ συναίσθημα.

Αὐτὲς εἶναι ὑπερβολικὰ εὐχάριστοι, διότι τὰ περισσότερα τῶν ὑλικῶν ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἶναι εὐπλάστα καὶ δίνουν ἄφθονη τροφή στὴν φαντασία, τὴν φυσικὴ ἐνεργητικότητα καὶ τὴν κίνησι.

Τὰ μαθητικὰ ἔργα συγκεντρούμενα καὶ ταξινομούμενα κατάλληλα, χρησιμοποιοῦνται στὴν ὁργάνωσις χειροτεχνικῶν ἐκθέσεων, οἱ ὁποῖες θὰ περιλαμβάνουν τμήματα ἰχνογραφημάτων, πλαστικῆς, χαρτοτεχνίας, σιδηροτεχνίας, συρματοτεχνίας, πλεκτικῆς κηπουρικῆς, θεραπείας φυτῶν καὶ ζώων, ἀναπαραστάσεις διαφόρων εἰδῶν κ.ἄ.

Πρὸς τοῦτοις, κάθε σχολεῖο εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἔχῃ αἰθουσα ἐργαστηρίου, ὅπου οἱ μαθητὲς θὰ ἐργάζονται ἄνετα σ' αὐτήν, ἔχοντες μπροστά των τὰ κατάλληλα ὄργανα, ὑλικά, εἰδικὰ καθίσματα καὶ ἐρμάρια, πρόσφορα πρὸς τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐργασιῶν ποὺ ἐκτελοῦν, καὶ γενικὰ ὅλα τὰ μέσα νὰ ἀναγκαιοῦνται πρὸς συστηματικὴ ἀσχολία περὶ τὶς τεχνικὲς ἐργασίες.

Στὸν καταρτισμὸν φυτολογικῶν - ἐντομολογικῶν συλλογῶν μετὰ σχολικοῦ Μουσείου.

Ἡ ἐργασία γιὰ τὴν ὁργάνωσις συλλογῶν, εἶναι παιδαγωγικῶς πολυσήμαντη καὶ μορφωτικῶς γονιμωτάτη. Ἡ ἄμεση καὶ στενὴ ἐπαφή τῶν παιδιῶν μὲ τὰ πράγματα τοῦ περιβάλλοντος, καθιστᾷ παραγωγικὴ τὴν πρόσκτησις τῶν γνώσεων καὶ βαθυτάτη τὴν ἀφομοίωσις. Εἶναι ἐργασία γεμάτη ἀπὸ ρόδινο φῶς, ποὺ θέτει σὲ παλμικὴ κίνησι τὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα καὶ διευρύνει τοὺς ἐρευνητικοὺς ὁρίζοντες. Ὅλα γίνονται ζωντανὰ καὶ ξυπνοῦν τὰ διαφέροντα, τὶς δυνάμεις τοῦ παιδιοῦ, οἱ ὁποῖες εὐρίσκονται σὲ κατάστησι ὑψηλοῦ πυρετοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ν. Ἐξαρχόπουλος γράφει, «κύριον γνώρισμα καλῶς λειτουργοῦντος σχολείου καὶ μαθητῶν εἰθισμένων εἰς τὸ συστηματικὸν καὶ ἐλευθέρως ἐργάζεσθαι, εἶναι ἡ ὑπαρξις συλλογῶν, ὑπ' αὐτῶν γενομένων».

Ἀναλυτικώτερα, κατὰ τὴν ἄσκησι τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ὅλες οἱ σωματικὲς ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς δυνάμεις εὐρίσκονται σὲ κατάστασι ἐργηγόρσεως καὶ οἱ αἰσθήσεις ἄγρυπνες. Ὁ συναισθηματικὸς κόσμος ἐπηρεάζεται βαθύτατα, οἱ τάσεις εὐρίσκουν διέξοδο καὶ ἡ ψυχὴ πλημμυρίζει μὲ εὐάρεστα συναισθήματα. Τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα κατὰ τρόπο ἑμμεσο ἀναπτύσσεται καὶ ὁδηγεῖ στὴν ἰδέαν ὅτι ὁ δημιουργὸς «πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε».

Ἐπίσης καλλιεργοῦνται τὰ καλαισθητικὰ συναισθήματα, ἡ δὲ βούλησις γυμνάζεται, λόγω τῆς ἄμιλλας μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ ἐνισχύεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν τόση ὁμορφὴ γενέθλια γῆ, ὅπου οἱ μυριόχρωμες πεταλοῦδες ἐλαφροπετοῦν τὴν Ἀνοιξὴ στοὺς κάλυκες τῶν ἀνθέων, ὅπου οἱ συναυλίες τῶν γρύλλων καὶ τῶν τριζονιῶν πριονίζουν σὲ σκοτάδι, ὅπου τὰ πολύχρωμα ἄνθη ἀνοικοκλείνουν γιὰ νὰ χορτάσουν τὸν ἥλιον τῆς χώρας μας, ὅπου τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ζῶα, τὰ διάφορα πετρώματα ποὺ βουβὰ καὶ ἄλαλα παρακολουθοῦν τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου μας, ὅλα αὐτὰ θὰ ὑφάνουν γύρω ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ἓνα μόνιμον μαγικὸ δίχτυ ἀπὸ χίλια ἀόρατα νήματα καὶ θὰ τὴν κρατήσουν αἰχμάλωτη σ' ὅλην τὴν ζωὴν, μὲ τὴν μορφὴ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πόνου γιὰ τὴν γενέθλια γῆ.

Οἱ συλλογὲς αὐτὲς ἀνάλογα μὲ τὸν σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκουν, χωρίζονται σὲ προσωρινὰ καὶ διαρκεῖς ἀνάλογα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συμμετασχόντων σ' αὐτὲς μαθητῶν, σὲ ἀτομικὲς καὶ ὁμαδικές. Ἀνάλογα δὲ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, διακρίνομε τὰ κάτωθι εἶδη.

1) Συλλογὲς Φυσικῆς Ἱστορίας ἥτοι φυτολογικὲς, ζωολογικὲς καὶ ὁρυκτολογικὲς.

2) Συλλογὲς Γεωγραφικῆς, Ἱστορικῆς Γλωσσικῆς Καλλιτεχνικῆς, Λαο-

γραφικές και Λαϊκής τέχνης. Αὐτὲς θὰ πλουτίσουν τὸ σχολικὸ Μουσεῖο, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ εἶναι ὁ βαθὺς πόθος κάθε ζωντανοῦ δασκάλου.

Ἰδρυση καὶ πλουτισμὸς ἐργαστηρίων Φυσικῆς καὶ Χημείας.

Ἀπαραίτητο εἶναι νὰ ἰδρυθῇ σὲ κάθε σχολεῖο πλήρες ἐργαστήριον Φυσικῆς καὶ Χημείας, ἵνα μὴ τὸ μάθημα αὐτὸ καθίσταται ἀπλὴ διήγηση καὶ γιὰ νὰ ἐπιτυγχάνεται ὁ διὰ τῆς διδ/λίας τοῦ μαθήματος αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενος σκοπός.

Τὸ ἐργαστήριον αὐτὸ πρέπει νὰ πλουτισθῇ μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα ἀπαραίτητα ὄργανα καὶ μέσα, τὰ πλέον ἀπλὰ τῶν ὁποίων μποροῦν νὰ κατασκευάζουν καὶ οἱ μαθητὲς γιὰ τῶν προχείρων ὕλικῶν ποὺ θὰ ἔχουν στὴ διάθεσὶ τῶν.

Κατάλληλος ρύθμιση τῶν σχολικῶν μέσων, γιὰ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ σχολείου.

Ὅλα τὰ παραπάνω ἀναφερθέντα μέσα πρὸς καλλιέργεια μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς σχολικῆς ζωῆς, μᾶς καλοῦν σὲ ἐγερτήριον σάλπισμα γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς ἀρωματικῆς σχολικῆς ζωῆς, διὰ τῆς ὁποίας θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ πνευματικὴ ἀνάταση τῆς Φυλῆς μας, μέσα σ' ἓνα περιβάλλον ὁμορφιάς καὶ χαρᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποία τόσο ἔχει ἀνάγκη ὁ μαθητὴς καὶ ἡ ὁποία τυγχάνει προϋπόθεση κάθε δημιουργικῆς ἐργασίας καὶ ἀποτελεῖ τὸν ζωογόνον ἥλιο τῆς ζωῆς.

Τὸ διδακτήριον οἱ αἰθουσες διδ/λίας καὶ τὰ παραρτήματα ἐν γένει, μὲ τὴν καλαιοθητικὴ τῶν ἐμφάνιση καὶ τὴν ἀπαστράπτουσα καθαριότητα, ἢ κατάλληλη τοποθέτηση τῶν μαθημάτων σὸ πρόγραμμα, νὰ ἐμπνέουν τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἀγάπη στοὺς μαθητὲς καὶ νὰ δημιουργηθῇ τοιοῦτο τρόπος ἢ διάθεση αὐτῶν γιὰ τὴν καλὴ συντήρηση, τὴν περιποίηση καὶ διατήρηση αὐτῶν.

Ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι ἡ «αἰθουσα ἐκθεση», στολισμένη μὲ ὅτι ἔδωκε ἡ ἐργασία τῆς τάξης στὰ ἐπὶ μέρους μαθήματα καὶ μὲ ὅτι ἐφέυρε τὸ παιδί ὅχι ἐντελῶς ἐλεύθερα, ἀλλὰ μὲ κατάλληλη καὶ σκόπιμο ὁδήγησι.

Πρέπει νὰ κηρυχθῇ ὁ πόλεμος κατὰ τῆς ξηρᾶς αἰθουσας μὲ τὸν πίνακα καὶ τὴν κιωλίαν. Ἄν κερδηθῇ ἡ μάχη τῆς αἰθουσας, θὰ ἔχῃ κερδηθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ θὰ φθάσωμεν ἀκοπώτερα στὸν σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς. Καλαιοθητικὰ ἐπιπλωμένη καὶ ἐμφανιζομένη ἡ αἰθουσα διδ/λίας καὶ δημιουργία αἰθουσας ἐργαστηρίου, ἐκθέσεως παιδικῶν ἔργων. Τὸ σχολικὸ περιβάλλον γενικὰ πρέπει νὰ μὴν ἀφίσταται τοῦ οἰκογενειακοῦ τοιοῦτου, νὰ δυναμώνῃ καὶ ἐμπνέῃ τὰ παιδιὰ μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα φιλική, ὑγιεινὴ, καλαιοθητικὴ καὶ πολιτισμένη. Νὰ εἶναι πρότυπον καὶ ὑπόδειγμα τῆς κοινωνικῆς, Ἑθνικῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὁμορφιά τῆς σχολικῆς ζωῆς, πρέπει νὰ ἀγκαλιάσῃ καὶ τὴν ἐξωσχολικὴ τοιοῦτη, ὅπου μὲ τὴν ἐκδηλώσεις τῆς νὰ ἀντικατοπτρίξῃ τὴν ὅλη ἀνάπτυξη τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ παιδευτικοῦ ἔργου τοῦ σχολείου, νὰ προκαλῇ τὴν ἐκτίμησιν καὶ νὰ γεννᾷ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

Τὸ πνεῦμα τῆς δυσθυμίας, τῆς ἀπαισιοδοξίας, τοῦ θορύβου, τῆς ἀπειλῆς, τῆς ποινῆς καὶ τῆς ὕβρης, ποὺ θανατώνουν τὴν ψυχικὴν δυνάμειν καὶ ἐξαφανίζουν τὴν χαρὰν, σκορπώντας τὸν φόβον καὶ τὴν πίκραν, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σὲ ὁποῖο πρέπει νὰ πνέῃ τὸ ἄρωμα τῆς

μητρικῆς στοργῆς, μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης καὶ πλήρους κατανοήσεως.

Γιὰ νὰ ἀποβῇ γόνιμη ἡ παραπάνω ἐκτεθεῖσα ἐξωσχολικὴ καὶ ἐξωσχολικὴ ζωὴ τῶν μαθητῶν, μεγάλη σημασία ἀποδίδομε στὴν προσωπικότητα τοῦ δασκάλου. Ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ εἶναι διαποτισμένος ἀπὸ πίστη στὴν διὰ τῆς ἀγωγῆς ἀνάπτυξη τοῦ σχολικοῦ ἔργου καὶ τὴν ἐπωφελεῖ ἀπόδοση τοῦ ἱεροῦ λειτουργήματος. Νὰ αἰσθάνεται ἀπεριόριστη ἀγάπη, καὶ ἀφοσίωση στὰ ἰδανικὰ τῆς ἀθανάτου Ἑλληνικῆς ἡμῶν Φυλῆς καὶ στὸν Ἑλληνο-Χριστιανικὸ πολιτισμό.

Ὁφείλει νὰ μετᾷ τῆς σταυροφορίας πρὸς καταπολέμηση τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, διὰ τῆς ἰδρύσεως νυκτερινῶν σχολείων. Νὰ εἶναι γενικὰ ὁ κατευθύνων νοῦς τῆς προόδου, τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἀνυψώσεως τοῦ περιβάλλοντος καὶ ὁ συνδετικὸς καὶ ἐνωτικὸς κρῖκος τῆς Ἑθνικῆς ἐνότητος διὰ τῆς ἀμοιβαίας συνεργασίας του μὲ τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὴν Οἰκογένειαν.

Ἡ παροῦσα ὁμῶς, ἐργασία μὲ τὴν περιορισμένη ἀπόψειν τῆς, καθὼς καὶ κάθε ἄλλη εὐρυτέρα, δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ τὴ λύση τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ παρόντος θέματος, γιὰ τὸ παιδαγωγικὸ ἔργο ἐκείνων ποὺ ἐπωμίσθησαν τὸ ὑψηλὸν λειτουργήμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, ἔχει καὶ θὰ ἔχῃ συνεχῶς πολὺ μεγαλύτερες ἀπαιτήσεις.

Εἶναι κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸν ποὺ δὲν περιορίζεται σὲ ἀπλοὺς τεχνολογικοὺς κανόνες, εἶναι ἔργον μεγάλης πνοῆς ποὺ μαζὶ μὲ τὴν γνήσια δημιουργικὴ δύναμη, προϋποθέτει πλοῦσιαν καλλιεργημένη καὶ σὲ πολὺ ἀνοικτοὺς ὀρίζοντες προσανατολισμένη καὶ μὲ τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης προικισμένη ψυχὴ. Ὅ,τι λοιπὸν θὰ μᾶς καταστήσῃ ἀξίους τοῦ ἔργου ποὺ ἀνυψώσαμε, δὲν εἶναι ὁ ἐφοδιασμὸς μας μὲ συνταγολόγια, ἀλλὰ ἡ ὑψώσις γενικὰ τῆς πνευματικῆς μας στάθμης καὶ ἡ ἀπαρτίωσις τῆς ἰδικῆς μας προσωπικότητος.

Κάθε κόπος γιὰ τὸ ἀνέβασμά μας αὐτό, ἀξίζει, γιὰ τὸ δικό μας ἀνέβασμα εἶναι καὶ ἀνέβασμα τῆς παιδείας καὶ τοῦ Ἑθνικοῦ ὁλοκλήρου.

Γεωργίης Λάμπρος

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον καὶ τέλος)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ ΑΡΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΧΡΟΝΟ

1. Τὸ σχῆμα τοῦ χρόνου

Ἡ ζωὴ τῆς προσωπικότητος μέσα σὸ χρόνον μᾶς ὁδηγεῖ σ' ἓναν ἄλλο προσανατολισμὸ τοῦ φαινομένου τοῦ συναισθήματος. Ὁ προσωπικὸς χρόνος τοῦ ἀνθρώπου ἀπλώνεται ἀπὸ παρὸν ἀσύμμετρα καὶ πρὸς τὸ μέλλον καὶ πρὸς τὸ παρελθόν. Τὰ συναισθήματα βρίσκονται σὲ στενὴ σχέση μ' αὐτὲς τὴν τρεῖς χρονικὰ φάσεις παρὸν-μέλλον-παρελθόν. Κοντὰ στὰ συναισθήματα τοῦ παρόντος, ποὺ κατὰ τὴν σημασίαν τοὺς εἶναι ὑποταγμένα σὸ παρὸν, ὑπάρχουν καὶ συναισθήματα ποὺ ἐισχωροῦν καὶ προλαμβάνουν τὸ μέλλον καὶ ἄλλα ποὺ γυρίζουν πρὸς τὸ παρελθόν.

Παρακάτω τὸ σχῆμα τῶν τριῶν στρωμάτων τῆς προσωπικότητας μετέκταση στὸν προσωπικὸ χρόνο.

	I	II	III
	ἀσυνείδητον	συναισθήματα	συνείδηση
ἀναφορὰ στὸ παρόν	ἀντανεκλαστικά	συναισθήματα παρόντος	παρατήρηση, γνώση, διάνοη, βούληση, δράση κλπ.
ἀναφορὰ στὸ μέλλον	Ἔνστικτα	προληπτικά συναισθήματα (προέκταση στὸ μέλλον)	θέση σκοπῶν, προγραμματισμός, σχέδια γιὰ τὸ μέλλον, προβληματικότητα
ἀναφορὰ στὸ παρελθόν	Μνήμη	συναισθήματα παρελθόντος (προέκταση στὸ παρελθόν)	ἀναμνήσεις

2. Τὰ συναισθήματα τοῦ παρόντος.

α) **Θυμικὴ κατάσταση:** Τὸ πιὸ κοντὰ στὸ πρόσωπο, ἢ πιὸ προσωπικὴ μορφή συναισθήματος τοῦ παρόντος εἶναι ἡ θυμικὴ κατάσταση, δηλαδή μιὰ συνολικὴ ψυχικὴ ἀτμόσφαιρα, ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφῇ καὶ νὰ ἀναλυθῇ περισσότερο. Εἶναι ὁ ἔσχατος συναισθηματικὸς πυρήνας, τὸ ὠάριον. Εἶναι τόσο ἀόριστο καὶ ἀδιαμόρφωτο ὥστε δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε ἂν εἶναι ἢ ἂν πρόκειται νὰ γίνῃ χαρὰ ἢ λύπη. Ἡ θυμικὴ αὐτὴ κατάσταση εἶναι πιὸ προσωπικὸς τρόπος βιώματος, εἶναι μιὰ ἐσωτερικὴ παράσταση τοῦ προσώπου γιὰ τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο. Εἶμαι λυπημένος δὲ σημαίνει μόνο τὴν ὑπαρξὴ συναισθήματος λύπης ἀλλὰ ἀκόμη ὅτι στὴ λύπη μου ζῶ τὴν κατωτερότητα τοῦ ἐγώ μου. Στὴ θυμικὴ κατάσταση ἀντιμετώπισε τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ τοῦ κόσμου.

Ἡ θυμικὴ κατάσταση κάθε ἀνθρώπου τὸν συνοδεύει σταθερὰ καὶ παρουσιάζεται καὶ στὴ σταθερότητα τῆς ζωῆς καὶ στὶς περιπτώσεις ἀλλαγῆς καὶ ταλαντεύσεων.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀδιάκοπη πορεία τῆς θυμικῆς καταστάσεως ξεχωρίζουν καὶ διαμορφώνονται δύο χαρακτηριστικοὶ τρόποι, ἐκδηλώσεις τοῦ συναισθήματος: οἱ διαθέσεις καὶ ἀψιθυμίες (ἐξάψεις).

β) **Οἱ διαθέσεις:** Ἡ διάθεση εἶναι μιὰ θυμικὴ κατάσταση ποὺ μόλις ἔχει ἀποκτήσῃ μιὰ ξεχωριστὴ ποιοτικὴ ἰδιαιτερότητα καὶ τὴν κατέχει γιὰ πολὺ χρόνο. Οἱ διαθέσεις δὲν εἶναι τόσο ἀόριστες γενικὲς καὶ ἀδιαμόρφωτες (σὲ ἀτμώδη κατάσταση) ὅσο ἡ καθαρὴ θυμικὴ κατάσταση, γιατί αὐτὲς ἔχουν μιὰ ὀρισμένη σταθερότητα καὶ ποιότητα. Οἱ διαθέσεις ἔχουν ἓνα εἶδος «πανταχοῦ παρουσίας» μέσα στὸ πρόσωπο.

Ξαπλώνονται πάνω σ' ὁλόκληρη τὴ σφαῖρα τῶν βιωμάτων σὰν ἓνα λεπτὸ δεισδυτικὸ καὶ διαπεραστικὸ ἀέριο, ποὺ ὅχι μόνο περιχύνει ὅλα τὰ ἀντικείμενα καὶ ὄργανα ἀλλὰ καὶ τὰ διαποτίζει μετὰ τὸ ἄρωμά τους, τοὺς δίνει τὸν τόνο του.

Οἱ διαθέσεις ἀκτινοβολοῦν πάνω σ' ὅλα ὅσα συναντοῦν. «Ὁλόκλη-

ρος ὁ κόσμος ἀποκτάει ἐξ αἰτίας τους ἓνα ἄλλο πρόσωπο, μιὰ ἄλλη ὄψη». Οἱ διαθέσεις διαρθρώνονται δυναμικὰ σὲ διαθέσεις διεγέρσεως, ἐνεργητικὲς καὶ ἡρεμήσεως, παθητικὲς καὶ ἡδονικὰ σὲ διαθέσεις χαρᾶς καὶ λύπης.

Οἱ διαθέσεις στὸ σχῆμα τῶν 4 πεδίων.

	εὐχάριστες	δυσάρεστες
ἐνεργητικὲς διαθέσεις (διεγέρσεως)	ζωηρότητα, εὐθυμία	ἐρεθιστικότητα, ὀργιστικότητα
παθητικὲς διαθέσεις (ἡρεμήσεως)	ἀναπαυτικότητα, ἀπολαυστικὴ νωχέλεια	θλίψη, δυσθυμία, παραιτήση, μελαγχολία

1) **Εὐχάριστες, ἐνεργητικὲς διαθέσεις:** Ζωηρότητα, εὐθυμία.

2) **Εὐχάριστες, παθητικὲς διαθέσεις:** Ἀναπαυτικότητα, ἀπολαυστικὴ νωχέλεια.

3) **Δυσάρεστες, ἐνεργητικὲς διαθέσεις:** Ἐρεθιστικότητα, ὀργιστικότητα.

4) **Δυσάρεστες, παθητικὲς διαθέσεις:** Θλίψη, δυσθυμία, παραιτήση, μελαγχολία.

γ) **Ἀψιθυμίες (ἐξάψεις - πάθη):** Ἡ σχέση τοῦ προσώπου μετὰ τὸν κόσμο παθαίνει μιὰ τόσο ξαφνικὴ, ἀπτόμη μεταβολὴ ὥστε διαταράσσεται καὶ διακόπτεται ἡ ἰσορροπία ποὺ ἐπικρατοῦσε μέχρι τώρα.

Ἔτσι ἔρχεται μιὰ ἀπτόμη, χασομὴ, συνολικὴ ἀντίδραση τοῦ προσώπου στὴν ἀπτόμη ἀλλαγὴ τῆς καταστάσεως. Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀψιθυμία. Ἡ ἀψιθυμία διακόπτεται τὴ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κανονικὴ πορεία τῆς ζωῆς. Ὁ κλονισμὸς ἐμποδίζει ἀκόμη τὸ ξαναφτιάξιμο μιᾶς κανονικῆς πορείας. τὴν εὕρεση τοῦ ὀρθοῦ προσανατολισμοῦ. Τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς πορείας τῆς ἀψιθυμίας εἶναι: ἀπτόμη ἐμφάνιση, ἀπτόμη ἄνοδος καὶ φτάσιμος στὸ Maximum, περιορισμένη διάρκεια. Οἱ ἀψιθυμίες ἔχουν χαρούμενο ἢ δυσάρεστο περιεχόμενο. Δυναμικὰ εἶναι ἢ ὀρμητικὲς ἢ παραλύουσες, ἔτσι φτάνουμε στὸ σχῆμα 4 πεδίων σὲ μιὰ διασταύρωση ἀπὸ 4 ἰδιότητες.

	χαρούμενο περιεχόμενο	δυσάρεστο περιεχόμενο
ὀρμητικὲς ἀψιθυμίες	ἀγαλλίαση, ἐνθουσιασμός	λύσσα, φούρκα, ἐπανάσταση
παραλύουσες ἀψιθυμίες	Ἐκσταση	κοκκάλισμα (πάγωμα) στὸν πόνο, φρίκη, τρομάρα

1) **Χαρούμενες εὐχάριστες, ὀρμητικὲς ἀψιθυμίες:** ἀγαλλίαση, ἐνθουσιασμός.

2) **Εὐχάριστες παραλύουσες ἀψιθυμίες:** Ἐκσταση.

3) Δυσάρεστες, όρμητικές άψιθυμίες: λύσσα, φούρκα, επανάσταση.

4) Δυσάρεστες, παραλύουσες άψιθυμίες: κοκκάλισμα (πάγωμα) στον πόνο, φρίκη, τρομάρα.

δ) 'Η ρύθμιση της ζωής δια του συναισθήματος: Στα συναισθήματα αυτά ανήκουν εκείνες οι ρυθμίσεις των πράξεων, που βρίσκονται ανάμεσα στην αυτόματη, αντανakλαστική ρύθμιση και στις συνειδητές βουλευτικές πράξεις π.χ. το βάδισμα πάνω δε λίγο άνώμαλο ή έλαφρά όλισθηρό δρόμο. 'Η τελλολογία αυτών των «πιλότων συναισθημάτων» ανταποκρίνεται και στην τεχνική και στην οικονομία της φύσεως. Το συναίσθημα εξασφαλίζει σκόπιμες ενέργειες και οικονομάει προσωπικές δυνάμεις. 'Η ρύθμιση ή «πηδαλιούχηση» της ζωής δια του του συναισθήματος είναι ή κυρία μορφή της καθημερινής ζωής.

ε) Χρώμα του συναισθήματος: Το συναίσθημα σα «μεσάζων» μεταξύ του κόσμου των αντικειμένων και του προσώπου παίζει έναν ιδιόρρυθμο ρόλο. Το χρώμα του συναισθήματος μπορεί να είναι ή συναίσθημα του προσώπου προς το αντικείμενο ή ιδιότητα του αντικειμένου που αναφέρεται στο πρόσωπο π.χ. 'Η σοκολάτα μου πραξενεί μια γλυκιά γεύση (υποκειμενικό συναίσθημα) ή ή σοκολάτα έχει γλυκιά γεύση (ιδιότητα του αντικειμένου). 'Από τους πόλους μέχρι το κέντρο αυτής της γραμμής εξαπλώνονται από τη μια μεριά όλες οι σχέσεις του προσώπου προς τα αντικείμενα και από την άλλη όλες οι ιδιότητες των αντικειμένων που αναφέρονται στο πρόσωπο. 'Όσο μεγαλώνει ή αντικειμενικότητα του συναισθήματος, τόσο χάνει το συναίσθημα την άοριστία και την αστάθειά του, άλλα ταυτόχρονα χάνει και την αναφορά του στο πρόσωπο.

3. Προληπτικά συναισθήματα (συναισθήματα μέλλοντος).

α) Το συναίσθημα σαν προβαθμίδα: 'Εάν εξετάσουμε γενετικά τα περιεχόμενα της συνειδήσεως, τότε βλέπουμε ότι το συναίσθημα αποτελεί μια ένωρίτερη από τα άλλα περιεχόμενα της συνειδητής ζωής βαθμίδα. Χρειάζεται μακριά πορεία για να διαμορφωθούν και ξεχωρίσουν σιγά· σιγά από την όμιχλώδη κατάσταση των ψυχικών φαινομένων όρισμένες λειτουργίες όπως βούληση, γνώση κλπ. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και κατά το πέραςμα από τη μια εξέλικτική βαθμίδα στην άλλη και σε κάθε αρχή νέου.

Πρίν να φθάση το νέο σε πλήρη, συνειδητή ώριμότητα και στην άναγκαία διάκριση και δομή, φανερώνεται μια συναισθηματική κατάσταση άνησυχίας, άόριστης νοσταλγίας και άναζητήσεως, έλλείψεως έσωτερικής άναπαύσεως π.χ. κατά το πέραςμα στην έφηβεία. 'Από τη διάχυτη και άόριστη δυσάρεσκεια ή ευάρεσκεια της αρχής συναισθηματική προβαθμίδα, διαμορφώνεται σιγά· σιγά ή διαφοροποιημένη και συναισθηματικά τονισμένη τοποθέτηση προς τα αντικείμενα του περιβάλλοντος και προς τα δικά μας καθήκοντα.

β) Συναισθήματα των όρμών: Στην προβαθμίδα του συναισθήματος βρίσκεται μια έντονη άναφορά του νοήματος σ' αυτό που πρόκειται να συμβή, μια ύπόμνηση, μια προετοιμασία, μια πρόληψη μελλοντικών βουλευτικών και νοητικών ενεργειών.

Το συναίσθημα των όρμών είναι στενά δεμένο με τη ρύθμιση της ζωής δια του συναισθήματος (βλέπε πιο πάνω). Μόνο που ή άμεση ρύθμιση με το συναίσθημα ήταν ένα συμβάν του παρόντος ενώ το συναίσθημα των όρμών, το ίδιο ανήκει στο παρόν, άλλα ή ρύθμιση της πράξεως άναφέρεται στο μέλλον.

Στη δραστηριότητα του συναισθήματος των όρμών προς το μέλλον,

δέν ανήκει άναγκαστικά ή συνείδηση του σκοπού προς τον όποιον τείνει ή όρμη ή σκοπός δέν είναι συνειδητός. Αυτό είναι μία παροντική ρύθμιση ρύθμιση δια του συναισθήματος με τάση προς το μέλλον χωρίς όμως έάστερη συνείδηση του μέλλοντος.

γ) Προαισθήσεις: Στα συναισθήματα προαισθήσεως το μελλοντικό προλαμβάνεται στη συνείδηση. 'Η προαισθηση δέν είναι προσωπική ενέργεια του ίδιου του έγώ άλλα παθητική πράξη. Οι προαισθήσεις δέν βρίσκουν καμιά λογική εξήγηση. 'Η διάκριση άνάμεσα στα συναισθήματα προαισθήσεως και όρμών δέν είναι δυνατή τις πιο πολλές φορές. Στην προαισθηση δέν πρόκειται για μια ύπόθεση, που ή βαθμός της πιθανότητάς της μπορεί να φανή ή να άποδειχθ ή καθαρώς λογικά έπιχειρήματα, άλλα για μια θυμική κατάσταση διάχυτη, σα να μπορούσε αυτό ή εκείνο να συμβή. 'Η άβεβαιότητα δέν προέρχεται από τη λογική άλλα από το συναίσθημα.

δ) Προσδοκία: Τα συναισθήματα των όρμών και προαισθήσεων άναφέρονται στο αντικειμενικό μέλλον, ενώ τα συναισθήματα προσδοκίας, φόβου και έλπίδας στο υποκειμενικό μέλλον.

Στο συναίσθημα προσδοκίας ζή ή άνθρωπος μια ιδιόρρυθμη μετατόπιση του χρόνου του ίδιου του έγώ. 'Ο άνθρωπος ζει προπάντων στο μέλλον, αν και το «πώς» και «πότε» του μέλλοντος είναι άκόμη άκαθόριστο και διφορούμενο.

Το συναίσθημα της προσδοκίας έχει μια έντονη άναφορά στο πρόσωπο που προσδοκά, βρίσκεται πολύ κοντά του και είναι άνεξάρτητο από τον αντικειμενικό χρόνο. 'Η ίσχυρή όρμη για έκπλήρωση που βρίσκεται στο συναίσθημα προσδοκίας μπορεί να όδηγήση εύκολα σε ύποβολή. Σε σχέση με την ευάρεσκεια ή δυσάρεσκεια ή προσδοκία είναι ούδέτερη. 'Όπου δίνει τον τόνο ή χαρά έχουμε έλπίδα και όπου ή δυσάρεσκεια έχουμε φόβο.

ε) Φόβος: 'Η πηγή από την όποια προέρχεται ή φόβος είναι ή δυσάρεστη θυμική κατάσταση της άβεβαιότητας, της άνικανότητας να άντεπεξέλθουμε με τη ζωή και τον κόσμο, άνεξάρτητο από κάποιον συγκεκριμένο κίνδυνο για το άμεσο μέλλον. 'Ο διάχυτός που δέν άναφέρεται σε συγκεκριμένο αντικείμενο φόβος, ή άνησυχία, ή έγνοια, ή κληρονομικός φόβος, ή εκ πείρας φόβος, ή άγωνία, ή φρίκη.

'Η ένταση του συναισθήματος του φόβου, ή ρόλος που παίζει στη ζωή και ή περιγραφή του περιεχομένου του εξαρτώνται πολύ από υποκειμενικούς· προσωπικούς παράγοντες.

ζ) 'Ελπίδα: 'Ελπίδα είναι το εύχάριστο τονισμένο συναίσθημα προσδοκίας, και κατέχει τον αντίθετο πόλο του συναισθήματος του φόβου. 'Η άνθρώπινη ζωή ταλαντεύεται άδιάκοπα μεταξύ φόβου και έλπίδας. Οι αντικειμενικοί σκοποί της έλπίδας είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος και αντικειμενικοί σκοποί του προγραμματισμού και της βουλήσεως. Το Sperandum είναι συγχρόνως και Appetendum. 'Η έλπίδα είναι συγχρόνως και όρεξη για το μέλλον.

Σαν ιδιαίτερο συναισθηματικό ζήσιμο ή έλπίδα έμφανίζεται μόνο στα διαλλείμματα της πράξεως, της ενέργειας. 'Εντατικά και συνεχώς έλπίζουν μόνον οι άδρανείς άνθρωποι, οι παθητικοί. 'Η παθητική έλπίδα είναι συγχρόνως και φόβος ή μάλλον ή έξαύλωση του φόβου.

4. Συναισθήματα που άναφέρονται στο Παρελθόν.

α) Θετικές συναισθηματικές σχέσεις με το παρελθόν. Αυτές είναι τα εύχάριστα συναισθήματα που άναφέρονται στο παρελθόν. 'Ο συ-

ναισθηματικός σύνδεσμος του ανθρώπου με το παρελθόν του φτάνει πολύ μακρύτερα και εισχωρεί πολύ βαθύτερα από εκείνες τις σχέσεις που δημιουργούνται με τη γνώση του παρελθόντος.

Ο δεσμός κάθε ατόμου με το παρελθόν του, με το παιδικά του χρόνια, με τους προγόνους του, τη φυλή και το λαό του, με την πατρίδα του κλπ. δεν εξασφαλίζεται με τις άναμνήσεις, γνώσεις, ιστορία κλπ. δηλαδή με τις συνειδητές λειτουργίες της ανώτερης διανοήσεως, αλλά με πολύ απλό και σταθερό τρόπο, διά του συναισθήματος.

Στην αρχή υπάρχει μια πολύ άοριστη θυμική κατάσταση, που δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένο αντικείμενο του παρελθόντος. Δηλαδή το συναίσθημα της έμπιστοσύνης που γίνεται για τους ανθρώπους αγάπη π.χ. αγάπη προς τους γονείς (συναίσθημα ασφάλειας), προς το χώρο και τα αντικείμενα γίνεται αγάπη για την πατρίδα, προς τη φυλή ή το έθνος γίνεται συναίσθημα αγάπης της φυλής ή του έθνους. Ο άνθρωπος ζει μαζί με τους άλλους τη συνέχεια της δικής του ζωής και ζει στο παρόν του και στους σκοπούς του μέλλοντος την ομαδική δράση του παρελθόντος. Υπάρχει μια γνωστή παροιμία της λαϊκής ψυχολογίας. «το συναίσθημα είναι συντηρητικό, ή διανόηση προοδευτική». Αυτό είναι σωστό μόνο για τις θετικές συναισθηματικές σχέσεις με το παρελθόν, για τα ευχάριστα τονισμένα συναισθήματα του παρελθόντος, γιατί αυτά προσπαθούν να διατηρήσουν την παράδοση σαν κάτι ευχάριστο, σαν πηγή χαράς και ασφάλειας.

β) Άρνητικές συναισθηματικές σχέσεις με το παρελθόν:

Συναισθήματα αναφερόμενα στο παρελθόν με δυσάρεστο τόνο υπάρχουν δύο μορφών. Η πρώτη απλή μορφή είναι το συναίσθημα λύπης για το παρελθόν. Καθαρά φαίνεται αυτό στο παράπονο για τα περασμένα καλά χρόνια, για το χαμένο παράδεισο της παιδικότητάς μας. Αυτό μπορεί να προέρχεται και από αιτίες που βρίσκονται μέσα στον ίδιο τον άνθρωπο (ένδογενείς) και από αιτίες που βρίσκονται έξω απ' αυτόν (έξωγενείς). Οι ανάγκες της εξέλιξεως απαιτούν να ξεπερνάμε προηγούμενα στάδια. Έτσι εξαγοράζεται κάθε πρόοδος με όδυμνές απώλειες, (ένδογενείς αιτίες). Ο άνθρωπος πρέπει πολλές φορές να εγκαταλείψει την πατρίδα, δηλαδή να κόψει την επαφή με ό,τι έχει αγαπήσει (έξωγενείς αιτίες). Μία ελαφρότερη μορφή του συναισθήματος λύπης είναι ή μελαγχολική νοσταλγία για τα περασμένα.

Η δεύτερη μορφή είναι το συναίσθημα που προέρχεται από την συγκρούση ανάμεσα στη τάση για εξέλιξη και προσαρμογή από τη μια και προσκόλληση στην παράδοση από την άλλη. Την προσκόλληση στην παράδοση δεν την ζούμε τότε σαν συναίσθημα ασφάλειας αλλά σαν δέσιμο. Τότε το συνηθισμένο και έμπιστευμένο γίνεται βαρεμός, κόρος, αηδία. Η προηγούμενη αγάπη για την ασφάλεια μεταβάλλεται σε συναίσθημα εξαρτήσεως που παραλύει κάθε πρωτοβουλία και πρόοδο. Σ' αυτή την περίπτωση τα συναισθήματα δεν είναι συντηρητικά αλλά παίρνουν πρωτοβουλία επαναστατική. Σπρώχνουν στη λύση του δεσμού με το παρελθόν, στην απελευθέρωση, στην αποκοπή και το χάλασμα των ριζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ

Οι συναισθηματικές διαθέσεις είναι εκείνο το μέρος της συναισθηματικής ζωής που δεν έχει μια μοναδική και μονόπλευρη σχέση με το παρόν, παρελθόν, μέλλον, γιατί είναι ο μόνιμος και αδιάκοπος συνοδός της προ-

σωπικής ζωής. Όπως όλες οι διαθέσεις έτσι και οι συναισθηματικές διαθέσεις αποτελούν για πολύ χρόνο το φόντο πάνω στο όποιο εκδηλώνονται τα συναισθήματα ενός προσώπου στη συγκεκριμένη μορφή τους.

1. Διαθέσεις χαρακτηρολογικές.

(Κράση, ιδιοσυγκρασία) (Temperamente)

Η ανθρώπινη ικανότητα και έτοιμότητα για συναισθηματική ζωή είναι πολύ διαφοροποιημένη σε βαθμό και είδος από άτομο σε άτομο. Για την έκφραση αυτού χρησιμοποιούμε την λέξη κράση ή ιδιοσυγκρασία (Temperamente). Τα γνωρίσματα του συναισθήματος ένταση, διάρκεια, βάθος κλπ. μπορούν να γίνουν γνωρίσματα της κράσεως. Ο ιδιαίτερος τρόπος με τον όποιο εκδηλώνονται σε κάθε άτομο οι ιδιότητες του συναισθήματος λέγεται κράση ή ιδιοσυγκρασία. Αν και στην πραγματικότητα κάθε άτομο έχει τη δική του ιδιοσυγκρασία, όμως από τους αρχαίους χρόνους (Γαληνός - Ίπποκράτης) ξεχώρισαν 4 είδη κράσεων, στα όποια μπορούμε να κατατάξουμε κάθε άτομο. Αιματώδεις, φλεγματικές, χολερικές, μελαγχολικές.

Εάν πάρουμε σαν βάση τα δύο αντίθετα ζεύγη των συναισθηματικών γνωρισμάτων. Ευαρέσκεια - δυσαρέσκεια και διέγερση - ήρεμηση τότε προκύπτει ή παρακάτω κατάταξη των κράσεων μέσα στο σχήμα των 4 πεδίων.

	ευχάριστη διάθεση	δυσάρεστη διάθεση
τάση για διέγερση	αιματώδης: ευχάριστα λειτουργικά συναισθήματα, διάθεση ευθυμίας, άψιθυμίες αγαλλιάνσεως	χολερικός: δυσάρεστα λειτουργικά συναισθήματα, διάθεση όργιλη, έκρήξεις θυμού
τάση για ήρεμηση	φλεγματικός: ευχάριστα συναισθήματα καταστάσεως, διάθεση αναπαυτικότητας (νωχέλεια)	μελαγχολικός: δυσάρεστα συναισθήματα καταστάσεως, διάθεση θλίψεως, κορεσμού, αηδίας

1) Αιματώδης: Διάθεση ευχάριστη, τάση για διέγερση

2) φλεγματικός: » » » » ήρεμηση

3) χολερικός: » » » » διέγερση

4) μελαγχολικός: » » » » ήρεμηση

Το παραπάνω σχήμα είναι ένα αναπαυτικό μέσο κατατάξεως και γενικού προσανατολισμού, δεν εξαντλεί όμως όλες τις περιπτώσεις. Βασικά οι κράσεις δεν είναι καθόλου καθαρές ψυχικές ιδιότητες αλλά ψυχοφυσικές εκδηλώσεις του προσώπου στην ολότητά του.

Υπάρχουν βεβαίως - όπως σ' όλες τις τυπολογίες - πολλές ενδιάμεσες ή δυσδιάκριτες μορφές μεταξύ των τύπων αυτών. Κι' ακόμη μέσα στον κάθε τύπο δεν υπάρχει μια σταθερή ομοιομορφία των ατόμων.

2. Διαθέσεις που καθορίζουν την κατεύθυνση. (Κλίσεις και διαφέροντα). Ο μόνιμος καθορισμός της κατευθύνσεως του συναισθήματος άσκει μεγάλη επίδραση στον καθορισμό της κατευθύνσεως της δράσεως, της βουλήσεως και των επιδιώξεων. Οι πράξεις είναι μεμονομένα συμβάντα

της συνειδήσεως, αλλά η κατεύθυνση του συνασθήματος είναι μία μόνιμη διάθεση που από άποψη συνειδητότητας εκδηλώνεται στην αρχή με μία έσω-τερική ένσυχόληση με τους σκοπούς και μόνο ευκαιριακά μετατρέπεται σε ενεργητικότητα, σε συνειδητή δραστηριότητα.

Αυτές οι συναισθηματικές διαθέσεις που καθορίζουν τη γραμμή της δράσεως του προσώπου, εμφανίζονται με δύο κύριες μορφές, σαν κλίσεις και σαν διαφέροντα.

Κλίση είναι το «έχειν» στο συναίσθημα, διαφέρον είναι το «αναζητείν» με συμμετοχή του συνασθήματος.

Η κλίση κατευθύνεται σ' ένα συγκεκριμένο, έτοιμο, αντικείμενο, όπως αυτό είναι, π.χ. έχω κλίση στη Μουσική.

Το διαφέρον είναι το πηλίσιασμα σ' ένα σκοπό που είναι άκαθόριστος.

Η κλίση ισχύει περισσότερο στατικά για την πραγματικότητα. Το διαφέρον περισσότερο δυναμικά για την εξέλιξη των δυνατοτήτων. Οι διαθέσεις κατευθύνσεως της συναισθηματικής ζωής έχουν άμεσο χαρακτήρα. Υπάρχουν άμεσες κλίσεις και διαφέροντα (για τα ίδια τα πράγματα) και έμμεσες κλίσεις και διαφέροντα. Η διάρκεια της κατευθύνσεως του συνασθήματος προς ανθρώπους ή αντικείμενα μπορεί να παραλλάξη σημαντικά υπάρχουν φευγαλέες κλίσεις και διαφέροντα, όπως και πολύ σταθερά.

Κώστας Κουρής

Η ΕΝΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΣΥΝΟΛΟΝ (Σκέψεις γύρω από τα προβλήματα άγωγής και προσανατολισμού των νέων της μετασχολικής ηλικίας).

Το προς ανάπτυξιν θέμα ανάγεται προφανώς εις την σφαίραν της αρμοδιότητος των Κοινωνιολόγων, Προσανατολιστών, Έπαγγελματικών Συμβούλων και λοιπών Ειδικών. Ημείς δέν κομίζομεν γλαυκά επί του προκειμένου. Έπιχειροῦμεν απλώς σκιαγραφίαν τούτου και ελπίζομεν να δώσωμεν την αφόρμησιν διά την ανάληψιν πρωτοβουλίας υπό των αρμοδίων προς ενέργειαν των δεόντων και λήψιν των έπιβαλλομένων μέτρων θεραπείας του θέματος.

Σήμερον, ότε διερχόμεθα περίοδον αναμετρήσεως των δύο ιδεολογικώς συγκρουομένων κόσμων επί τεχνικών, κοινωνικών και πολιτικοοικονομικών τομέων, ή χώρα μας, ως μονάς ενός εύρυτέρου πανεθνικού συνόλου των έλευθέρων λαών, με ανασυντεταγμένas τās δυνάμεις, προσαρμόζει την δημοσιονομικήν και πολιτικοκοινωνικήν της ένταξιν εις επίπεδον διεθνές.

Εισέρχεται πλέον εις ένα στίβον εύρυτέρας κοινωνικοπολιτικής και παραγωγικής αναμετρήσεως και έν ταύτῳ οικονομικού ανταγωνισμού, διότι ή σύνδεσις της χώρας μας με την Ε. Ο. Κοινότητα κατέστη αδήριτος πραγματικότης. Οφείλομεν, συνεπώς να ρυθμίζωμεν και συντονίζωμεν την μηχανήν της κρατικής μας δραστηριότητος έντός πλαισίου, έβραν των όρίων της Έπικρατείας μας.

Η κοινωνική μας ζωή, ένεκα των κοσμοπολιτικών αναστατώσεων της

τελ, δεκαετίας, υπέστη και εξακολουθεί ύφισταμένη άνευ προηγουμένου διαφοροποίησιν εις όλους τους τομείς. Αί ποικίλαι έπιδράσεις, τās όποιās δέχεται ή ανθρωπότης από τās νέας φιλοσοφικές κοινωνιολογικές και ιδεολογικές τάσεις και κατευθύνσεις, αναποδράστως δημιουργοῦν προβλήματα, έπηρεάζοντα, έν πολλοίς, την έπαγγελματικήν προσαρμογήν και ένταξιν των ατόμων εις την ώργανωμένην κοινωνικήν συμβίωσιν.

Τό φάσμα της άνεργίας και το άύξανόμενον ρεύμα της άστυφιλίας καθίστανται προβλήματα κοινωνικά, έπιδρώντα σοβαρώς επί της έν γένει ζωής του έθνους, με έπιπτώσεις εις την όμαλήν πορείαν της οικονομικοκοινωνικής προοπτικής της χώρας μας.

Βασικώς, ούδεις δύναται να άμφισβητήση το γεγονός ότι ή έπιβίωσις και πρόοδος ενός λαού εύρίσκεται εις σχέσιν ανάλογον της πνευματικής αύτου ώριμότητος, έν συναρτήσιν βεβαίως και προς την αξιοποίησιν των πλουτοπαγωγικών δυνάμεων του τόπου του.

Εις την χώραν μας, στατιστικώς ύποστηρίζεται, το μείζον ποσοστόν του λαού εισέρχεται εις τόν στίβον της ζωής με μοναδικόν έφόδιον τās έκ του βασικού σχολείου κτωμένας γνώσεις. Το ποσοστόν τούτο κυμαίνεται μεταξύ 80-85%.

Ελάχιστον ποσοστόν τρέπεται προς τās έπιστημονικά, πνευματικά, και άλλα συναφή έπαγγέλματα. Προσκολλάται εις την ύπηρεσίαν της κρατικής μηχανής και άποζη έκ του Δημοσίου Προϋπολογισμού.

Προβάλλει, συνεπώς, ηύξημένη και έπιτακτικώτερα ή κοινωνική και έθνική ανάγκη να προσεχθί το μεγαλύτερον ποσοστόν της Έλληνικής Νεολαίας.

Η Φυσιολογία παραδέχεται, ότι οί νέοι, άμα τη συμπληρώσει του 13ου ή 14ου έτους της ηλικίας των, εισέρχονται εις την περίοδον της έφηβείας, κατά την όποιαν όλοκληροῦται ή σωματική διάπλασις και ώριμάζει και μορφοποιείται ή ψυχοπνευματική των δομή. Καθίστανται δέ όσημέραι ίκανοί διά να πλαισιώσουν τās κοινωνικές τάξεις. Έπακολουθεί μία περίοδος (14ον-20όν έτος ηλικίας, πλήρης συναισθηματικών και ψυχικών διεγέρσεων και βιολογικών διεργασιών έν τη συνειδήσει των, απότοκοι των όποίων άποβαίνουν ιδιόρρυθμοι ψυχογογικοί και κοινωνικοί μεταπτώσεις. Το ήφαιστειον της παιδικής ζωτικότητος, μεταπλασμένον έκρήγνυται και συνιστά την σφαίραν των αναζητήσεων, έντός της όποιας ταλαντεύεται ο έφηβος, έπιχειρών λύσιν των ποικίλων προβλημάτων, άτινα σχετίζονται με την κοινωνικήν αύτου προσαρμογήν και την έπαγγελματικήν του τοποθέτησιν.

Η συμπεριφορά του έφήβου, κατά κανόνα, έμφανίζει σύνολον άψιθυμικών και εύαισθήτων καταστάσεων, αΐτινες, ένίοτε, έμβάλλουν εις άνησυχίαν τους γονείς και τους άσκοῦντας παιδευτικόν έργον λειτουργούς.

Έκρηκτικότης του χαρακτήρος, έγωκεντρισμός και άλλα συνακόλουθα άψιθυμικά φαινόμενα διδουν τās κύρια χαρακτηριστικά της έφηβικής ηλικίας, άτινα σὺν τη παρόδῳ του χρόνου και τη ανάπτυξει της κριτικής ώριμότητος άτονοῦν ή ύποχωροῦν τελείως.

Ένίοτε, παρεκτρεπόμενος ο έφήβος και άνακαλούμενος εις την τάξιν δυσφορεί και έκλαμβάνει τούτο ως περιορισμόν, τιμωρίαν και οίονει καταλαμβάνεται υπό του αίσθήματος της ύποταγής, ένῳ έν αύτῷ κυριάρχει ή τάσις προς άνεξαρτοποίησιν. Οί δέ περιορισμοί, τους όποιους όρίζει ή Έκκλησία και ή Πολιτεία διά των γραπτών και άγράφων νόμων και κανόνων όδηγοῦν πολλάκις τους έφήβους εις άντικοινωνικάς πράξεις. (οίον : ψεῦδος, άπάτη, άτοξία και κακή χρῆσις της γενετησίου όρμης και άλλαι θλιβεραί παρεκκλίσεις έκ του άνεπιλήπτου βίου), προς ίκανοποίησιν των παρορμήσεων και έπιθυμιών των.

Ἡ Ψυχολογία τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν, ἐξ ἄλλου, δογματίζει ὅτι ἡ ἰδιοσυστάσις καὶ ψυχροσύνησις τῶν ἀνθρώπων ποικίλλει ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον, αἱ δὲ ἀναστατώσεις, αἵτινες ἀναφαίνονται ἐν τῇ ψυχῇ τῶν νέων, κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν. σχετίζονται ὅπως δὴποτε πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν διαφερόντων, μὲ κυριαρχοῦσαν τὴν τάσιν πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν.

Ἡ οἰκογένεια, ἀναμφιβόλως, διαδραματίζει τὸν σπουδαιότερον καὶ πλέον ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος καὶ τὴν δημιουργίαν τῆς προσωπικότητος τοῦ νέου.

Τίθεται ὁμῶς τὸ ἐρώτημα, ἐάν πρέπει νὰ λυτρωθῇ ὁ νέος ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς οἰκογενειακῆς δεσποτείας καί, ἐν ἀρνητικῇ περιπτώσει, πῶς ὀρίζεται τὸ περιεχόμενον τοῦ ρόλου τῆς οἰκογενείας.

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δίδουν ἀπάντησιν ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα, ἡ ὕψις τοῦ ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ μας βίου, ἡ ἱστορικὴ καὶ Χριστιανικὴ πορεία τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ αὕτη αὕτη ἡ ψυχροσύνησις τοῦ Ἑλληνος καὶ καθορίζουν σαφῶς τὴν τηρητέαν ὑπόστασιν τῆς οἰκογενείας. Οὕτω, πλήρης ἐλευθερία δράσεως καὶ ἀνεπιτήρητος διαγωγή τοῦ νέου δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἐκτροπὴν ἀπὸ τῶν ὀρθῶν κανόνων ζωῆς. Δοθέντος μάλιστα ὅτι εἰς τὴν χώραν μας φιλοξενεῖται μιὰ ἀκαταμάχητος τάσις ξενομανίας, τὸ παράνομον ἔντυπον καὶ τὸ ἀκατάλληλον θέμα μὲ τὴν ψυχοφθόρον ἐπίδρασιν ὀργιάζουν, παρὰ τὰς ἐπιβαλλομένας ἀπαγορεύσεις τοῦ Κράτους, πνέει ὁ ἀνεμος τῆς ἀντεθνικῆς προπαγάνδας, περισσεύει δὲ ἡ πλάνη γύρω ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τῆς ὀρθῆς διαπαιδαγωγήσεως, μοιραίως ἡ Νεολαία μας ὀδηγεῖται εἰς ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν φθοράν. Εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν ἀπόψεών μας εἶναι, νομίζομεν, συγκεκριμέναι περιπτώσεις ἐκ τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὅπου, νέοι, γόνοι οἰκογενειῶν ἐγνωσμένων ἠθικῶν ἀρχῶν, πλὴν, προῶς χειραφετηθέντες ἐνεπλάκησαν εἰς τὰ δίκτυα τῆς παρανομίας καὶ ὠδηγήθησαν εἰς σωφρονιστήρια ἢ ἐρρίφθησαν εἰς φυλακὰς ὡς τέντυμπόυδες, διαρρηκταί, ἀπατεῶνες, διὰ νὰ πληρώσουν τὰ ἔργα τῆς κακοηθείας τῶν.

Οὐχ ἥττον μονολιθικὴ εἶναι καὶ ἡ ἀποψις, καθ' ἣν αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐφήβων δέον ὅπως ἐκπορεύονται καὶ διευθύνονται καθ' ὅλοκληρίαν ὑπὸ τῶν ἐνηλίκων. Τοῦτο θὰ σημεῖται ἀμβλυνσιν τῶν βουλευτικῶν δυνάμεων καὶ γενικῶς ἀρνητικὴν ἐξέλιξιν τῶν ψυχικῶν λειτουργικῶν τῶν νέων.

Ἐνδεδειγμένῃ, ἐν προκειμένῳ, καὶ ὑπὸ πάντων ὑποστηριζομένη ὡς ὀρθῇ, ἐνέργεια τῶν ἐνηλίκων κρίνεται ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἀνεπιτήδευτος ἐνημέρωσις καὶ καθοδηγήσις τῶν νέων πρὸς τὴν σὺν φρονῶν διαγωγήν. Ἐντεῦθεν, τὸ καθῆκον, τὸ ὁποῖον κολεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ τάξις τῶν διανοουμένων καὶ ἀρμοδίων πρὸς τὴν ἐφηβεύουσαν νεολαίαν, εἶναι ἄκρως σοβαρὸν καὶ ἐθνικῶς ἀξιοπρόσεκτον.

Ἐπιβάλλεται ἐκδηλώσις περισσοτέρας στοργῆς πρὸς τοὺς νέους. Ἐκτίμησις καθ' ἐκὲν εὐγενοῦς προσπάθειάς τῶν. Ὑποβοήθησις καὶ ἀνεπιτήδευτος καθοδήγησις. Ἀνυστερόβουλος καὶ ἀνιδιοτελεῖς συμπάρασσις εἰς πᾶσαν ἐκδηλώσιν τῶν. Ἐνεργὸς συμμετοχὴ μὲ συμβουλευτικὸν χαρακτήρα τῶν ἐνηλίκων εἰς τὴν ζωὴν τῶν Ἑφήβων. Δημιουργία πνεύματος εὐγενοῦς ἀμύλητος μεταξὺ τῶν. Ἐπιβράβευσις καὶ ἐπιδοκιμασία τῆς καλῆς προσφορᾶς καὶ δημόσιος ἔπαινος τῶν διακρινόμενων. Προβολὴ δισρκῆς παραδειγμάτων πρὸς μίμησιν.

Πέραν ὁμῶς τῶν ὡς ἀνω ὑποδεικνυομένων τρόπων ἐμπράκτου ἀσκήσεως καὶ ἀγωγῆς, ἡ ἔνταξις τῶν ἀτόμων εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν συνιστᾷ, νομίζομεν καὶ πρόβλημα ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευσις, ἐπιβάλλεται νὰ προσαρμόσῃ τὸ πρόγραμμά της πρὸς τὴν ἐν ἐξελίξει περιοχὴν τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἐθνοπολιτικῆς πραγματικότητος τῆς σήμερον καὶ νὰ δείξῃ τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα εἰς τοὺς νέους διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν προσαρμογὴν αὐτῶν. Ἀποβαίνει, κατ' ἀκολουθίαν, τὸ Σχολεῖον - τὸ πάσης βαθμίδος Σχολεῖον - ὁ φορεὺς τῶν στοιχείων, τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν πνευματικὴν τελείωσιν καὶ ἐπαγγελματικὴν κατάρτισιν τῶν νέων.

Σήμερον, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε προέχει ἡ λήψις σοβαρῶν μέτρων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς μετασχολικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων.

Ἐπαινετὴ καὶ ἀξία πάσης ἐξάρσεως εἶναι ἡ ὑπὸ Βασιλικῆς Ἑθν. Ἰδρύματος ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν ἰδρύσις καὶ λειτουργία τῶν γνωστῶν Σχολῶν τεχνικῆς ἐπιμορφώσεως, αἵτινες κατέστησαν πραγματικὰ φυτώρια, ὅπου προσερχόμενοι οἱ νέοι ἐκ τῶν ἀγροτικῶν κυρίως περιοχῶν, λαμβάνουν ἐπαρκὴ ἐπαγγελματικὴν κατάρτισιν. Ἐπίσης ἡ λειτουργία τῶν ὑπ' αὐτὸ «Σπιτιῶν Παιδιοῦ» καὶ οἱ Ἀγροτολέσχοι τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας συμβάλλουν ἐποικοδομητικῶς εἰς τὴν ἐξοικείωσιν τῶν νέων πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς εἰδικὰς συνθήκας ἐκάστου τόπου.

Προσέτι οἱ διάφοροι Σύλλογοι καὶ Ὁργανώσεις μὲ τὴν ὀργανικὴν τῶν σύνθεσιν καὶ λειτουργίαν, τὸ πρόγραμμα καὶ τοὺς σκοπούς, παρέχουν ἰδανικὴν ἐν μικρογραφίᾳ μορφήν κοινωνίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ καλλιεργεῖται καὶ ἐδραιοῦται ἡ σχέσις ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, σφυρηλατεῖται τὸ πνεῦμα τῆς συλλογικῆς ἐργασίας, τῆς ὑποταγῆς καὶ πειθοῦς εἰς νόμους καὶ ἀρχὰς καὶ δίδεται ἡ εὐκαιρία εἰς ἕνα ἕκαστον νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὰ δημιουργικὰ τοῦ ἀποθέματα καὶ τὰς εὐγενεῖς τοῦ παρορμήσεις καὶ διαθέσεις εἰς ἔργα κοινωνικῆς δράσεως.

Ὁ Προσκοπισμός, καὶ οἱ Κατηχητικὰ Σχολοῖ, ἰδιόρρυθμα παιδευτικὰ συστήματα, ἀποδεσμεύουν τὰ ἀποθέματα δημιουργικῆς δυνάμεως τῶν Ἑφήβων, ἀφυπνίζουν τὰς ἀνθρωπιστικὰς κλίσεις καὶ θέτουν ὡς ἰδανικὸν τὴν διάθεσιν τῶν δυνάμεων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πληθίου, τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, τῆς Πατρίδος.

Μία αἰθουσα, ἐντεκτῆριον οὕτως εἰπεῖν, ἀποβαίνει ἀναγκαία, διότι, καταλλήλως διεγερτικὴ καὶ καλαισθητικῶς διακεκοσμημένη, παρέχει τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ προσέλευσιν καὶ διατριβὴν ἐκεῖ τῶν νέων τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως. Ἡ βιβλιοθήκη ἐδῶ γίνεται τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς παραμονῆς τῶν νέων εἰς τὸ ἐντεκτῆριον - Ἀναγνωστήριον. Εἰς αὐτὴν θὰ προστρέχουν οἱ διψῶντες διὰ μάθησιν νέοι, ἐλαυνόμενοι ἀπὸ τὴν ἔφεσιν πρὸς μόρφωσιν καὶ αὐτοαγωγήν.

Αἱ ἐκτεθεῖσαι σκέψεις ἀποτελοῦν βεβαίως ὥχρᾳν σκιαγραφίαν ἐνὸς θέματος τὸ ὁποῖον δίδει τὸ μέτρον τῶν ἀνησυχιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποῖων θεμελιοῦται καὶ ὁ πρακτικὸς τοῦ προβληματισμοῦ.

Καθῆκον τῆς πολιτείας διὰ τῶν ἀρμοδίων καὶ ὑπευθύνων αὐτῆς ὀργάνων εἶναι ἡ λήψις σοβαρῶν μέτρων διὰ τὴν λυσιτελεῖ ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν νέων τῆς μετασχολικῆς ἡλικίας.

Καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην παρομοίαν περίπτωσιν, τὸ βάρος τῆς εὐθύνης μοιραίως πίπτει ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, τῶν ὑπευθύνων ταγῶν τῆς πνευματικῆς ἀναδημιουργίας τοῦ λαοῦ.

Προδήλως καὶ ἀναμφισβητήτως οἱ ἐργάται τῆς Παιδείας ἀναλίσκονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, γίνονται οἱ σηματοφόροι πάσης κοινωνικῆς, ἐθνικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς ἐξορμήσεως καὶ οἱ μοναδικοὶ φορεῖς τῶν πνευματικῶν στοιχείων διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν καὶ ἐξύψωσιν τῆς στάθμης τοῦ τόπου. Ἡ πρω-

τοβουλία όμως λόγω άρμοδιότητος, άποτελεί βασικόν μέλημα τών τοπικών παραγόντων και αύτοϋ τούτου τοϋ Κράτους.

Οί καιροί δέ οϋ μενεοί.

Τό ένσκηψαν μεταναστευτικόν κύμα και ή λαίλαψ της άστυφιλίας θάττον ή βράδιον θά όδηγήσουν την παραγωγικήν μας δραστηριότητα άναποφεύκτως εις μαρasmus. Αί διάφοροι προπαγάνδαι ύποσκάπτουν τά βάθρα της άληθείας και ύπερβάλλουν τά πράγματα.

Όπου ύπάρχουν αί οικονομικά δυνατότητες, άς προστεθί και όλίγη θέλησις προς παροχήν έργασίας εις τούς νέους.

Με την έργασίαν και προστασίαν τών νέων θά διατηρήσωμεν σταθεράν και άλώβητον την πίστιν αύτών προς τας άθανάτους και άκαταλύτους Έλληνοχριστιανικάς άξίας Θρησκείαν Πατρίδα, Οικογένειαν και προς τας άρετάς Έργασίαν, Τιμήν και Έθνικήν Άξιοπρέπειαν, διότι οί ίδιοι νέοι, μετ' οϋ πολύ, θά κληθοϋν ν' αναλάβουν την σκυτάλην τοϋ κοινωνικοϋ ένθικοϋ άγώνος, δια νά συνεχίσουν την παράδοσιν, προς δόξαν της Πατρίδος, διατηροϋντες άκμαίον τό φρόνημα, έναργή την σκέψιν και περικαλλές τό ήθος.

Άναστ. Παντελίδης

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ

Β'. Συνέχεια από τό τεύχος Φεβρουαρίου . Μαρτίου

Σήμερα οί Άγγλοαμερικανοί ψυχολόγοι ένδιαφέρονται για θεωρητικά μοντέλλα προερχόμενα άπ' την νευροφυσιολογία και τά Cybernetics και γενικώτερα από φυσιολογικούς παράγοντες. Είναι άλήθεια ότι τό μεγαλύτερο μέρος της έρευνας πάνω στην φυσιολογία τοϋ νευρικοϋ συστήματος έγινε στην Εύρώπη. Η stratification θεωρία τών Lersch και Gilbert στηρίζεται πάνω σέ νευρολογικά δεδομένα. Άλλά οί πιό έπιφανείς της νευρολογικής σκέψεως (speculation) πάνω στην όποία στηρίζονται θεωρίες της προσωπικότητος ζοϋν στίς Ην. Π. Άμερικής όπως οί Krech, Klein, Tolman, Hebb, οί Cuberneticists και άλλοι.

Η νευρολογική τάσι είναι πατροπαράδοτες στην άγγλοαμερικανική ψυχολογία. Τό ανακλαστικό τόξο, ή άναλογία τοϋ τηλεφωνικοϋ συνδετήρος κλπ. άποτελοϋ θέσεις της άγγλοαμερικανικής ψυχολογίας πού έπικυρώθηκαν άπ' τούς G. Watson, Sherrington και Hull. Ψυχολογικές κινήσεις όπως ή ψυχανάλυση, οί μελέτες τών παραγόντων (Factovial Studies) και ώρισμένες άκρως θετικιστικές άπόψεις, σαν τοϋ Skinner, δέν συνεισέφεραν στην θεωρία τών «μοντέλλων τοϋ έγκεφάλου».

Στην Άγγλοαμερικανική ψυχολογία ύπάρχει κάτι τό όμοιογενές στην άναζήτησι νευρικών κέντρων και όργάνων για κάθε μία από τίς ψυχολογικές λειτουργίες. Στην Άμερική δίνεται μεγάλη σημασία στίς έρευνες τών Cannon, Lashled και Penfield πάνω από σύστημα με τό όποιο όλοκληρώνονται οί νευρικές ώθήσεις και στη συμβολή τών όρμονων στίς σωματικές ενέργειες, γιατί άποδείχθηκε ότι τό neurohumoral system έχει μεγάλη σημασία για την ψυχολογία. Όπως βλέπομε οί άμερικανοί ψυχολόγοι πρεσβεϋουν μία φυσιολογική ψυχολογία άν και ύπάρχη μία μερίδα πού ύποστηρίζει μία άγνή, ψυχολογία. Μά και στην Εύρώπη οί ψυχολόγοι της Stra-

tification θεωρίας χρησιμοποιοϋν τά δεδομένα της νευρολογίας και νευροφυτικής έπιστήμης.

Ο Όμομορφισμός τοϋ W. Köhler στην Άμερική έδωσε ώθησι στην άναζήτηση «μοντέλλων έγκεφάλου». Οί άγγλοαμερικανοί έλκονται από την φυσική πλευρά της ψυχοφυσιικής εξίσώσεως, ένω οί Εύρωπαίοι έλκονται από την φαινομενολογική πλευρά. Υπάρχει μία διαφορά άνάμεσα στην Άγγλοαμερικανική και Εύρωπαϊκή ψυχολογία, από την άποψι της μεθολογίας δημιουργικότητος. Τό πνεϋμα τοϋ αύστηροϋ Θετικισμοϋ κυριαρχεί στην Άγγλοαμερικανική ψυχολογία, ένω στην Εύρωπαϊκή είναι άσθενέστερο. Οί Άγγλοαμερικανοί ψυχολόγοι είναι προσκολλημένοι σέ θετικιστικές δοξασίες και δόγματα.

Ο Eusemck κατηγορεί τη Γερμανική χαρακτηρολογία σαν σκοτεινή, φιλοσοφική και άντιεπιστημονική. (unscientific). Ταυτίζει τη χαρακτηρολογία, τη stratification θεωρία και τη φαινομενολογία. Φυσικά σφάλλει γιατί αύτές δέν άποτελοϋν μία άποψι.

Άλλωστε ύπάρχουν πολλές χαρακτηρολογίες στη Γερμανία. Η Stratification θεωρία είναι ένας από τούς πολλούς κλάδους της χαρακτηρολογίας και ή φαινομενολογία έχει μικρή σχέση τόσο με τη χαρακτηρολογία όσο και με τη stratification θεωρία. Δέν είναι σωστό νά λέγεται ότι ή χαρακτηρολογία είναι άντιεπιστημονική. Πρέπει νά έχωμε ύπ' όψει μας ότι ή διαφορά μεταξύ τών Άγγλοαμερικανικών και τών Εύρωπαϊκών άπόψεων και τρόπων χειρισμοϋ τών θεμάτων είναι διαφορά μεταξύ δύο φιλοσοφικών και όχι μεταξύ φιλοσοφίας και έπιστήμης (science).

Παρ' όλες τίς άνακρίβειες, ή Φροϋδική θεωρία είναι, άσφαλώς, καθώς λέγει και ό Frenkel - Brunswick, ή μοναδική και πιό γόνιμη πηγή διανοήσεως μέσα στην ανθρώπινη προσωπικότητα. Σε σύγκριση με τούς Εύρωπαίους οί Άγγλοαμερικανοί επιμένουν περισσότερο στον Έπιστημονικό τρόπο έρευνας, αλλά και οί Εύρωπαίοι παραδέχονται τά κυριαρχούντα κριτήρια πού τέθηκαν για έπιστημονική έπικοινωνία και κατανόηση. Όπως ή φαινομενολογία έχει ανάγκην τών στατιστικών άποδείξεων, έτσι και ή στατιστική ψυχολογία πρέπει νά παραδεχθί ότι τά άποτελέσματα της ανάλυσεως τών παραγόντων έχουν την ανάγκη της έπιβεβαιώσεως και της έρμηνείας της φαινομενολογίας.

Πρέπει νά παραδεχθοϋμε ότι ή προσπάθεια για νά γίνει ή Ψυχολογία θετική έπιστήμη και όχι πνευματική, δέν προσέφερε τίποτε τό αξιόλογο στίς σημερινές θεωρίες της προσωπικότητος. Οί Άγγλοαμερικανοί είναι πιό άκριβέστεροι στην μεθολογία, αλλά δανείζονται τά πάντα. Έχουν δημιουργήσει λίγες βασικές ιδέες δικές των και ό πυρήνας, ή καρδιά, τών θεωριών των δέν είναι δικός των. Τόν σφετερίστηκαν από τούς Εύρωπαίους «φιλοσοφικούς» συναδέλφους των. Τι θά άπομείνη από τίς Άγγλοαμερικανικές θεωρίες άν αφαιρέσωμε τίς τυπολογίες τών C. Jung, Kretschmer, και E. Spranger; Ήταν δυνατόν οί Άμερικανοί νά δημιουργήσουν τόσο μεγάλη έρευνητική έργασία, άν δέν ύπήρχαν τά θεμέλια της σχολής τοϋ Wurzberg; Τό ένδιαφέρον για την αντίληψι και τά προβολικά tests, τά όποια κυριαρχοϋν στίς Άγγλοαξωνικές χώρες έχουν Εύρωπαϊκή προέλευσι, καθώς και οί ψυχομετρικές και διαγνώστικές τεχνικές πού χρησιμοποιοϋνται πάρα πολύ σ' αύτές τίς χώρες.

Έπειτα πολλοί ψυχολόγοι πού εργάζονται στίς Ηνωμένες Πολιτείες είναι πρόσφυγες από την Εύρώπη και ειδικά από τη Γερμανία, (Kohler, Koffka, Mann, Boring, Gibson) και ή ψυχολογική τους έργασία έχει Εύρωπαϊκή προέλευσι. Άκόμη ό ύπαρξιμός πού έπηρεάζει την Άμερικανική σκέψι έχει Εύρωπαϊκή προέλευσι καθώς οί Φροϋδικές θεωρίες για τά

κίνητρα της διαγωγής, της άμυνας του Έγώ και για την δομή της προσωπικότητας. Πόσα δέν όφείλουν οι Άμερικανοί στους Pavlov, Adler, Stern, Piaget, για τις ιδέες των, που τις υιοθέτησαν και ανέπτυξαν περισσότερο. Είναι φανερό ότι ή Εύρώπη παρουσιάζει μεγαλύτερη δημιουργικότητα. Καί αυτό εξηγείται άν σκεφθούμε ότι ή Εύρώπη έχει μακρόχρονη πολιτική παράδοσι. Άκόμη στην Εύρώπη επικρατεί μιá αντιθετικιστική σκέψι, ή όποια αφήνει χώρο για νέες διοράσεις, άλλ' οι διοράσεις αυτές δοκιμάζονται σέ χώρες με αύστηρή Έμπειρική παράδοσι. Κάτι τέτοιο έγινε με την έρευνα του Eysenck που επέδειξε έμπειρικά σάν αξιόπιστες ώρισμένες διοράσεις των Kretschmer και Jung.

Στην Άμερική οι ιδέες που μεταφέρθηκαν από την Εύρώπη, καλλιεργήθηκαν, άναμοχλεύθηκαν, διορθώθηκαν άναθεωρήθηκαν και ολοκληρώθηκαν σέ κάποιο σύστημα με αύστηρά κριτήρια.

Ή θετικιστική τάσι στην Άμερική μπήκε με τόν ιδανικό τύπο που δημιουργήθηκε στό νού του Pavlov και καλλιεργήθηκε από τόν J. B. Watson που την ώνόμασε Behaviorism. Ό μπεχασιορισμός του Watson ήταν τó μόνο κατ' αύτόν πρότυπο πάνω στό όποιο ήμπορούσαν νά οίκοδομήσουν μιá άληθινή έπιστήμη. Πολέμησε και ένίκησε την ένδοσκοπική θεωρία του Titchener και την θεωρία των ένστίκτων του Mc Dougall. Άπό τότε ό μπεχεβιορισμός ήτο ή καθ' αύτό άμερικανική ψυχολογία, ψυχολογία ρηχή, μηχανιστική, άξεστη, χωρίς ψυχή. Βέβαια ό Watson απέτυχε νά άναχαιτίσει την πλημμυρίδα των Φροϋδικών ιδεών. Γρήγορα και έπίσημα πιά, ή μέθοδος της ένδοσκοπήσεως άναστήθηκε, αλλά είναι άληθεια ότι ή έπίδρασι των ιδεών του ήτο τόσο άνεξίτηλη ώστε άκομη και σήμερα οι Άμερικανοί όμιλούν για Behaviorist έπιστήμες. Ή Behavior τώρα περιλαμβάνει κάθε τι που ό Watson απέκλεισε από την περιοχή της έπιστήμης (sedence) δηλαδή κάθε τι που ήμπορεί νά μελετηθί.

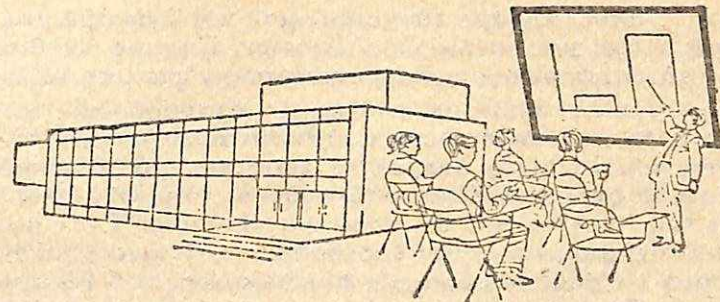
Άπό τότε που ή ψυχολογία ξεχώρισε από τις άκαδημαϊκές σχολές της πατροπαράδοτης φιλοσοφίας - και ούτό ήτο μιá σημαντική στροφή - πολλοί βετεράνοι πειραματιστάι στράφηκαν από τή βιολογία και την φυσιολογία πρós τις πιό τέλειες φυσικές έπιστήμες με τά μαθηματικά των, την λογική των συμβόλων των κλπ. και σήμερα φιλοδοξούν νά οίκοδομήσουν μιá ψυχολογία «κατ' εικόνα και όμοίωσι» των φυσικών έπιστημών. Για νά τó έπιτύχουν έμελέτησαν και πειραματίστηκαν με όργανισμούς κατωτέρου έπίπέδου έξελίξεως (σκουλήκια, κατσαρίδες, ποντικούς, περιστέρια). Με τά πορίσματά τους έπέδρασαν στην ψυχολογία της προσωπικότητος, γιατί δημιούργησαν μιá ψυχολογία της μαθήσεως και άκόμα έπειδή κατá τις μελέτες τους έχρησιμοποίησαν ύψηλά έπιστημονικά κριτήρια.

Οι Άμερικανοί ψυχολόγοι είναι έξωστρεφείς και στοχάζονται με τόν έπαγωγικό τρόπο. Πολύ προσκολλημένοι στόν άκρο «έπιστημονικό» (scientific) προσανατολισμό τους - σέ αντίθεσι με τούς Δυτικοευρωπαίους συναδέλφους των που είναι ρασιοναλιστάι, ένδροστρεφείς και άκολουθούν τόν άπαγωγικό τρόπο στή σκέψι τους - έχουν μιá προδιάθεσι πρós τόν έλεγχόμενο πειραματισμό. Έρεθίζουν τά πειραματόζώά τους και τά άναγκάζουν νά άντιδρούν παρá νά παίρνουν πρωτοβουλία για δράσι και ένέργεια. Ό Άμερικανός πειραματιστής έπιδιώκει νά άλλάξει ή έξαρτήση (άνακλαστικώς) τις άντιδράσεις του πειραματόζώου χρησιμοποιώντας άμοιβές και ποινές και στηρίζει την άποψι ότι τó περιβάλλον τροποποιείται δι' έπίδράσεως. Με τή μέθοδο αύτή όμως πολύ λίγες πλευρές της προσωπικότητος ήμπορεί νά μελετηθί ό ψυχολόγος.

(Συνεχίζεται)

Εύθ. Κασιόλας

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

«Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ» (Μιά Πατριδογνωστική διδασκαλία)

Σέ προη όυμενη έργασία μας', είχαμε γράψει, για τόν τρόπο που διδάξαμε στην τάξη μας, την πατριδογνωστική ένότητα «ή αίθουσα διδασκαλίας».

Είχαμε πη τότε, ότι έλπίζουμε νά μπορέσουμε νά δώσουμε άργότερα και τόν τρόπο διδασκαλίας, μιáς άλλης σπουδαίας και βασικής ένότη- της, της γειτονιάς του σχολείου μας.

Σήμερα, είμαστε σέ θέση, νά πραγματοποιήσουμε αύτό που ύποσχεθήκαμε, και τó όφείλουμε στις φιλόξενες σελίδες του έκλεκτου περιοδικού «Σχολείο και Ζωή», που με προθυμία δέχθηκε νά φέρη σέ φώς, τις φτωχές και ταπεινές μας σκέψεις.

Σεβόμενοι τόν πολύτιμο χώρο που μας παραχωρεί, θεωρούμε ύποχρέωσή μας, νά προχωρήσουμε άμέσως, στό πρακτικό πρό παντός μέρος της διδασκαλίας αύτης της ένότητος.

Άφοϋ με την τάξη μας, διδάξαμε την αίθουσα διδασκαλίας, τις ύπόλοιπες αίθουσες και τούς άλλους χώρους του σχολείου μας, φυσικό ήταν νά βγοϋμε έξω άπ' αύτό και νά έξετάσουμε τή συνοικία του σχολείου μας, ή καλύτερα γειτονιά του. Μιλάω γι' αύτή γειτονιά καλύτερα, γιατί πιστεύω ότι ή έννοια της γειτονιάς είναι στενότερη από την έννοια της συνοικίας, της όποιας τμήμα άποτελεί ή γειτονιά.

Ή άνάγκη αύτή της έξετάσεως της γειτονιάς, γεννήθηκε φυσικά και άβίαστα σιά παιδιά, μετά την έξετάση όλων των χώρων του σχολείου μας.

Έτσι άμέσως - άμέσως και εύκολα, μαζί με τά παιδιά μας, θέσαμε ως σκοπό της πατριδογνωστικής μας διδασκαλίας «τή γειτονιά του σχολείου μας» και προχωρήσαμε στην έργασία μας με τόν παρακάτω τρόπο:

Α'. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

Τό πρώτο πράγμα, που έγινε άντιληπτό από τά παιδιά ήταν ότι, για νά έξετάσουμε τó θέμα μας, θά έπρεπε νά κάνουμε την έπίσκεψη της γειτονιάς μας, νά την παρατηρήσουμε και νά την γνώρίσουμε.

1. Περιοδικό : Σχολείο και Ζωή τ. 2·3·1965.

"Ετσι, πήραμε ιά παιδιά μας και βγήκαμε μαζί τους από τὸ σχολεῖο στὸ δρόμο μας, στὴν ὁδὸ Αἰνιάνων. Πήραμε διεύθυνση δυτικὰ καὶ ἀρχίσαμε νὰ ἀνηφορίζουμε, παρατηρώντως γύρω μας τὰ ὅσα ὑπῆρχαν.

Μόλις φτάσαμε στὸ πρῶτο σταυροδρόμι σταματήσαμε. Διοβάσαμε τὰ ὀνόματα τῶν δρόμων ποὺ διασταυρώνονταν. Μιλήσαμε γιὰ τὶς διευθύνσεις τους, γιὰ τὶς ὀνομασίες τους καὶ γιὰ τὰ σπουδαιότερα οἰκοδομήματα ποὺ ὑπῆρχαν. Εἶδαμε τὸ φοῦρνο, τὸ μπακάλικο, τὸ τσαγκάριο, τὸ σπῖτι τοῦ Ἀλέκου καὶ τὰ προσανατολίσαμε. Ἐνας μαθητὴς ζήτησε νὰ μάθῃ γιὰ τὶς ὀνομασίες τῶν δυὸ δρόμων· Αἰνιάνων καὶ Κοραῆ· καὶ τοὺς ἀναθέσαμε νὰ φέρουν αὔριο τὶς πληροφορίες, ποὺ θὰ συγκεντρώσουν.

Μετὰ συνεχίσαμε τὴν πορεία μας πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, ζητώντας ἀπὸ τὰ παιδιά νὰ μᾶς λένε τὸ σημεῖο προσανατολισμοῦ πρὸς τὸ ὁποῖο βαδίζουμε. Στὸ δρόμο αὐτὸ εἶδαμε τὸ σπῖτι τοῦ Θανάση, τοῦ Γιώργου, τῆς Νίκης καὶ πολλὰ ἄλλα σπῖτια, κήπους καὶ αὐλές. Βρήκαμε ἀκόμα τὰ ἱσθμια σπῖτια, τὸν α'. ὄροφο καὶ τὸν β'. ὄροφο.

Παρατηρήσαμε ἀκόμα καὶ μερικά ὑπόγεια. Μιλήσαμε γιὰ τὸν δρόμο, τὰ πεζοδρόμια, τὰ ρεῖθρα, τοὺς ὑπονόμους, τὰ σιφώνια, τὶς σκάρες καὶ κάθε τι σχετικό, ποὺ παρατηροῦσαν τὰ παιδιά καὶ ζητοῦσαν πληροφορίες ἢ νομίζαμε ἐμεῖς ὅτι πρέπει νὰ θίξουμε. Τελικὰ φτάσαμε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγίου Λουκά, πήραμε διεύθυνση νότια, δηλ. ἀριστερά γιὰ νὰ παρατηρήσουμε τὸ ἐξωκκλήσι, τὰ δένδρα, τὸ αὐλάκι μὲ τὸ νερό, τὴ βρύση, τὸ δημοτικὸ κέντρο, τὴ μικρὴ λιμνούλα κ. ἄ. μιλώντας ἰδιαίτερα γιὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτά. Ἀριστερὰ μᾶς (ἀνατολικά) εἶδαμε τὸ τέλος τοῦ δρόμου τοῦ Ἀγίου Λουκά καὶ τὰ σπῖτια τοῦ Νίκου καὶ τῆς Σοφίας.

Στρίψαμε μετὰ ἀριστερὰ (ἀνατολικὸ) καὶ ἀρχίσαμε νὰ κατηφορίζουμε τὴν ὁδὸ Δυοβουνιώτη καὶ τὰ σκαλοπάτια τῆς. Παρατηρήσαμε τὴ δημοτικὴ δεξαμενὴ καὶ τὸ σπῖτι τῆς Μαίρης.

Φτάσαμε στὸ σταυροδρόμι τῶν δρόμων Κοραῆ καὶ Δυοβουνιώτη καὶ συνεχίσαμε τὸ κατέβασμά μας, παρατηρώντας τὰ σπῖτια τοῦ Ἡλία, τοῦ Θάνου καὶ τοῦ Μάκη.

Μετὰ σταθήκαμε στὸ σταυροδρόμι τῶν δρόμων Δυοβουνιώτη καὶ Μαυροπούλου, εἶδαμε τὴν «Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, τὴ Χριστιανικὴ Ἑστία» καὶ ἀναθέσαμε νὰ μᾶς φέρουν πληροφορίες γι' αὐτὰ καὶ γιὰ τὶς ὀνομασίες τῶν δρόμων.

Στρίψαμε ἀριστερὰ (βόρεια), συναντήσαμε τὸ σπῖτι τῆς Βάσως, τὸ γαλατάδικο, τὸ σταυροδρόμι τῶν δρόμων Μακροπούλου καὶ Ἀγίου· Λουκά, τὸ μπακάλικο, τὸ σπῖτι τῆς Στέλλας, τὴ Στρατιωτικὴ Λέσχη, τὸ σπῖτι τοῦ Λάμπρου, τὸ περίπτερο, τὸ Ὑγειονομικὸ Κέντρο, τὸ Δασαρχεῖο καὶ τὸ σταυροδρόμι Μακροπούλου· Αἰνιάνων.

Βαδίζαμε ἀριστερὰ (δυτικὰ), βρεθήκαμε μπροστὰ στὸ σχολεῖο. Μπήκαμε μέσα καὶ πήγαμε στὴν τάξη μας.

Ἐδῶ τελείωσε ἡ παρατήρηση τῆς γειτονιάς μας. Τὰ παιδιά φύγανε γιὰ τὰ σπῖτια τους, μὲ τὴν ὑπόσχεση νὰ συζητήσουμε αὔριο γιὰ τὸν περίπατο ποὺ κάναμε στὴ γειτονιά μας, νὰ προβάλλουν τὶς ἀπορίες τους, νὰ φέρουν ὅ,τι πληροφορίες σχετικὲς μαζέψουν, γιὰ ὅσα παρατήρησαν καὶ νὰ μπορέσουμε ἔτσι νὰ μάθουμε καλὰ τὴ γειτονιά μας.

Β' ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Τὴν ἄλλη μέρα στὴν τάξη, ζητήσαμε νὰ μᾶς ποῦν γιὰ τὸ χθεσινὸ μας περίπατο. Ἐνας μαθητὴς, μᾶς περιέγραψε ὅλη τὴ διαδρομὴ ποὺ κάναμε

καὶ ὅπως αὐτὸς τὴ θυμόταν. Μετὰ ἀπ' αὐτόν, πήραν τὸ λόγο οἱ ἄλλοι μαθητὲς μὲ τὴ σειρά καὶ ἔκαναν συμπληρώσεις, διορθώσεις καὶ διαφορὲς παρατηρήσεις. Πολλοὶ ἐπρόβαλον ἀπορίες, ποὺ λύθηκαν μὲ συζήτηση καὶ ἄλλοι φέρανε ἀπὸ τὰ σπῖτια τους πληροφορίες, γιὰ ζητήματα ποὺ τοὺς ἀναθέσαμε ἀπὸ χθές. Ἀκόμα δεχτήκαμε καὶ πολλὲς συμπληρωματικὲς πληροφορίες γιὰ πράγματα ποὺ μιλήσαμε κατὰ τὴ διαδρομὴ. Τὰ σπουδαιότερα καὶ πιὸ ἀξιοπρόσεκτα σημεῖα ποὺ δὲν θίξαμε τὰ παιδιά, τὰ θίξαμε ἐμεῖς καὶ τὰ συζητήσαμε.

Τελικὰ, ὕστερα ἀπὸ τὴ γενικὴ οὕτῃ συζήτηση καὶ ἐπεξεργασία ποὺ ἔγινε καὶ ἀφοῦ ἀντιληφθήκαμε ὅτι ἡ ἐνότητα ἔγινε κατανοητὴ ἀπὸ τὰ παιδιά προχωρήσαμε στὴν ἔκφραση αὐτῆς.

Γ' ΕΚΦΡΑΣΗ

Α'. Μορφή ἐκφράσεως. Ἐγινε παρόμοια, ὅπως καὶ στὴν ἐνότητα ποὺ ἀναφέραμε στὴν προηγούμενη ἐργασία μας¹ δηλ. στὴν ἀμμοδόχο. Τὴν τοποθετήσαμε στὴ μέση τῆς τάξεως καὶ τὴν προσανατολίσαμε. Δώσαμε μιὰ κλίση στὴν ἄμμο ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τὰ ἀνατολικά, γιατί ἡ γειτονιά μας βρίσκεται σὲ πλαγιά λόφου.

Μετὰ ἔγινε ἡ τοποθέτηση τοῦ σχολείου στὴ θέση τοῦ τὴν κανονικὴ καὶ μὲ τὰ ἴδια καλαμάκια ἄρχισαν νὰ κάνουν τοὺς δρόμους, τὰ σταυροδρόμια καὶ νὰ τοποθετοῦν τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ οἰκοδομήματα ποὺ ἀναφέραμε στὴν διαδρομὴ καὶ στὴν ἐπεξεργασία ποὺ κάναμε. Τὸ σχολεῖο, τὰ σπῖτια, τὰ καταστήματα, ἡ ἐκκλησία κ.τ.λ. ἀντικείμενα, εἶχαν γίνεи μὲ χάρτονι ἀπὸ παιδιά τῶν μεγαλύτερων τάξεων. Κάθε λάθος ἢ κάθε κακὴ τοποθέτηση, μὲ συζήτηση τῶν παιδιῶν διορθωνόταν. Οἱ ὀνομασίες τῶν δρόμων, γραμμένες σὲ χαρτονάκια καὶ τοποθετημένα σὲ καλαμάκι ἔπαιρναν τὴ σωστὴ τῆς θέση. Γιὰ νὰ ὑπάρχῃ δὲ κάποια ἀναλογία ἀνάμεσα στὴν πραγματικότητα καὶ στὴν ἀμμοδόχο· ἢ στὸν πίνακα ἀργότερα· ἀναθέσαμε σὲ παιδιά νὰ μετρήσουν τὶς διαφορὲς ἀποστάσεις μὲ βήματα. Μετὰ ἀπὸ συζήτηση ποὺ κάναμε, συμφωνήσαμε τὸ κάθε καλαμάκι, νὰ ἀντιστοιχῇ μὲ 50 βήματα στὴν πραγματικότητα. Ἐτσι δώσαμε πάλι στὰ παιδιά μιὰ στοιχειώδη ἔννοια τῆς κλίμακας.

Ἀφοῦ τελείωσε ἡ ἀναπαράσταση τῆς γειτονιάς στὴν ἀμμοδόχο, ἄρχισαν διαφορὲς ἀσκήσεις ἀναγνωρίσεως τῶν τοποθετηθέντων, ἀσκήσεις προσανατολισμοῦ αὐτῶν, πορεῖες καὶ ταξίδια πάνω στὴν ἀμμοδόχο καὶ στὸ χῶρο τῆς γειτονιάς. Ἐνας μαθητὴς, μ' ἓνα καλάμι στὸ χέρι, δείχνει μιὰ πορεία στὴν ἀμμοδόχο καὶ ἄλλος τὴν περιγράφει. Ἀντίθετα, ἓνας μαθητὴς περιγράφει μιὰ πορεία καὶ ἄλλος τὴν ἐκτελεῖ μὲ τὸ καλάμι στὴν ἀμμοδόχο. Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, τὰ παιδιά εὐκολὰ μποροῦσαν νὰ μεταφέρωνται, ἀπὸ τὴν πραγματικότητα στὴν ἀμμοδόχο καὶ ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἀμμοδόχο στὴν πραγματικότητα, γιατί ἡ γειτονιά στὴν ἀμμοδόχο δουλεύτηκε καὶ κατανοήθηκε καλὰ. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖο περάσαμε σ' ἄλλη μορφή ἐκφράσεως.

Β' Μορφή ἐκφράσεως. Ἐγινε πάνω σὲ μαυροπίνακα, ποὺ πήρε τὴ θέση τῆς ἀμμοδόχου. Ἀπὸ τὰ παιδιά μεταφέρθηκαν καὶ τοποθετήθηκαν σ' αὐτόν, ὅλα τὰ ἀντικείμενα ποὺ ἦταν πρὶν στὴν ἀμμοδόχο.

Ἀκολούθησαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ στὴν ἀμμοδόχο, οἱ ἴδιες ἀσκήσεις πορείας κλπ. γιὰ καλύτερη καὶ βαθύτερη κατανόηση τῆς ἐνότητας.

Μετὰ, ἀποσύραμε ἓνα· ἓνα τὰ τοποθετημένα στὸν πίνακα ἀντικείμενα.

1. Περιοδικὸ Σχολεῖο καὶ Ζωὴ τ. 2-3· 65.

να και στη θέση τους, σημειώσαμε με κιμωλία το σχήμα τους, το περίγραμμά τους. Τελικά έμεινε μόνο ο πίνακας με τα σχήματα - σχέδια - των αποσυρθέντων άντικειμένων.

Πάνω σ' αυτόν, επανασταλούνται οι ίδιες ασκήσεις, πορείες κ.λ.π. 'Ακολουθεί η τοποθέτηση του πίνακα ὀρθίου στον τοίχο και η επανάληψη των προηγούμενων ασκήσεων, γιατί το σημείο αυτό είναι από τα πιο δύσκολα, αφού όλα αλλάζουν θέση και προσανατολισμό και παρουσιάζονται μετεωρισμένα, ανακατωμένα.

Γ' Μορφή έκφρασεως. Είναι η αντιγραφή ή η μεταφορά του σχεδίου της γειτονιάς, από τα ίδια τα παιδιά στο τετράδιο Ιχνογραφίας ή πατριδογνωσία που έχουν. Γίνονται πάλι όλες οι ασκήσεις, πορείες, μεταφορές από την πραγματικότητα στο προσανατολισμένο ή μη σχέδιο και αντίστροφα από το προσανατολισμένο ή μη σχέδιο στην πραγματικότητα, για να κατανοηθούν όλα με πληρότητα και σαφήνεια.

Έτσι, τελείωσε και η διδασκαλία αυτής της ένότητας, της οποίας δι-
νουμε και την τελική μορφή έκφρασεως στο σχέδιο που ακολουθεί.

Μετά από την ένότητα αυτή, προχωρήσαμε με τον ίδιο τρόπο και στις άλλες γειτονιές της συνοικίας μας, στις άλλες συνοικίες και σ' ολόκληρη την πόλη μας. Όπου δεν μπορούσαμε να κάνουμε έπισκέψεις, κάναμε παρατηρήσεις από ψηλά σημεία π.χ. ταράτσα του σχολείου, λόφο του 'Αγίου Λουκά, του φρουρίου κ. ά. ψηλά μέρη.

Όμολογούμε, ότι το μάθημα της πατριδογνωσίας, μ' αυτόν τον τρόπο, το χαρήκαμε, το νοιώσαμε και το κατανοήσαμε με σαφήνεια και πληρότητα. Δεν συναντήσαμε δυσκολίες σ' όλες τις ένότητες που διδάξαμε και αργότερα στις γεωγραφικές ένότητες. (ακολουθήσαμε την τάξη αυτή έως και την Δ'.)

Δώσαμε πρωτοβουλία και ουτενέργεια στα παιδιά μας. Καλλιεργήσαμε τον ελεύθερο μαθητικό διάλογο. Όξύνσαμε την παρατηρητικότητα τους. Κεντρίσαμε την προσοχή και το διαφέρον τους, όξυνουμε την κρίση τους και ασκήσαμε τη μνήμη τους. Δώσαμε ευκαιρίες για δράση, για συγκρίσεις, για σχηματισμό πολλών και διαφόρων έννοιων και όρων και καλλιεργήσαμε την αγάπη των παιδιών για τη στενή και πλατύτερη πατρίδα τους.

Πιστεύουμε δε ότι, κάθε συνάδελφος μπορεί και πιο πολλά ακόμα να επιτύχει, με λίγη καλή θέληση και υπομονή, με αρκετό διαφέρον και αγάπη, που θα δείξει για τα παιδιά του, για τη διδασκαλία του και για τη δουλειά του.

Ευχόμαστε δε, ή πίστη μας αυτή, να επαληθευθεί στις συνειδήσεις των συναδέλφων μας, που θα θελήσουν να κάνουν μια προσπάθεια, μιας και η ζωή μας ολόκληρη, δεν παύει να είναι κι αυτή, μια συνεχής προσπάθεια.

Γεώργιος Ν. Μεγαλίδης

Η ΠΡΩΤΗ ΜΟΥ ΒΔΟΜΑΔΑ ΜΕ ΤΑ ΝΗΠΙΑ

Το νηπιαγωγείο μου στην πόλη της 'Αμφιλοχίας ιδρύθηκε στις 10 12 6 και άρχισε τις εργασίες του στις 25 1 65.

Έκανε τις πρώτες έγγραφες των νηπίων μέσα στο χειμώνα. Για ατ

θουσα χρησιμοποίησα μια από τις αίθουσες του Β' Δημοτ. Σχολείου της πόλης μας.

Πολύ σύντομα ο αριθμός των νηπίων έφθασε τα πενήντα (50) και τότε στο γραφείο του κ. 'Επιθετοῦ μου, ένα απόγιομα, έπαιρνα έγκεκριμένο το πρόγραμμα της έγασίας μου.

Πήρα τα θέματά μου από το περιβάλλον των νηπίων μου, συγκέντρωσα ποιήματα και τραγούδια, έποπτικά μέσα για την άσκηση των αίσθητηρίων των νηπίων κι' άρχισα να δημιουργώ τη πρώτη μορφή της σχολικής ζωής.

Να πως πέρασα με τα νηπιά μου τις έπτά πρώτες ήμέρες της εργασίας μου χωρίς ευχάριστο διδακτηριακό περιβάλλον, χωρίς πολλές ευκαιρίες για κίνηση και ψυχαγωγία και χωρίς σχολικό κήπο.

8 Φεβρουαρίου Δευτέρα

Ένα παιδί έρωτά:

— Δεσποινίς πως σας λένε; 'Η έρώτηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να γίνει συζήτηση και να κάνουμε την γνωριμία μας.

Από τότε κάθε παιδί άρχισε να γνωρίζεται με τους συμμαθητές του.

Ο Γιωργάκης έμαθε ότι το όνομα του συμμαθητοῦ του είναι Πέτρος Χαρούμενος τότε φώναξε:

— Το Θεο μου τον λένε Πέτρο. Αφού γνωρίστηκαν μεταξύ τους έμαθαν το τραγουδάκι:

Σάν ξυπνάει το παιδάκι
χαρωπό και γελαστό
λέει σ' όλους καλημέρα
με χαρούμενο σκοπό

Καλημέρα στη μαμά του
καλημέρα στο μπαμπά
καλημέρα στη γιαγιά του
καλημέρα στο παππού

Στη ρυθμική γυμναστική γίνεται χαιρετισμός παιδιών με ανάλογες κινήσεις κάνοντας ταυτόχρονα αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του κάθε παιδιοῦ. 'Ακολουθεί ελεύθερη Ιχνογράφηση.

Το πρόγραμμα της ήμέρας τελειώνει με το παραμύθι «Το παιδάκι στο σχολείο».

9 Φεβρουαρίου Τρίτη

Αφόρμηση στο θέμα ήταν η προσέλευση ενός νηπίου με την μητέρα και με το μικρό αδελφάκι του. Ο Γιωργάκης ρώτησε:

— Ποιοί είναι αυτοί που ήλθαν; Ο Γιάννης, άπαντα ο φίλος του ο Κωστάκης, με τον αδελφούλη του.

Η Λίλα λέγει:

— Εγώ έχω μία αδελφούλα, αλλά είναι πολύ μικρή, δεν περπατά, δεν μιλά.

Η Ουρανίτσα λέγει:

— Ο αδελφός μου είναι μεγάλος και πηγαίνει στο σχολείο. Τέλος άλλο παιδάκι λέγει, ότι η μαμά του δεν το έφερε στο σχολείο γιατί η γιαγιά του ήταν άρρωστη. Έτσι έγινε συζήτηση και ανάλυση της έννοιας «οικογένεια».

Ακολούθησε επανάληψη του τραγουδιοῦ:

— «Σάν ξυπνάει το παιδάκι...»

Έπ' ευκαιρία κάθε παιδί διηγείται και περιγράφει τα μέλη της οικογένειάς του. Τότε μας δόθηκε η ευκαιρία να απαγγείλουν τα νηπια μικρά ποιήματα μαθημένα από τα μέλη της οικογένειάς τους όπως:

Ἡ γιαγιά μας ἡ καλὴ
ἔχει κότες στὴν αὐλὴ
κότες καὶ κοτόπουλα
χῆνες καὶ χηνόπουλα.

Ἀκολούθησε τὸ παραμῦθι:

— «Ἡ γιαγιά καὶ τὰ ἐγγονάκια» (αὐτοσχέδιο). Μὲ τὸ τέλος τοῦ παραμυθιοῦ ἓνα παιδί ἐρωτᾷ:

— Ἐγὼ Δῖνις θὰ ζωγραφίσω τὴν γιαγιά.

Ἄλλο γέγει:

— Ἐγὼ τὸ τζάκι. Ἔτσι ὅλα κάτι λέγουν καὶ στὸ τέλος ζωγραφίζουν.

10 Φεβρουαρίου Τετάρτη

Κηδεὶα τοῦ ἀλησμόνητου Ὑπουργοῦ μας Λουκῆ Ἀκρίτα.

11 Φεβρουαρίου Πέμπτη

Ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις: Ὁ Θωμᾶς λέγει:

— Χθὲς πῆγα στὸ Θεῖο μου ποὺ εἶναι δάσκαλος.

Ὁ Γιώργος λέγει:

— Ἐμένα ὁ μπαμπᾶς μου εἶναι δάσκαλος καὶ κάνει μάθημα στὸ Βο Δημοτ. Σχολεῖο.

Ὁ Ἡλίας λέγει:

— Ἡ μαμά μου εἶναι δασκάλα καὶ ὁ μπαμπᾶς μου παπᾶς. Γίνεται συζήτηση τί δουλειὰ κάνει ὁ μπαμπᾶς καὶ ἡ μαμά τοῦ κάθε παιδιοῦ.

Ἔτσι ὁλοκληρώνεται τὸ θέμα οἰκογενείας.

Τοὺς δείχνω μιὰ εἰκόνα οἰκογενείας.

Ἐντονα ζωγραφισμένη εἶναι ἡ γιαγιά. Τὰ παιδιά τὴν παρατηροῦν γιὰ πολλὴ ὥρα. Βλέπουν τὴ γιαγιά τὴ μαμά καὶ τὸν παππού, ἔτσι ἐξάγει τὴ ἔννοια τοῦ ἀριθμοῦ ἓνα (1).

Ἐνα παιδί λέγει ὅτι στὸ τραπέζι ὑπάρχει ἓνα μῆλο καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ τὸ φτιάξῃ μὲ τὴν πλαστιλίνη του. Ἄλλο ὅτι θὰ φτιάξῃ τὸ αὐτοκίνητο τοῦ θεοῦ, ἄλλο τὸ βιβλίο. Ἐν συνεχείᾳ ἰχνογραφοῦν, τραγουδοῦν τὸ τραγουδάκι. Σὰν ξυπνάει τὸ παιδάκι... καὶ ἀκολουθεῖ τὸ παραμῦθι:

— Ἡ γιαγιά καὶ τὰ ἐγγονάκια.

Ἐν συνεχείᾳ τοὺς δείχνω καὶ τίς εἰκόνες.

Παρασκευὴ 12 Φεβρουαρίου

Ἐρωτᾷ τὰ παιδιά νὰ μοῦ ποῦν ποῦ πηγαίνουν τὸ μεσημέρι ποῦ φεύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ἐνα ἀπαντᾷ:

— Στὸ σχολεῖο. Τὴν ἀπάντηση αὐτὴ δίνουν ὅλα τὰ παιδιά. Ἐνα παιδί λέγει ὅτι τὸ σχολεῖο δὲν μοιάζει καθόλου μὲ σπίτι. Ἄλλο λέγει ὅτι ἔχει χάρτες, θρανία, καὶ τραπέζι. Ἡ Λίλα ἐρωτᾷ πῶς λέγεται τὸ τραπέζι κι' ἐγὼ ἀπαντῶ ἔδρα.

— Ἐνα κοριτσάκι λέγει ὅτι τὸ σχολεῖο μας λέγεται νηπιαγωγεῖο καὶ ὅτι ὁ ἀδελφός της πηγαίνει σὲ μεγάλο σχολεῖο. Ἔτσι σιγά-σιγὰ ἀρχίζει ἡ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὸ θέμα.

— Ὁ Γιώργος λέγει:

Ἀγαπᾷ τὸ σχολεῖο καὶ θὰ ζωγραφίσω ἓνα θρανίο. Ἄλλο παιδί λέγει ὅτι θὰ ζωγραφίσω ἓνα τετράδιο. Ὅλα τότε ζωγραφίζουν. Ὁ Ἡλίας ζωγράφισε 2 πίνακες. Ὁ Πᾶνος 2 μολύβια ἔτσι ἐξάγεται ὁ ἀριθμὸς 2.

Τοὺς δείχνω 2 τετράδια ζωγραφισμένα. Κατόπιν τοὺς δείχνω τὸν ἀριθμὸ (ὕπο μορφήν παιγνιδιοῦ) 2.

Ἐν συνεχείᾳ τὰ νήπια κινοῦνται ρυθμικά μὲ τὸ ρυθμικὸ τραγούδι:

— Τὸ δεξὶ χεράκι ἐπάνω
τὴν γυμναστική μου κάνω
καὶ τ' ἀριστερὸ ψηλὰ
τραλαλὰ λα λα λα

Τὰ χεράκια στὴ μεσοῦλα
ἔγινε καὶ ἡ σταμνούλα
τώρα καὶ τὸ κεφαλάκι
ἔγινε τὸ καλαθάκι.

Τὰ χεράκια κατεβαίνουν
καὶ στὸ πλάϊ μου πηγαίνουν
σὰν πουλὶ ἐγὼ πετῶ
τραγουδῶ δὲ σταματῶ

Τώρα μὲ τὸ στοματάκι
πάρτε πάρτε ἀεράκι
ἀεράκι δροσερὸ
ποῦρχεται ἀπ' τὸ βουνό

Ὅλοι στὴ γραμμούλα τώρα. Περπατᾶτε ἤρθ' ἡ ὥρα (ἓνα δύο ἓνα δύο).
Νὰ μᾶς ζήσῃ τὸ σχολεῖο.)

Τὸ μάθημα τελειώνει μὲ μιὰ προσευχή.

— Σταύρωσε τὰ χεράκια σου στὸν Πλάστη
ταπεινὰ ὕψωσε τὰ ματάκια σου στὸν οὐρανὸ ψηλὰ
Κι' ἄς ποῦνε τὰ χεράκια σου ἀθῶα προσευχὴ
νὰ σὲ βοηθήσῃ ὁ Θεὸς νὰ εἶσαι καλὸ παιδί.

13 Φεβρουαρίου Σάββατον

Ὁ Γιώργος μοῦ λέγει ὁ ἐξάδελφός του σπουδάζει στὸ Πανεπιστήμιο.

Ἐνα παιδί ἐρωτᾷ τί εἶναι αὐτὸ κι' ἓνα ἄλλο ἀπαντᾷ:

Ἐνα σχολεῖο πολὺ πιδὲ μεγάλο ἀπὸ τὸ δικό μας.

Γίνεται συζήτηση, μαθαίνουν τί εἶναι νηπιαγωγεῖο, Δημοτικὸ Σχολεῖο, Γυμνάσιο, Πανεπιστήμιο.

Μερικὰ παιδιά φωνάζουν ἅμα μεγαλώσουν θὰ γίνουν πολιτικοὶ μηχανικοί. Ἐνα κοριτσάκι λέγει ὅτι θὰ γίνῃ δασκάλα.

Ἔτσι ὁλοκληρώνεται τὸ θέμα:

— Τὰ παιδιά μὲ τὴν βοήθειά μου προσπαθοῦν νὰ ἐπαναλάβουν σωστὰ τὰ ὅσα ἔμαθαν.

Ὑστερα ἰχνογραφοῦν καὶ ἐν συνεχείᾳ τραγουδοῦν τὸ ἀριθμητικὸ παιγνίδι γιὰ τὴν ἐπανάληψη τῶν ἀριθμῶν 1 καὶ 2 καὶ ἐπακολουθεῖ παιχνίδι μὲ σχολικὰ ἀντικείμενα γιὰ ἐμπέδωση τοῦ ἀριθμοῦ 1 καὶ 2.

— Ἀκολούθησε τὸ παραμῦθι:

— «Ὁ Γιωργάκης στὸ σχολεῖο»

Ἡ ὅλη ἐργασία τοῦ μαθήματος τελειώνει μὲ τὴν ἀπαγγελία τῆς προσευχῆς ὑπὸ τῶν νηπίων.

15 Φεβρουαρίου Δευτέρα

Ἀνακοινώσεις τῆς Κυριακῆς

Γίνεται συζήτηση. Ὁ Κώστας ἐπῆγε στὴν ἐκκλησία.

Ὁ Θωμᾶς λέγει:

— Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐπῆγα βόλτα στὴν παραλία καὶ εἶδα μερικὲς βαρκοῦλες. Ἡ Αἰμιλία λέγει ὅτι ἦσαν 3 βαρκοῦλες ποὺ μόλις εἶχαν γυρίσει ἀπὸ τὸ ψάρεμα.

Ἀκολουθεῖ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ τίς βάρκες. Ἐνα παιδί λέγει:

Ἐγὼ ξέρω νὰ ζωγραφίσω τὴν θάλασσα, ἄλλο λέγει τὴν βάρκα. Τοὺς ζωγραφίζω μερικά σχέδια καὶ ὅλα ζωγραφίζουν.

Ἐδιδάχθησαν τὸ τραγουδάκι.

Μιά βαρκοῦλα τόση δὲ
φτειάξαν ὅλα τὰ παιδιὰ
καὶ θὰ πᾶνε ταξιδάκια
καὶ θὰ βροῦνε καὶ ψαράκια

Θὰ γεμίσουν τὰ παιδάκια,
τὴ βαρκοῦλα μὲ ψαράκια
θὰ γυρίσουν καὶ θὰ πᾶνε
νὰ τὰ ψήσουν νὰ τὰ φᾶνε.

Ἐποκολούθησε ἄσκηση χρωμάτων.

Δείχνω στὰ παιδιὰ μιὰ σειρὰ κορδέλλες μὲ χρωματιστὰ καρσάκια μὲ χρώματα κόκκινο, πράσινο, κίτρινο, μπλέ, καφέ. Κατόπιν μὲ τοὺς τρεῖς χρό-
νου τοῦ Segen προχωροῦμε εἰς τὴν ἐκμάθηση τῶν χρωμάτων.

Γίνεται ρυθμικὴ γυμναστικὴ μὲ κινήσεις παρμένες ἀπὸ τὸ τραγούδι.
Τέλος ἕνα κοριτσάκι διηγήθηκε τὸ παραμῦθι ὁ «Λύκος ψαράς»

16 Φεβρουαρίου Τρίτη

Ρωτῶ τὰ παιδιὰ. Σήμερα πῶς εἶναι ὁ καιρὸς;

— Ἐνὰ παιδί ἀπαντᾷ. Βρέχει. Ἄλλο λέει, ὅτι χθὲς δὲν ἔβρεχε. Ὅταν βγαίνουμε μὲ τὴν βροχὴ ἔξω τί φοροῦμε; ρώτησα.

— Ἐνὰ λέει ἀδιάβροχο, ἄλλο μπότες. Τὰ ρωτῶ πόσα φοροῦν μπότες, πόσα ἀδιάβροχο.

Ἔτσι κάνουμε συζήτηση γύρω ἀπὸ τὴν βροχὴ πῶς γίνεται ἡ βροχὴ καὶ τί τὴν θέλουμε. Κατόπιν σηκώνω ἐπάνω ὅσα παιδιὰ φοροῦν ἀδιάβρο-
χο ἢ γαλότσες καὶ κάνουμε ἐπανάληψη τῶν χρωμάτων ἀπὸ τὰ χρώματα ποὺ ἔχουν οἱ γαλότσες καὶ τὰ ἀδιάβροχα. Μετὰ ἀκολουθεῖ ἡ ἄσκηση (οἰ-
σθητηρίων) Ὀπτικῆς μνήμης, χρωμάτων. Δείχνω εἰς τὰ παιδιὰ π.χ. τὴν καρ-
τέλλα μὲ τὴν κόκκινη ὀμβρέλλα γιὰ λίγα δευτερόλεπτα.

Μετὰ κρύβω τὴν καρτέλλα καὶ ζητῶ ἀπὸ τὸ παιδί νὰ μοῦ φέρῃ τὸ ὁμοιο χρώμα.

Ὁ ἐνθουσιασμός τῶν παιδιῶν εἶναι μεγάλος καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς μάθω ἕνα τραγουδάκι γιὰ τὴν βροχὴ. Μαθαίνουμε τὸ τραγουδάκι:

— Πῶς βρέχει πῶς βρέχει
γινόμαστε παπιά
σὲ λίγο γέλια καὶ χαρὲς
γιατί δὲν βρέχει πιὰ

Σὰν βρέχη σὰν βρέχη
τί μαῦρος οὐρανός
σὰν πάψῃ πάλι γίνεται
γαλάζιος φωτεινός.

Βροχούλα βροχούλα
ρίξε νερὸ πολὺ
χωράφια κήπους πότισε
τίς γλάστρές στὴν αὐλὴ

Μετὰ ἀπ' αὐτὸ ζητοῦν νὰ ἱχνογραφίσουν λέγοντάς μου νὰ τοὺς φτιά-
ξω σπίτια δένδρα καὶ τὴν βροχὴ. Τὸ μικρὸ χωριὸ ποὺ ἔφτειαξα στὸν πίνα-
κα προσπάθησαν νὰ τὸ ζωγραφίσουν ὅλα.

Μάθαμε τὸ τραγουδάκι καὶ σὰν ποίημα καὶ κατόπιν καταλήξαμε στὸ παραμυθάκι. Ἡ «Ἱστορία μιᾶς σταγόνας».

Κατόπιν ἔδειξα εἰς τὰ παιδιὰ διάφορες εἰκόνες σχετικὲς μὲ τὸ παρα-
μῦθι.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη μου ἐπαφὴ μὲ τὰ νήπια. Ἀπὸ τότε συνεχίζω μ'
ἕνα πρόγραμμα ποὺ κάθε μέρα τὸ πλουτίζω καὶ καλύτερα.

Αἰκατ. Τζίφα

Ἡ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΕΙΣ ΡΕΘΥΜΝΟΝ

Μηνὰς Ἀπρίλης καὶ ἐμεῖς δευτεροετῆς σπουδασταὶ τῆς Παιδαγωγι-
κῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου.

Πόσον ὁ καιρὸς κυλᾷ γρήγορα! Λίγο ἀκόμα καὶ φθάσαμε στὸ τέλος
μιᾶς μακρᾶς διαδρομῆς ποὺ ἄρχισε πρὶν δεκατέσσερα χρόνια.

Τὶ νὰ πρωτοθυμηθῇ ἀλήθεια κανεὶς ἀπ' ὅσα ἔζησε καὶ πρὸ παντὸς
ἀπ' ὅσα πῆρε σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα; Ὁ ἀπολογισμὸς εἶναι τόσο δύ-
σκολος. Ἀπὸ τὰ πρῶτα μας βήματα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ἀπλὰ μὰ τόσο
βασικά γιὰ τὸ θεμέλιωμα τῆς αὐριανῆς οἰκοδομῆς, περάσαμε στὸ Γυμνά-
σιο.

Ἄλλα ἔξ χρόνια καὶ ἐδῶ. Χρόνια προσπαθείας μεγάλῃς γιὰτὶ ἐκεῖνα
ποὺ ἔπρεπε νὰ πάρωμε ἦταν τόσα πολλά. Ἐδῶ ἡ καλλιέργεια τοῦ νοῦ
ἔπρεπε νὰ γίνῃ σωστὴ καὶ πλήρῃ, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ στηρίξουμε σ' αὐ-
τὴν τὴν καθαρὴ ἐπιστημονικὴ γνῶσι ἀργότερα.

Ἔτσι «τοῦ κύκλου τὰ γυρίσματα» μᾶς ἔφεραν πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια
νὰ γίνωμε σπουδασταὶ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου.

Αὐριανοὶ δασκάλοι! Ἀλήθεια! βρῶ τὸ ἔργο ποὺ διαλέξαμε. Ὑστε-
ρα ἀπὸ λίγα χρόνια σ' ἐμᾶς θὰ ἐμπιστευθῇ ἡ πατρίδα, εὐπλαστὴ ζύμη, τὴν
ψυχὴν τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ μ' αὐτὴν θὰ μποροῦμε νὰ πλάθω-
μεν ἀγγέλους καὶ τέτοιους νὰ παραδίδωμε τοὺς μαθητὰς μας στὴν κοινω-
νία καὶ στὸ ἔθνος μας.

Ὅμως ἡ συναίσθησις τῆς μεγάλῃς εὐθύνης καὶ τῆς ἱερῆς ἀποστολῆς
μας δὲν μᾶς ἐκλόνισε. Ἀπὸ τίς πρῶτες κι' ὅλας ἡμέρας μᾶς ἔγινε πίστις
πῶς θὰ νικήσωμεν ὅλες τίς δυσκολίες.

Δασκάλους, καθοδηγητὰς, συμπαραστάτας σὲ κάθε μας ἀνάγκη εἴ-
χαμεν ἀξιόους καὶ ἱκανοὺς Παιδαγωγούς. Καὶ πρῶτα πρῶτα τοὺς σεβ-
στοὺς μας Διευθυντὴ κ. Ἐμμανουὴλ Ζαμπετάκη καὶ ὑποδιευθυντὴ κ. Νικό-
λαον Πετρουλάκη.

Μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι καθηγηταὶ τῆς Ἀκαδημίας τὰ δύο
χρόνια τῆς σπουδαστικῆς ζωῆς μᾶς περιφρούρησαν μὲ τὴν ἀπέραντη στορ-
γὴ τῶν καὶ μᾶς μετέδωκαν ὅλα ἐκεῖνα ποὺ θὰ μᾶς κάμουν δυνατόους καὶ
ἀξιῶν νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὸ δύσκολο ἔργον μας.

Πόσες εὐχάριστες ἀναμνήσεις θὰ μᾶς ἀκολουθήσουν ὅταν σὲ λίγο θ'
ἀφήσωμε τὰ μαθητικά θρανία! Μέσα σ' αὐτὲς θὰ βρίσκεται καὶ μιὰ διδα-
κτικὴ ἐκδρομὴ ποὺ μᾶς εἶχε ὑποσχεθῇ ὁ κ. Διευθυντὴς καὶ ἡ ὁποία πραγ-
ματοποιήθηκε τὴν 11ην Ἀπριλίου εἰς τὸ Ρέθυμνον.

Θέλοντας νὰ φύγωμε λίγο ἀπ' τίς συνηθισμένες διδασκαλίας εἰς τὰ
Πρότυπα τῆς Ἀκαδημίας πῆγαμε γιὰ μιὰ διδασκαλία σ' ἕνα ἄλλο σχολεῖο.
Ἔτσι πλησιάσαμε καὶ τὸ ἔργον μᾶς κάπως πρὸς κόντᾱ. Ἀφοῦ ὅλα τα-
κτοποιήθηκαν, ξενινήσαμε ἕνα χαρούμενο πρωινὸ τοῦ Ἀπριλίου γιὰ τὸ Ρέ-
θυμνον.

Ἡ διδασκαλία ἔγινεν εἰς τὴν Στ' τάξει τοῦ 2ου δημοτικοῦ σχολείου
Ρεθύμνης. Ἐδίδαξε μιὰ δευτεροετῆς σπουδαστρία τῆς Ἀκαδημίας μας ἡ
Ἀργυρῶ Πιτσιχανδάκη. Ἡ διδασκαλία ἦτο τὸ ποίημα «Ἀνοιξίς» τοῦ Χρη-
στοβασίλη.

Τὴ διδασκαλία παρηκολούθησαν ὁ κ. Διευθυντὴς καὶ κ. Ὑποδιευθυν-
τῆς τῆς Ἀκαδημίας, διδάσκαλοι τοῦ Προτύπου δημοτικοῦ καὶ ὅλοι οἱ δευ-

τέροετείς σπουδασταί. Ἐπίσης παρηκολούθησαν τὴ διδασκαλίαν οἱ δύο ἐπιθεωρηταὶ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης ὡς καὶ ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τῆς πόλεως Ρεθύμνης.

Μετὰ τὴ διδασκαλίαν ἀκολούθησε κριτικὴ. Κατ' ἀρχὰς ἡ διδάξασα ἐπαρουσίασε λεπτομερῶς τὴν πορείαν ποὺ ἀκολούθησε καὶ ἐδικαιολόγησε αὐτή.

Ἐν συνεχείᾳ ἔγινε ἡ κριτικὴ ἀπὸ σπουδαστὰς οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὀρισθῆναι κριταὶ ἀπὸ προηγουμένης.

Ἐπίσης κριτικὴ τῆς διδασκαλίας ἔγινε ἀπὸ τὸν κ. Ὑποδιευθυντὴν, τοὺς Ἐπιθεωρητὰς καὶ μερικοὺς διδασκάλους.

Ἡ κριτικὴ αὐτὴ μάλλον λεπτομερὴς πολλὰ μᾶς διδάξε. Σὲ κάθε εὐμενῇ ἢ δυσμενῇ πρότασιν τοῦ κριτοῦ ὁ διευθύνων τὴν ὅλην ἐργασίαν κ. Διευθυντῆς ἀπῆντα σχετικῶς, δίδων πάντοτε τὴν ἀπαιτούμενην ἐξήγησιν.

Ὑπῆρξαν μερικὰ σημεῖα τῆς διδασκαλίας γιὰ τὰ ὁποῖα ἀκούσθηκαν ἀντίθετες γνώμες περὶ τῆς πορείας τὴν ὁποῖαν ἀκολούθησε ἡ διδάξασα. Ὅλες αὐτὲς οἱ διχογνωμίαι ἀπεκατεστάθησαν μὲ ἀνταλλαγὴ γνώμων τῶν παρευρισκομένων μὲ τὴν κατάλληλην καθοδήγησιν τοῦ Διευθυντοῦ μας.

Ὅταν πλέον ὅλα τὰ σημεῖα τῆς διδασκαλίας εἶχαν ἐρμηνευθῇ, οἱ ἐπιθεωρηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐξέφρασαν τὴν ἱκανοποίησιν των, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διδασκαλίας.

Ὁ ἐπίλογος τῆς ὅλης ἐργασίας ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν σεβαστὸν μας κ. Διευθυντὴν ὁ ὁποῖος ἀφοῦ εὐχαρίστησε θερμὰ ὅλους τοὺς παρευρισκομένους κατέληξε εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι παρ' ὅλον ποῦ ἡ διδασκαλία παρουσίασε ὀρισμένα τρωτὰ καὶ εἶναι φυσικὸν αὐτό, μένει ἱκανοποιημένος ἐκ τῆς ὅλης διδασκαλίας τῆς σπουδαστρίας.

Τὸ βράδυ τῆς Ἰδίας ἡμέρας ἡ μικτὴ χορωδία τῆς Παιδαγ. Ἀκαδημίας τοῦ Ἡρακλείου διευθυνομένη ἀπὸ τὸν καθηγητὴν τῆς μουσικῆς κ. Ἀντωνάκη ἐδωσε ἓνα πλούσιο ρεσιτάλ δισφύρων τραγουδιῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ὠδείου Ρεθύμνης, γιὰ τὸ φιλόμουσον κοινὸ τῆς πόλεως. Ἡ ἐπιτυχία τῆς χορωδίας μας κατεχειροκροτήθη ἀπὸ τὸ διαλεχτὸ ἀκροατήριον ποῦ εἶχεν ἔλθει. Ἀπόλαυσεν τὰ ριζίτικα τραγούδια καὶ τίς μαντινάδες τοῦ τόπου του.

Εὐχαριστημένοι πῆραμε τὸ δρόμον τοῦ γυρισμοῦ γιὰ τὸ Ἡράκλειον.

Λίγος καιρὸς μᾶς μένει ἀκόμα! Μετὰ θὰ μποῦμε καὶ μεῖς ἀγωνιστὰς στὸν στίβον τῆς ζωῆς, μὲ τὰ ὅπλα ποῦ μᾶς χάρισαν μέσα στὴν Ἀκαδημία.

Εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ποῦ μᾶς παραστάθηκαν τόσο πολὺ, τώρα ποῦ τελειώνομε ἓνα «εὐχριστῶν» γιὰ ὅτι μᾶς προσέφεραν εἶναι πολὺ λίγο. Ὅταν ὅμως τοὺς δώσωμε μιὰ ὑπόσχεσιν ὅτι ὅλα ἐκεῖνα ποῦ μᾶς εἶπαν καρποφόρησαν στίς ψυχὰς μας, καὶ ὅτι αὐτοὶ καὶ τὸ ἔργο των θὰ εἶναι τὰ λαμπρὰ πρότυπα τοῦ βίου μας, πιστεύω νὰ εἶναι ἱκανοποιημένοι.

Θὰ τοὺς εὐγνωμονοῦμε καὶ θὰ γίνωμεν ἀντάξιοι των.

Μαρία Νικολιδάκη

ΓΙΟΡΤΑΓΕΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΣ:

Ἡ τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τῶν διπλωμάτων στὸ Harvard.

Προπαρασκευὰς σὲν ἐκεῖνες τοῦ κάθε σχολείου, ποῦ ἐτοιμάζεται νὰ γιορτάσῃ. Ἐδῶ, φυσικά, οἱ προπαρασκευὰς ἔχουν πρὸ ὀργανωμένο χαρακτῆρα καὶ ἐκτείνονται σὲ εὐρύτερες σφαῖρες καὶ σὲ εὐρύτερα πλαίσια. Τὰ πάντα ἀστράφτουν ἀπὸ καθαρὴν οἴθρυς, διὰδρομοὶ προαύλια. Ὡς καὶ ὁ σιδηροδρορικὸς σταθμὸς τοῦ Ὑπογείου Ἡλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Harvard, ποῦ, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι σιδηροδρομικοὶ σταθμοί, συνήθιζε νὰ εἶναι βρώμικος, παίρνει καινούργια ὄψη αὐτὲς τίς ἡμέρες. Φρεσκορίζονται μὲ νέο χρῶμα οἱ τοῖχοι του, καθαρίζεται καὶ διπλοσκούπίζεται τὸ δάπεδόν του, πλασιώνεται μὲ νέες πολυχρῶμες ταμπέλες διαφημίσεων. Ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει στὴν πατρίδα μας, οἱ νεκροθάφτες ἐδῶ, φαίνεται, πῶς κάνουν τίς καλλίτερες δουλειὰς καὶ χαίρουν, ὅπως φαίνεται, εὐρείας καὶ βαθυτάτης ἐκτιμῆσεως, διότι τὰ 50% ἢ καὶ πλέον τῆς διαφημίσεως περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὴν τελευταία κατοικία τῶν εὐστυχισμένων θνητῶν... Θὰ νόμιζε κανεὶς, πῶς οἱ Ἀμερικανοὶ δείχνουν μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν μετὰ θάνατον διαβίωσιν τους. Κάθε ἄλλο. Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον συμβαίνει. Ἐδῶ κανεὶς δὲν προσέχει γιὰ τὰ ἐπέκεινα ἢ τὰ μεταφυσικά. Ἐτοὶ λίγα βήματα πρὸ πέρα συναντᾷ τὸ βουητὸ τῆς ζωῆς καὶ τὰ κάθε λογῆς ἐδέσματα καὶ ποσὰ ποῦ ἔχουν προορισμὸ νὰ διατηρήσουν καὶ νὰ κάνουν εὐχάριστη τὴ διαβίωσιν μας σ' αὐτὸν τὸν κόσμον...

Εἰσέρχεται στὴν αὐλὴ τοῦ Harvard. Τὰ οἰκοδομήματα ἀνθοστόλιστα καὶ σημαιοστόλιστα. Οἱ ἀποχρώσεις τοῦ Ἐρυθροῦ ὑπερέχουν, γιὰ τὸ Crimson εἶναι τὸ ἐπίσημον χρῶμα τοῦ Πανεπιστημίου. Αὐτὴ ἡ μεγάλη γιορτὴ δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ Σχολικὴ γιορτὴ στὸ τέλος τῆς χρονίδας. Εἶναι ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐπονασύνδεσις (reunion) χιλιάδων ἀποφοίτων τοῦ Harvard ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια γιὰ νὰ καμαρώσουν τοὺς σημερινοὺς ἀποφοίτους. Ἡ κορυφὴ τῆς Ἀμερικανικῆς διανοήσεως συγκεντρώνεται ἐδῶ αὐτὲς τίς ἡμέρες. Σεβάσμιμοι γέροντες, καθηγηταὶ καὶ ἄλλοι ἐξέχοντες, βαδίζουν ἐμπρός. Σημαίνοντες μεσήλικες μὲ τὰ ψηλὰ καπέλλα τοὺς ἀκολουθοῦν, κι οἱ σημερινοὶ ἀπόφοιτοι ἐπώνται εἰς τὴν οὐρὰ τῆς παρελάσεως. Προσωπικότητες φθάνουν ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης γιὰ νὰ προσκυνήσουν ταπεινὰ τὸ χῶμα τοῦ Alma Mater τους. Ἄνθρωποι ποῦ εἰργάζοντο στὴν Ἰαπωνίαν, στὴν Εὐρώπην, στὴν Ἀφρική ἢ στὴν Καλλιφόρνια μαζεύονται κάτω ἀπ' τὴν ἴδιαν σημαίαν αὐτὲς τίς ἡμέρες. Γιορτὲς σὰν αὐτὴ παρέχουν τὴν εὐκαιρίαν γιὰ πρὸ πολλὰς σκέψεις ἀπὸ ὅσες μιὰ ἀπλὴ συγκέντρωσις.

Σ' ἓνα τετραγωνικὸ ἐλεύθερον χώρον, ποῦ ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Harvard, (ποῦ τὸ καμπαναριὸ τῆς, Γοτθικοῦ ρυθμοῦ, ὑψώνεται σὰν ὀβελίσκος πανύψυλος, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴν κορυφὴν του σὲ μιὰ μετὰλλινη ἀκίδα, ποῦ λὲς στέλνει διανοητικὰ κύματα στὸν αἰθέρα καὶ σὺν ἑαυτῇ δέχεται τὰ σήματα τῆς Θεῆας Διανοίας, σὰν ἀντένα ραδιοπομποῦ), ὡς καὶ τὴ Widenor Βιβλιοθήκη, (ἓνα τεράστιον τετράγωνον οἰκοδόμημα, μὲ πρόσοψιν Δωρικοῦ ρυθμοῦ, ποῦ φιλοξενεῖ τοὺς ἀρχαιότερους καὶ τοὺς πολυαριθμότερους τόμους βιβλίων: βιβλίων, ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὴ σοφίαν καὶ τὸ μόχθον γενεῶν καὶ γενεῶν), μαζεύονται χιλιάδες κόσμου γιὰ νὰ ἐορτάσουν τὴν ἡμέραν τοῦτη. Ἡ λαμπρότης, ὁ πλοῦτος, ἡ ὁμορφία, ἡ νεότης ὅλα συμπλέκονται καὶ ὑφαίνονται αὐτὴ τὴν ἡμέραν μὲ τὴν διάνοησιν τοῦ Harvard. Ἐδῶ ἡ τσαχπίναν δεσποινιδούλα τῆς Βοστώνης συνωθεῖται γιὰ νὰ κατορ-

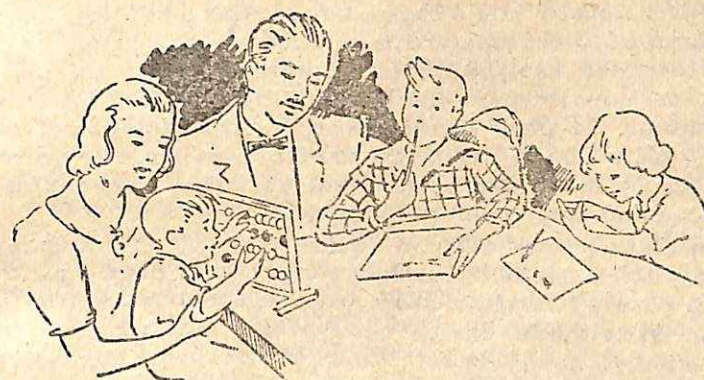
θάση νὰ ἐγγίση τὸ χιτῶνα τοῦ Κυρίου καὶ νὰ εὕρῃ λύτρωσιν τῶν βασάνων τῆς ψυχῆς της. Πόσες δὲν ὀνειρεύονται μιὰ εὐλογημένη ὥρα, ποὺ συχνὰ δὲν ἔρχεται ποτέ, ποὺ κάποιος ἄγνωστος, μὰ ὅχι ἱππότης, ἀλλὰ ἀπόφοιτος τοῦ Harvard θὰ τὶς ὀδηγήσῃ στὸ Δημαρχεῖο ἢ σὲ κάποια καθολικὴ ἐκκλησία γιὰ νὰ ἀνταλλάξουν τῆς καθιερωμένης τυπικῆς εὐχῆς γιὰ μιὰ αἰώνια σύνδεσι...

Στὴν κοσμοπλημύρα αὐτῇ, ποὺ ὅλοι λάμπουν στὰ γιορτινά τους φορέματα καὶ τὰ καπελλάκια τῶν κυριῶν σείονται σὰν φοῦντες τῆς περικεφαλαίας τοῦ "Ἐκτορα, διακρίνουμε τὴν πομπὴ τῶν Παν· Harvard νὰ προχωρῇ πρὸς τὴν «Ἀκρόπολι». Τὰ χρονικά ὅρια εἶναι ἀκριβῶς καθωρισμένα. Οἱ κινήσεις σοβαρές, ἀργές, μεγαλόπρεπες. Ἡ θέσις γιὰ τὸν καθένα ἀκριβῶς προκαθορισμένη. Οἱ καμπάνες ἤχουν χαρμόσυνα. Δὲν θυμᾶται ν' ἀκουσᾷ ἄλλη φορά καμπάνες νὰ χτυποῦν σ' αὐτὴ τὴ χώρα. Ἀμέσως ὁ Ἀστυνομικὸς Διοικητὴς τῆς Κομπείας τοῦ Middlesex κηρύσσει τὴν ἑναρξί τῆς ἑορτῆς, κι' ὕστερα ἀπὸ μιὰ σύντομη πρεσευχὴ κάποιος καταβάλλει σοβαρὰ προσπάθειες γιὰ νὰ ἐκφωνήσῃ ἓνα μικρὸ πανηγυρικὸ στῇ γλῶσσᾳ τοῦ Κικέρωνα. Χαιρετίζει τοὺς καθηγητὲς καὶ τὸ πλῆθος στὴν ἀρχή, χαιρετίζει ὅλους ξανά στὸ τέλος, μὰ πολὺ λίγοι κατάλαβαν τί ἔλεγε καὶ σπάνια καὶ σποραδικὰ τὰ χειροκροτήματα, ποὺ ἔδρεψε, παρ' ὅλο τὸν κόπο καὶ τὴν προσπάθεια, ποὺ ἀναμφιβόλως θὰ κατέβαλε τόσο νὰ γράψῃ ὅσο καὶ νὰ διαβάσῃ τὸ λογιδριὸ τοῦ στὴ νεκρὰ αὐτῇ γλῶσσᾳ. Λίγους μῆνες πρὶν νωρὶς εἴχαμε τὰ πρὶν ἱεροτραγικὰ ἐπεισόδια ἐδῶ ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ἑκδοσί των διπλωμάτων στῇ Λατινικῇ γλῶσσᾳ, ἐνῶ ἡ σύγκλητος εἶχε ἀποφασίσαι ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἕξῃς οἱ τίτλοι νὰ ἐκδίδωνται εἰς τὴν Ἀγγλικήν. Οἱ ἔξυπνοι φοιτηταὶ διεμαρτυρήθησαν, διότι, ὡς φαίνεται, ὁ πρῶτος τυχὸν θὰ ἠδύνατο νὰ διαβάσῃ τί εἶναι γραμμένο στὸ διπλωμά του, ἐνῶ τώρα μὲ τὴ χρῆσι τῆς Λατινικῆς εἶναι ζήτημα ἂν 3-5% ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς φοιτητὰς ξέρουν τί εἶναι γραμμένο ἐπάνω στὸ χαρτί τους. Ἐν πόσῃ περιπτώσει κρατοῦν στὰ χέρια τοὺς ἓνα διπλώματα καὶ μάλιστα εἰς τὴν Λατινικήν!!!

Μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ Λατινικοῦ λογιδρίου, ἀκολουθοῦν δύο ὁμιλίας εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ὅπου ὁ καθένας καταλαβαίνει καὶ προσέχει στὰ λεγόμενα. Ἔτσι οἱ ὁμιλητὲς δρέπουν ἀθρόα τὰ χειροκροτήματα τοῦ κοινοῦ, παρ' ὅλο ποὺ ἡ ὁμιλία τοὺς ἐγένετο εἰς ταπεινότεραν τῆς Λατινικῆς γλῶσσας. Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ ὁ Ὕμνος τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἡ ἀπονομὴ τῶν διπλωμάτων...

Ἔτσι σὲ γιορτὲς σὰν αὐτῇ δίδεται ἡ εὐκαιρία στοὺς διανοουμένους καὶ τοὺς ἐξέχοντας ἑνὸς ἔθνους νὰ ἔλθουν σ' ἐπαφὴ καὶ νὰ ἐνώσουν τὶς σκέψεις τοὺς καὶ τὶς προσπάθειές τοὺς γιὰ νέους σκοποὺς καὶ γιὰ νέες προσπάθειες. Ἡ καθιερωμένη ἀρχὴ τοῦ Harvard ἦτον σεβασμὸς στὸ Ἄ·τομο. Ἡ ἀξία τῆς ἀτομικότητος ἐτονίζετο ἐδῶ πάντοτε. Σήμερα θέλουν νὰ προβάλουν σὰν νέα ἀρχὴ τὸ θάρρος. Θάρρος εἰς τὴν προσπάθεια ἀναθεωρήσεως τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἀντιμετώπισιν τῆς ὁλοῦν ἀυξανομένης διοβρωτικῆς δυνάμεως τοῦ κομμουνισμοῦ. Αὐτὶς ἡμέρες δίδεται εὐκαιρία στοὺς νέους νὰ θαυμάσουν τοὺς ἐξέχοντας καὶ διασήμους, τοὺς ἐπιτυχημένους καὶ φημισμένους γέροντας. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοὺς τίθεται ζωντανὸ παράδειγμα ἐνώπιον τῆς νεολαίας. Ἡ τελετὴ μοιάζει μὲ τελετὴ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ὅπου ἡ κάθε γενεὰ ἔχει νὰ ἐπιδειξῇ τὶς δικῆς τῆς ἀξίες καὶ ὀρκίζεται στὰ ἰδικὰ τῆς ἰδανικά.

«Κι ἐμεῖς ἔμεθα μιὰ φορά εὐσταλεῖς νέοι», λένε μὲ παράπονο οἱ ἀπερχόμενοι ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρένα γέροντες, πολλῶν ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα

ΣΧΟΛΕΙΟ & ΟΙΚΟ- ΓΕΝΕΙΑ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολούμπια κ. Ο. Klineberg.

Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ὁ H. S. Commager, ἓνας ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους μας ἱστορικοὺς δημοσίευσε ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο: «Προοπτικὲς γιὰ τὴν Ἀμερικὴ: Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖς ὅπως τὶς βλέπουν οἱ ξένοι».

Παρουσίαζε ἀπόψεις 35 διςφόρων συγγραφέων ποὺ ἀντιπροσώπευαν

θὰ σημαίνονται μὲ στειρὸ μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια. «Κι' ἐμεῖς εἴμαστε τώρα», ἀπαντοῦν οἱ μεσήλικες. «Κι' ἐμεῖς θὰ γίνουμε», ἀποκρίνονται οἱ νέοι...

Θὰ μὲ ρωτήσῃ κανεὶς γενικά, πῶς εἶναι ἡ ἐκπαίδευσι στὴν Ἀμερικὴ. Γιὰ τὴν Ἀμερικανικὴν ἐκπαίδευσι ἔχουν γραφῇ τόσα πολλὰ καὶ ἀπὸ τοσούτους πολλούς, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ βρῇς ἄκρη.

Μὲ λίγα λόγια ἡ Ἀμερικανικὴ ἐκπαίδευσι συγκρινομένη μὲ τὴ δική μας μοιάζει μὲ σάντουιτς (de lux) πολυτελείας. Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ πολυτελείας ἀπὸ τὸ κοινὸ σάντουιτς; Ἀπλούστατα τὸ κοινὸ σάντουιτς εἶναι ψωμί καὶ κρέας, ἐνῶ τὸ σάντουιτς ντὲ λουὲ βάζουμε καὶ μιὰ λεπτὴ φετούλα ντοματίτσα, κι' ἓνα καθαροπλυμένο μαρουλόφυλλο, ἢ καὶ καμμιά φορά ἀλείφουμε τὶς φέτες τὸ ψωμί μὲ λίγη μαγιονέζα. Αὐτὰ εἶναι ὅλα! Καὶ λέγεται σάντουιτς ντὲ λουὲ.

Ἐδῶ σπάνια ἀκόρς κανένα ἀγροῖκο νὰ θέλῃ κοινὸ σάντουιτς. Ὅλοι παραγγέλλουν «σάντουιτς ντὲ λουὲ». Τὰ παρακάτω ἐξορτῶνται ἀπὸ τὸ στομάχι σου. Ἄν ἔχῃς γερὸ στομάχι, κατοβροχθίζεις ὁλόκληρο τὸ σάντουιτς ντὲ λουὲ. Ἄν τὸ στομαχάκι σου εἶναι λεπτοκαμωμένο, ὅπως συχνὰ συμβαίνει μὲ τὶς περισσότερες Ἀμερικανίδουλες, ποὺ ἀποτελοῦν μιὰ πραγματικὴ πολυτέλεια στὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἀμερικῆς οἱ ἴδιες, τότε διαλέγεις καὶ τρῶς τὴ ντοματοῦλα, τὸ μαρουλάκι, καὶ τὰ λοιπὰ ζαρζοβατικά τοῦ ντὲ λουὲ καὶ πεῖδαι τὸ ψωμάκι καὶ τὸ κρέας. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ λίγοι, ποὺ θ' ἀποτελέσουν τοὺς πνευματικούς καὶ ἐπιστημονικούς ἐργάτες καὶ στυλοβάτες τῆς οὔριον, ποὺ δὲν προσέχουν καθόλου γιὰ τὰ συμπαρομαρτοῦντα τοῦ ντὲ λουὲ καὶ παρ' ὅλο, ποὺ ἔχουν παραγγείλει «ντὲ λουὲ» ἀφομοιώνουν μονάχα τὴν οὐσία καὶ ἀπορρίπτουν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀσημάντων τὶς ντοματοῦλες καὶ τὰ μαρουλάκια καὶ τὰ, τὰ...

Κωνσταντῖνος Ἀλεξάκος

13 χώρες. Έξετάζοντας τις απόψεις αυτές στο σύνολό τους ο Commager διαπίστωνε πολλά κοινά σημεία και απόψεις και σήμερα με το πέρασμα του χρόνου, η περιγραφή αυτή του αμερικανικού λαού είναι ισχυρή.

Οι Ένωμένες Πολιτείες περιγράφονται πάντοτε ως χώρα του μέλλοντος, της ισότητας, των δυνατοτήτων που δίνονται στον καθένα να γίνει ό,τι θέλει, να γίνει κάποιος. Η χώρα της αφθονίας, η χώρα όπου όλα είναι δυνατά. Άλλα και ως χώρα των υλιστών, των κακαναθρεμένων, των άσταθων, των ανθρώπων χωρίς πίστη και νόμους και το πάθος τους για την ισότητα δεν καταλήγει παρά στη γενική μετριοφροσύνη.

Από την άποψη των οικογενειακών σχέσεων, που μας ενδιαφέρουν ειδικότερα, δυο κρίσεις που διατυπώθηκαν έχουν σημαντική αξία. Πρώτα, κατά γενική γνώμη, η γυναίκα κατέχει μέσα στην αμερικανική κοινωνία μια προνομιακή θέση. Η επιθυμία έπειτα των γονέων, πως να ζουν τα παιδιά τους μια ζωή καλύτερη από τη δική τους οδηγεί στην παραγωγή «διαδοχικών γενεών με ανυπόφορα έλαττώματα».

Η θέση της γυναίκας

Είς ό,τι αφορά τη θέση της γυναίκας, μας πληροφορούν οι καθημερινές γελοιογραφίες της παντοδύναμης συζύγου και του ταπεινού μικρού συζύγου: τις βρίσκουμε στη φιλολογία, στις κοινωνικές μελέτες, στα χιουμοριστικά Ιχνογραφήματα και σχέδια. Άξίζει ίσως να αναφέρουμε ένα σχετικό διάλογο: Ρώτησε κάποιος έρευνητής ένα αμερικανικό ζευγάρι: «ποιός παίρνει τις αποφάσεις στην οικογένειά σας;» Και ο σύζυγος απαντά: «Η γυναίκα μου παίρνει τις μικρές αποφάσεις και εγώ τις μεγάλες». Ο έρευνητής συνεχίζει: «μπορείτε να μου δώσετε ένα παράδειγμα μεγάλης απόφασης;» «Ω, απάντησε ο σύζυγος, δεν παρουσιάστηκε ως τώρα ή ανάγκη να λάβουμε τέτοια απόφαση...»

Πριν από λίγα χρόνια έτοιμαζα ένα λόγο για ένα συνέδριο της «Child Study Association». Ο γιός μου 16 χρονών με ρώτησε τί κάνω: Του έξηγησα ότι έγραφα ένα άρθρο για τον ρόλο του άνδρος στην αμερικανική οικογένεια. «Όταν σκεφθούμε τί γίνεται σήμερα, έσχολίασε ο γιός μου, θα μπορούσες άριστα να δώσεις ένα άσπρο φύλλο». Μια μικρή υπερβολή συγκριτικά με τη δική μας οικογένεια...άλλα η στάση αυτή δεν είναι ξένη στην σύγχρονη Αμερική.

Για να μιλήσωμε λιγάκι σοβαρότερα, σκέπτομαι ότι αυτό που χαρκτηρίζει πραγματικά την αμερικανική ζωή είναι ότι η γυναίκα θέλει να προχωρήσει σιγά σιγά στην ισότητα και ότι ο άνδρας όσον πάει της την παραχωρεί.

Ένας ξένος παρατηρητής θα μπορούσε συγκριτικά, να βρή ότι η αμερικανίδα έχει μια δύναμη και μια θέση εξαιρετική, προπάντων όταν έρχεται από μια χώρα όπου η γυναίκα είναι ακόμη υπό κηδεμονία. Λέμε τότε ότι οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν τη μεγαλύτερη μειονότητα στον κόσμο (μειονότητα όσον αφορά το καθεστώς και όχι τον αριθμό). Η θέση αυτή είναι, νομίζω, λιγότερο αληθινή στις Ένωμένες Πολιτείες από ότι είναι σε οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Η μια από τις όψεις της θέσεως αυτής, που μπορεί να έχει μεγάλες έμπλοκές στην οικογενειακή ζωή, είναι η σύγχυση μεταξύ των ρόλων των ανδρών και των γυναικών και φυσικά, η δυσκολία για το παιδί να ταυτιστεί με τον γονέα του ίδιου φύλου. Αν η μητέρα εργάζεται έξω και κερδίζει ένα μέρος των οικογενειακών εξόδων, και αν ο πατέρας καθαρίζει τον μικρό μπεμπέ, που είναι η «διαφορά»; πως μπορεί καθένας να ξέρει ποιός

είναι και τί μέλλει να γίνει; Ένας Άγγλος παρατηρητής (ο ανθρωπολόγος Geoffrey Gorer) έχει τη γνώμη, ότι η προνομιακή θέση της μητέρας στη ζωή του Αμερικανόπουλου αγοριού διακρίνεται με την πορεία της κανονικής του εξέλιξης, και επιβάλλει ο αυτό «ένα γυναικείο υπέρ-εγώ», μια τάση να ξεετάζει κάθε συμπεριφορά και τις αξίες με γυναικεία κριτήρια. Θα τοποθετούσα πιδ πολύ τον τόνο στο γεγονός ότι οι ρόλοι τροποποιούνται, και τα παιδιά που μεγαλώνουν πρέπει να μαθαίνουν να προσαρμόζονται με μια νέα αντίληψη για τη μελλοντική τους ζωή.

Μια πρόσφατη μελέτη της Mme Rocheblave - Spenle (1964) για τους άντρικούς και γυναικείους ρόλους σε 3 χώρες (Γαλλία, Άγγλία, Γερμανία) δείχνει ότι υπάρχουν έθνικές διαφορές (περισσότεροι Άγγλοι π.χ. φρονούν ότι οι άντρες θα πρέπει να βοηθούν στις σπιτικές δουλειές) αλλά επίσης ότι οι ρόλοι του άντρα και της γυναίκας αρχίζουν να μεταβάλλονται στις τρεις αυτές χώρες. Στις Η.Π.Α. έχουν άσφαλως αλλάξει κατά τρόπον έμφαντικό. Δεν πρέπει όμως να μεγαλοποιούμε τη σπουδαιότητα της αλλαγής αυτής. Η μελέτη της αμερικανικής οικογένειας, που έγινε από τον Mc Kinley το 1964 περιλάμβανε συνεισεύξεις, με τον σκοπό να καθορίσει ποιός έξασκοόσε μεγαλύτερη έπιρροή πάνω στα άγόρια. Τα αποτελέσματα έδειξαν χτυπητές και άπροσδόκητες διαφορές ανάλογα με τις κοινωνικές τάξεις. Για τις οικογένειες με ύψηλό εισόδημα, ο πατέρας στις 64% περιπτώσεις έξασκει μεγαλύτερο κύρος. Στις μεσαίες τάξεις υπερέχει το κύρος του πατέρα στις 61% περιπτώσεις και στα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού στις 48%. Στο σύνολον έν τούτοις υπερέχει το κύρος του πατέρα. Η προσαρμογή σ' ένα νέο ρόλο δεν είναι τόσο εύκολη. Τη δυσκολία και άβεβαιότητα της προσαρμογής αντιμετώπιζει βαθύτερα η γυναίκα. Το απόδειξε από το 1946 ο κοινωνιολόγος Komarovsky που ώργάνωσε αυτοβιογραφικές συνεντεύξεις μεταξύ μεγάλου αριθμού φοιτητών του Πανεπιστημίου. Έπισήμανε δυο άντιλεγόμενους ρόλους.

Ο πρώτος ο «γυναικείος» ρόλος είναι συναισθηματικός και συμπαθέστερος από τον άντρα είναι λιγότερο δεσποτικός και έπιθετικός, θέλει να άρέσει στο αντίθετο φύλο, να παντρευτεί και να άποκτήσει παιδιά. Ο δεύτερος ο «μοντέρνος» ρόλος άπαιτεί από τη γυναίκα τις ίδιες ιδιότητες, τους ίδιους τρόπους συμπεριφοράς και τις ίδιες συνήθειες, που παρουσιάζουν οι άντρες.

Ένας μεγάλος αριθμός νέων κοριτσιών που ρωτήθηκαν κατά την έρευνα αυτή βρήκαν δύσκολο να ταυτιστούν με τους δυο αυτούς ρόλους. Όπως έλεγε μια άπ' αυτές: «Είναι σαν να ήθελε η οικογένειά μου να γίνω σύγχρονα μια Eve Kurie και μια Brigitte Bardot...» Η συγκρουόμενη αυτή κατάσταση μπορεί να είναι σοβαρή και θα έξακολουθήσει να είναι έφ' όσον δεν καθοριστή άκριβέστερα ο γυναικείος ρόλος.

Οι συνήθειες των οικογενειών

Το φαινόμενο αυτό της άβεβαιότητας άνευρίσκεται και σε άλλες πλευρές της αμερικανικής οικογενειακής ζωής και κατά τη γνώμη μου, αποτελεί ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα. Υπάρχει μια σφοδρή έπιθυμία να αναθρέψουν καλά τα παιδιά τους, να τους προετοιμάσουν μια καλή άφετηρία για τη ζωή, για να είναι ευτυχισμένα στο μέλλον και έπιτύχουν σε όλα τους τα σχέδια. Άλλα πως να κάμουν; Αισθάνονται μεγάλη στενοχώρια για τα μέσα που θα χρειαστούν, τους κανόνες που θα ακολουθήσουν για να φθάσουν στο σκοπό που έπιθυμούν. Αυτός είναι ίσως ο λόγος για τον όποιο φρονούμε ότι η αμερικανική οικογένεια είναι συγκεντρωμένη στο

παιδί ή καθοδηγείται μοναδικά από τις ανάγκες του παιδιού. Αυτός είναι έν μέρει ο λόγος που οι Άμερικανοί έχουν τόσο συχνά την τάση να συμβουλευώνται τους ψυχαναλυτές, τους ψυχολόγους, τους προσανατολιστές, τους διαφόρους άλλους συμβούλους. Οι έμπειρογνώμονες αυτοί δέν συμφωνούν πάντοτε. Οι άυστηροί κανόνες της διατροφής των μικρών παιδιών, ή άπαγόρευση να τά σπαργανώνουν και να τά χαϊδεύουν, αντικαταστάθηκαν έπειτα από τόν θηλασμό «κατά ποραγγελία» και τή συμβουλή. 'Ο ειδικός κανόνας ότι ένα παιδί δέν θά πρεπε ποτέ να έξαπατάται άντικαταστάθηκε με τήν «έλευθερία με όρια», χωρίς να μπορέσουν ποτέ να καθορίσουν ποιά θά πρεπε να είναι αυτά τά «όρια». Κατά τή σημερινή τάση και αντίληψη οι κανόνες δέν έχουν σχεδόν σημασία προκειμένου να βρη τó παιδί μία ζεστή και πολύ στοργική άτμόσφαιρα στο σπίτι.

Τό φαινόμενο τής άβεβαιότητας που άναφέρουμε πιο πάνω έχει μιάν άλλη οίτια: ποικιλόμορφες μετοβολές τής συμπεριφοράς των άμερικανικών οικογενειών. Για να άναφέρουμε ένα παράδειγμα από τó «παρελθόν» ο ψυχολόγος Butterfield, τó 1939, ρώτησε γονείς που άνηκαν σε μιάν όμοιογενή ομάδα, σε ποιάν ήλικία θά άφηναν τήν κόρη τους να βγαίνει έξω μόνη τó βράδυ, χωρίς συνοδό με ένα άγόρι. 'Η διαβάθμιση των ήλικιών ήταν πολύ πλατεία: από 13 ως 20 χρόνια, κατά τις οικογένειες που θά μπορούσε να όδηγήσει σε ένα όξύ όίσθημα άποστερήσεως ή διόψευση έλπίδων στα κορίτσια τά άνω των 13 χρονών που όρνοδνται οι γονείς να τά άφήνουν να βγούν έξω και τά όποια βλέπουν γειτόνισσες πιο νεαρές να τó κάνουν. Οι διαφορετικές αυτές συνήθειες μπορούσαν έλίσου να προκαλέσουν οικογενειακές έριδες, και άκόμη μία φορά τήν άυξανόμενη αυτή άβεβαιότητα εκ μέρους των γονέων που δέν ξέρουν πια άν αυτό που κάνουν είναι σωστό.

Διατυπώθηκε ή γνώμη ότι για ένα σύνολο λόγων θά ήταν εύχης έργο, άν οι οικογένειες, που κατοικούν ένα συνοικισμό ή πολυκατοικία τηρούσαν κάποιους κοινούς κανόνες για να μην ύποφέρουν τά παιδιά από «σχετικές στερήσεις». 'Η τεχνική αυτή έφαρμόστηκε άποτελεσματικά και με έπιτυχία σε μερικές κοινότητες. 'Αλλά μπορούμε να ποθμε ότι ή έφαρμογή της σε μεγάλη κλίμακα θά συναντούσε άνυπέρβλητες σχεδόν δυσκολίες.

Οι άβεβαιότητες των έφήβων.

Τό παράδειγμα αυτό μαρτυρεί τήν σύγχυση που έπιφέρει τó φαινόμενο αυτό τής άβεβαιότητας και στο παιδί και στους γονείς. 'Ιδιαίτερα ο έφηβος, ύποχρεωμένος να διαβή τó δύσκολο πέραςμα προς τήν ήλικία των ένηλίκων, είναι τόσο πολύ ταραγμένος που δέν ξέρει σχεδόν ότι περιμένουν απ' αυτόν, ύπευθυνότητες που μπορεί να συνοψίσει πραγματικά: κατά τί είναι άκόμη παιδί, κατά τί είναι ήδη ένήλικος. Ούτε αυτός ούτε οι γονείς του δέν είναι βέβαιοι γι' αυτό που θέλουν. Τά προβλήματα του έφήβου είναι περίπλοκα από τó γεγονός, ότι όφείλει να παρατηρη ή δυο τύπους κανόνων: τόν ένα που έθεσε ή κοινωνία των άνηλίκων, που άντιπροσωπεύουν οι γονείς, τόν άλλο, που υιοθέτησαν οι δικοί του σύγχρονοι.

Έχουν γραφή πολλά για τó φαινόμενο αυτό, τó πολύ σπουδαίο της άμερικανικής ζωής, τó γνωστό με τó όνομα «πολιτισμός των ζευγών». Τύποι συμπεριφοράς καθορισμένοι από τους ίδιους τους νέους, με ίσχυρές πιέσεις συχνά σε διάσταση με τή συμπεριφορά των ένηλίκων και άπομακρύνουν έπίσης με δύναμη τόν «παραβάτη». 'Η έπιθυμία να γίνει κανείς δεκτός από τά ζεύγη αυτά, μπορεί να είναι για λίγον καιρό, άποφασιστι-

κό έλατήριο, προ πάντων σε μία κοινωνία καθωρισμένη, με σωστή δικαιολογία, ως «ύποκειμένη στη συμπεριφορά του άλλου» (Riesman 1950).

Πολλές πλευρές αυτού του «πολιτισμού των ζευγών» μένουν σκοτεινές. Ποιός άποφασίζει για τά παιγνίδια που όφείλουν να παίξουν, ή για τά φορέματα που όφείλουν να φορούν; Πώς διαδίδεται ένας τρόπος του όμιλεϊν δια μέσου μιάς όλόκληρης ήπείρου, σε λίγες ήμέρες, άν όχι σε λίγες ώρες; Και έπειδή ένα από τά χαρακτηριστικά των ζευγαριών αυτών είναι ή άπόλυτη μυστικότητας, είναι πολύ δύσκολο να τó ξέρουμε. 'Ο πολιτισμός αυτός των ζευγαριών έν τούτοις άντιπροσωπεύει μία σημαντική όψη τής άμερικανικής ζωής, άποτελεί ίσως τó πληρωτέο πρόστιμο από τήν άποψη των γονέων για τήν παραχώρηση τής άνεξαρτησίας στους νέους. 'Ανεξαρτησία τής όποιας ή αξία είναι άναμφισβήτητος, αλλά τις συνέπειες τής όποιας όφείλουν να δεχτούν.

Και προσχώρηση στην άνεξαρτησία

Σε μιάν άλλην έρευνα για τήν οικογενιακή ζωή, οι ψυχολόγοι Gillespie και Allport ζήτησαν τó 1955, από τους νέους διαφόρων χωρών να γράψουν μιά «αυτοβιογραφία» για τó μέλλον τους, πώς έβλεπαν τή ζωή τους ως τó έτος 2000. Σε όλες τις χώρες που ένεργήθηκε ή έρευνα, οι νέοι μίλησαν για τις οικογένειες τους: αλλά ένω οι περισσότεροι περιέγραφαν τήν οικογένεια τής καταγωγής τους, οι νέοι Άμερικανοί περιέγραφαν τήν οικογένεια που έπρόκειτο να δημιουργήσουν οι ίδιοι. Οι έρευνητές παρατήρησαν τις ίδιες άντιλήψεις με τήν άνάλυση του περιεχομένου των φίλμ που γυρίστηκαν στις Η.Π.Α. στην Άγγλία και στη Γαλλία. Πολλά άγγλικά φίλμ έδιναν αξία στις παραδόσεις που άντιπροσώπευαν οι πατέρες και οι πάπποι (όπως στο φίλμ «Cavalcade»). 'Ο πατέρας παρουσιαζόταν έπίσης στα γαλλικά φίλμ: αλλά γενικά ως αντίζηλος του γιου στην καρδιά τής ίδιας κοπέλας (όπως στο φίλμ «ποιμενική συμφωνία»). Στα άμερικανικά φίλμ δέν φαινόταν πούθενά ο πατέρας.

'Από τις αυτοβιογραφίες αυτές και τά φίλμ φαίνεται ή άνάγκη των άμερικανών νέων να προχωρήσουν στην άνεξαρτησία όσο μπορούν γρήγορα και τελειωτικά.

Γενικά οι γονείς άναγνωρίζουν αυτή τήν άνάγκη: αυτό είναι ένα κομμάτι από τά έθιμά τους. Σε πολλές άμερικανικές οικογένειες, μπορούμε να παρατηρήσουμε τήν έπιθυμία να αναπτύξουν τήν τάση αυτή τής άνεξαρτησίας από τήν πιο νεαρή ήλικία. Ένθαρρύνουν π.χ. τους νέους, και οι εύπορες άκόμη οικογένειες, να κερδίζουν λίγα χρήματα για να μπορούν πλερώνουν τά προσωπικά τους μικροέξοδα, ή να κάνουν δώρα τά Χριστούγεννα ή στα γενέθλια με τά δικά τους χρήματα.

'Αλλο παράδειγμα: 'Η συνήθεια, που μπορεί να φαίνεται γελοία στους κριτικούς παρατηρητές, άλλ' έχει και τήν καλή τους πλευρά, να ψηφίζουν όλα τά μέλη τής οικογένειας για ζητήματα που τά ενδιαφέρουν: έτοι ένα μικρό 3 ή 4 χρονών έχει να εκφέρει τή γνώμη του για τó μέρος όπου θά περάσουν τις διακοπές τους, ή για τó τί θά αγοράσουν με ένα άνέλπιστο ποσό χρημάτων. 'Ο «πρόεδρος» φυσικά τής συσκέψεως, γενικά ο πατέρας, αλλά καμιά φορά και ή μητέρα, μπορεί να έπηρεάσει τήν ψηφοφορία, αλλά προσπαθούν να διατηρήσουν μία δημοκρατική στάση, που ίκανοποιεί φαινομενικά όλους τους μετέχοντας στη σύσκεψη.

“Αλλα γεγονότα είναι χαρακτηριστικά για την αμερικανική ζωή και έχουν επίδραση στην οικογένεια. Τά άπαριθμώ εδώ με συντομία :

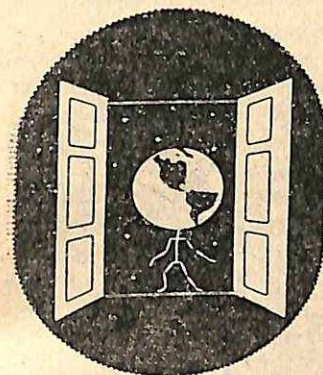
“Η άπεριόριστη κοινωνική κινητικότητα ή καλύτερα ή σταθερή πίστη ότι καθένας μπορεί να προχωρήσει στην κοινωνική κλίμακα· ή έθνική διαφοροποίηση του πληθυσμού, που κάνει ποικιλότερες άκόμη τις άξιες και τους κανόνες· τά πολυάριθμα διαζύγια με τις συνέπειες, που επιφέρουν στην οικογένεια· οί πρόωροι γάμοι· ή μεγάλη γεωγραφική εύκινησία που συντελεί ώστε λίγα παιδιά να μεγαλώνουν στο σπίτι που γεννήθηκαν. “Υπάρχουν βέβαια και πολλά άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που αποτελούν ίσως υπερβολές. “Αλλα μήπως δέν έχομε συχνά την τάση να περιγράφωμε τις Η.Π.Α. ως χώρα των υπερβολών;

Και για να επανέλθω στην πρώτη μου παρατήρηση, ή θέση της γυναίκας αλλάζει παντού, άν και μπορούμε να σημειώσωμε διαφορές στην γοργότητα της άλλαγής. “Ο άνθρωπολόγος Ashley Montagu έγραψε ένα βιβλίο με τον τίτλο: «“Η φυσική υπεροχή των γυναικών». “Ο Montagu ένώ έζησε πολλά χρόνια στην “Αμερική, γεννήθηκε στην “Αγγλία. Και θυμίζωμαι τώρα μιάν ιστορία, που θα μου επιτρέψετε να διηγηθώ :

“Οπως ξέρετε οί “Αγγλίδες σουφραζέττες πάλαιψαν πολλά χρόνια και σκληρά για να επιτύχουν την ψηφο των γυναικών. “Εκαμαν τά πάντα για να προσελκύσουν την προσοχή του κόσμου γι’ αυτές και για την υπόθεση που υπερασπίζονταν : θορυβώδεις παρελάσεις στους δρόμους, γαντζώματα στα κάγκελλα των δημοσίων κήπων, κάθε λογής δημοσιεύματα για να τις συλλάβουν και τις φυλακίσουν. Αυτό επί τέλους έγινε μιá μέρα, την ώρα μιās διαδηλώσεως με επικεφαλής τή Sylvia Pankhurst. “Εκεί όμως υπήρχε και μιá κοπέλα 18 χρονών, διαδηλώτρια για πρώτη φορά που ξέσπασε σε δάκρυα και όλοφυρμούς. “Η κυρία Pankhurst τήν πήρε στα χέρια της και τής είπε με στοργή : Μην κλαίτε μικρό μου. Παρακαλέσετε τον θεό. Α ύ τ ή θά σάς βοηθήση. Σημειώσετε ότι αυτό είναι μιá άγγλική ιστορία, όχι αμερικανική!

Συμπέρασμα : Στις Η.Π.Α., όπως και παντού άλλοι, βρισκόμαστε μπροστά σε μιá εποχή ραγδαίων μεταβολών, πιο ραγδαίων από κάθε άλλη φορά. Τό μόνο πράγμα, για τό τό όποϊον οί γονείς είναι σχεδόν βέβαιοι, είναι ότι ό κόσμος όπου θα ζήσουν τά παιδιά τους, θα είναι πολύ διαφορετικός από κείνον που γνωρίζουν τώρα. Και άν άκόμη θα υπάρχουν οί ίδιες θρησκευτικές άρχές και τά έθιμα, οί τρόποι και ή συμπεριφορά που ισχύουν για μιá γενεά δέν θα ισχύουν για την άλλη. Οί γονείς και οί δασκάλοι λοιπόν έχουν την ευθύνη να διδάζουν στα παιδιά κάποιαν «εύκαμψία» της σκέψεως, την ικανότητα της προσαρμογής στο νέο, στο άπροσδόκητο, στο άγνωστο. Αυτό είναι μου φαίνεται, μιá από τις πιο δύσκολες αλλά και πιο σπουδαίες προσπάθειες που έχομε να αναλάβωμε. “Η νέα μας διεθνής όμοσπονδία θα μπορέση ίσως να μās βοηθήση να εκπληρώσωμε αυτή την προσπάθεια με την αναγκαίαν υπομονή, την καλωσύνη και την κατανόηση.

Μετ. : Γ. Ζ.

ΔΙΕΘΝΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

ΚΙΝΗΣΗ

Α Γ Γ Λ Ι Α

1. Σκοπός της Κυβερνήσεως είναι να επεκτείνη ως τό 16ο έτος της ηλικίας την υποχρεωτική φοίτηση αρχίζοντας από τό σχολικό έτος 1970 - 1971. “Η σχετική έγκύκλιος που έστειλε τό υπουργείο Παιδείας αναφέρει τά μέτρα που πρέπει να ληφθούν από τώρα και ζητεί από τις σχετικές άρχές να προετοιμαστούν από τώρα για να αντιμετωπίσουν τις νέες συνθήκες που θα δημιουργηθούν από αυτήν την επέκταση. Πρέπει να προβλέψουν ιδιαίτερα : α) τον άριθμό των μαθητών, που θα προκύψη κατά τό 1970 - 1971 β) τά μέσα της οργάνωσης σειράς μαθημάτων σύμφωνα με τις έπίσημες κατευθυντήριες γραμμές «άπό τό σχολείο στη μετασχολική εκπαίδευση». γ) Τον άριθμό του αναγκαίου διδακτικού προσωπικού για τή διδασκαλία των μαθημάτων. δ) Τους καταλλήλους και έπαρκείς χώρους και τά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τον σχολικόν εξοπλισμό.

2. Τό γραφείο παιδείας άνήγγειλεν, ότι θα χορηγήση ένα δόθθηπα 9000 λιρών στερλινών στους πρωτοπόρους εκείνους που πειραματίστηκαν τώρα και κάμποσα χρόνια να εισαγάγουν για την εκμάθηση της πρώτης άναγνώσεως ένα φωνητικό αλφάβητο με 44 σύμβολα αντί των 26 γραμμάτων του γνωστού αλφαβήτου. Είκοσι έξι σχολεία με συνολικό άρισμό 2.500 μαθητών εφαρμόζουν σήμερα τή μέθοδο αυτή, και πολλές άλλες χιλιάδες σχολεία είναι έτοιμα να την υιοθετήσουν τό έρχόμενον έτος.

Σ Ο Υ Η Δ Ι Α

Για να αντιμετωπίσουν την έλλειψη ειδικευμένου δασκάλου ώργάνωσαν σειράς παιδαγωγικών μαθημάτων άκαδημαϊκού έτους έξω από τά Πανεπιστήμια, αλλά με συνεργασία των Πανεπιστημίων. Τό άκαδημαϊκό έτος 1963 - 1964 δόθηκαν βασικά κοινά σε δεκατρείς περιοχές, σχετικά με τά μαθήματα : φυσική, μαθηματικά χημεία, πολιτική άγωγή και οικονομικά. Σε άλλες πόλεις δόθηκαν άνωτερα μαθηματικά, φυσικά και θρησκευτικά. Μαθήματα για την άπονομή του τίτλου «Master of science» πρόκειται να οργανωθούν για τή μόρφωση δασκάλων του άνωτέρου κύκλου της μέσης παιδείας και των συμπληρωματικών τεχνικών κοού.

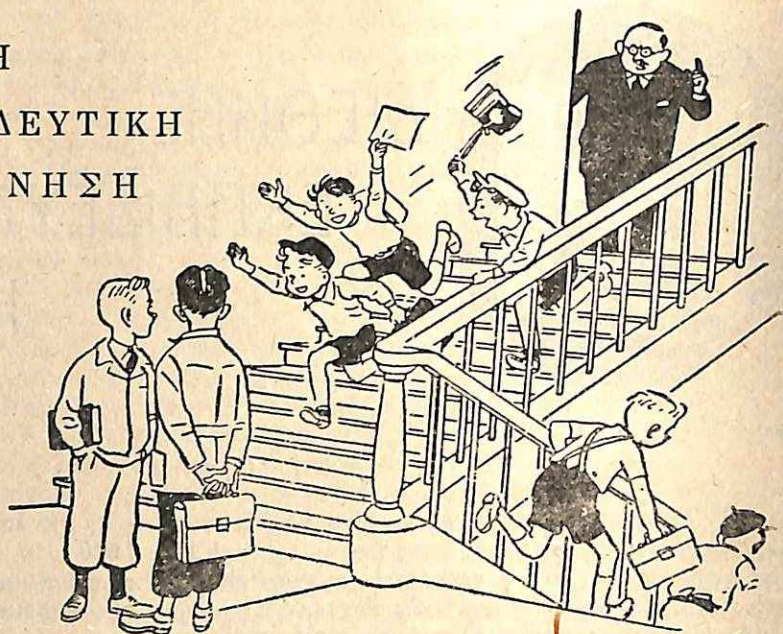
Ε Α Β Ε Τ Ι Α

1. “Η “Ελβετική “Εταιρία των ξενοδόχων έδωσε ένα νέο τύπο επαγγελματικής μορφώσεως για οικοτρόφους νέους και νέες. Πρόκειται, για τις ειδικότητες του μαγείρου και του έμπειρογνώμονος των κρασιών, να δοθ ή μιá σειρά μαθήματα δωρεάν επί 6 μήνες σε ειδικά ξενοδοχεία - σχολεία με πρακτική άσκηση. Κάθε μαθη-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

ΚΙΝΗΣΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ Γ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΑΤΡΩΝ

Πραγματοποιήθηκαν πολλές παιδαγωγικές συγκεντρώσεις.

Ή μια έγινε στο 8ο Δημοτικό σχολείο Πατρών (29 Μάη) με συμμε-

τής έκτος από την πλήρη οικοτροφία παίρνει μηνιαία αποζημίωση εργασίας. Το εβδομαδιαίο πρόγραμμα διδασκαλίας περιλαμβάνει 46 ώρες, εκ των οποίων 2 ώρες σπór. Αυτά τέτοια ξενοδοχεία - σχολεία άνοιξαν ως τώρα στο Seysin το 1963 και στο Δάνος το 1964. Ή διδασκαλία γίνεται στη γαλλική ή τη γερμανική.

ΤΟΥΡΚΙΑ

1. Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας για τη βελτίωση των διδακτικών διδλίων ή Διεύθυνση των δημοσιευμάτων άρχισε να τυπώνει αλφαριθμητικά και αναγνωστικά πολύχρωμα για τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Το κέντρον της προπαγανδιστικής του έντυπου ύλικού συνεχίζει τις εργασίες του με τον σκοπό να ανυψώσει την ποιότητα των σχολικών εγχειριδίων και δημοσιεύει υποδειγματικά εικονογραφημένα διβλία για τα παιδιά. Ή επιτροπή των τεχνικών δημοσιευμάτων σκέπτεται να προκηρύξει ειδικό διαγωνισμό για την συγγραφή διδακτικών διδλίων της τεχνικής παιδείας.

2. Για να κανονίσουν την κατανομή των μαθητών σύμφωνα με τους σκοπούς του πενταετούς σχεδίου, καθιέρωσαν εισιτήριες εξετάσεις για τα λύκεια και τον δεύτερο κύκλο της διδασκαλίας όλων των σχολείων της μέσης παιδείας. Από το άλλο μέρος έγινε δεκτή η αρχή των διαφοροποιημένων απολυτηρίων εξετάσεων. Το μέτρον αυτό επιτρέπει στους καλούς μαθητές, που εγκαταλείπουν το οποιαδήποτε σχολείο της μέσης να εισαχθούν στο Παν/μιο. Όλες οι απολυτήριες εξετάσεις θα είναι γραφτές, έκτος από τη μουσική, τις ξένες γλώσσες, τη ζωγραφική, τη χειροτεχνία και τη φυσική αγωγή.

Γ. Ζ.

τοχή πάνω από 150 δασκάλων και ή άλλη στο Σταυροδρόμι - Τριταίας (5 Ιούνη) με τη παρουσία 50 περίπου δασκάλων.

Ή πρώτη παιδαγωγική συγκέντρωση πάσχιζε να δώσει το διδακτικό παιδευτικό τρόπο στα κωφάλαλα παιδιά και τη παιδαγωγική θεωρία για το ψέμα, ενώ ή δεύτερη έδειξε πως γίνεται ή Πατριδογνωστική και Γεωγραφική διδασκαλία. Το σχολείο κωφάλαλων Πατρών με τη δραστήρια διευθύντρια, δεσποινίδα, Ξανθήκη παρευρέθηκε στο 8ο Σχολείο κι έδειξε τον τρόπο που τα άδικημένα εκείνα πλάσματα προσπαθούν να εξισορροπήσουν στη διδακτική ζωή τη φυσική τους ανικανότητα. Ή προβολή εκείνης της διδαχής φανέρωσε όλες τις πτυχές του παιδευτικού μας έργου και την αγάπη στο παιδί, το αγάπησε και θ' αγαπηθείς, δόσου και θα σοι δοθούν, που τόσο συμβουλευτικά τονίζει ο συμπαθής μας χρονογράφος Π. Παλαιολόγος.

Άλήθεια! Αυτό ήταν το μοτίβο της συγκέντρωσης αυτής που από καιρό έσπρωχνε την ευγενικά ψυχή, τη γεμάτη συμπόνια ψυχή του σχολικού Επιθεωρητή της ίδιας Περιφέρειας κ. Π. Κατσαργύρη, όταν στο ύπ' αριθμ. 879/9 - 4 1965 έγκυκλιο γράμμα του τόνιζε. Το παραθέτομε αυτούσιο... «Αγαπητοί μαθηταί και μαθήτριά. Έπειτα από λίγες ημέρες θα έορτάσετε μετά των οικογενειών σας, θα δοκιμάσετε έντονα τη χαρά και θα γευθήτε όλα τ' αγαθά, που εκείνοι πλούσια θα σ' έτοιμάσουν αυτές τις ημέρες.

Σκεφθήτε όμως ότι υπάρχουν παιδιά στην ηλικία σας και ακόμη μικρότερα, που δεν έχουν μητέρα και πατέρα ή είναι κωφάλαλα και ζουν μέσα σε ιδρύματα, στερημένα της μητρικής και πατρικής στοργής. Αυτά τα παιδιά τις ημέρες αυτές θα νοιώσουν μεγάλη λύπη αν δεν θα έχουν την δική μας τουλάχιστον στοργή και συμπάραστασι.

Είμαι βέβαιος και το πιστεύω απόλυτα αυτό, ότι σεις σαν μαθηταί έχετε πλούσια μέσα σας τα συναισθήματα της αγάπης και της συμπόνιας για τους συνανθρώπους σας.

Μια κατάλληλη ευκαιρία να εκδηλώσετε τα συναισθήματά σας αυτά είναι ή μεγάλη γιορτή του Πάσχα.

Ό καθένας σας ως φέρη στο σχολείο του το απόγευμα του Μ. Σαββάτου κι ως παραδώση εις τον κ. Διευθυντή που θα περιμένη, ένα κόκκινο αυγό ή ένα κουλούρι ή μια σοκολάτα ή λίγες καραμέλλες για να τα στείλουμε στα παιδάκια που θα περάσουν τις μέρες αυτές μέσα στα ιδρύματα μακριά από τα σπίτια τους και τους γονείς τους. Έτσι και σ' αυτά θα σκορπίσουμε χαρά και μεις θα δοκιμάσουμε την ικανοποίησι ότι κάναμε το κτήκον μας. Σας εύχομαι να περάσετε μετά των οικογενειών σας ένα χαρούμενο και ευτυχισμένο Πάσχα».

Είναι ένα ζωντανό γράμμα δείχνοντας πως να βλέπουμε τα αδύνατα σημεία των πονεμένων παιδικών ψυχών, να υποφέρουμε γι' αυτά και ν' αγωνιζόμαστε για το καλό τους, ανοίγοντας την ψυχή και τη σκέψη τους. Ή συγκέντρωση αυτή φανέρωσε αρκετά την έκφραση της αγάπης - διεισδυτικό στοιχείο - για τον κόσμο που εμπιστεύθηκε σε μας ή κοινώνια.

Ό συνάδελφος κ. Γ. Πετρόπουλος, στην ίδια συγκέντρωση, μ' έφανερώσε επιχειρηματικά, με την πολύπλευρη γνώση του, από ποδηγράζει το παιδικό ψέμα καταφεύγοντας σε μια ατέλειωτη σειρά ξένης βιβλιογραφίας.

Στο Σταυροδρόμι - Τριταίας έξ' άλλου ο συνάδελφος κ. Μ. Φουντόπουλος ασχολήθηκε με το Πατριδογνωστικό και Γεωγραφικό μάθημα αρκετά διεξοδικά στο χώρο της Έλληνικής έπαρχίας, που ή σχολική ζωή έχει τόση μεγάλη οργανική αδυναμία.

Στην Γ' Έκπαιδ. περιφέρεια Πατρών από το έτος 1962 μέχρι σήμερα συνεχίζεται μία όρθη παιδευτική ζωή για την επίλυση των ποικίλων προβλημάτων της σχολικής ένεργειας και πράξεως υπό την φωτισμένη όδηγία του Έπιθ]του κ. Πέτρου Κατσαργύρη.

Στο 15ο Δημ. Σχολείο Πατρών έγινε υποδειγματική διδασκαλία της Άναγνώσεως με την όλική μέθοδο από τον δημ]λον Νικ. Παπανικολόπουλον. Στη συγκέντρωση αυτή συμμετέσχον 55 δημ]λοι. Κατεδείχθη δέ με την έφαρμογή της όλικής μεθόδου ότι το παιδί διδάσκεται ζωντανότερα, έπειδή εύρίσκεται ένώπιον μικρών κειμένων και όχι συμβόλων, που στερούνται συγκεκριμένου περιεχομένου.

2ον Έπραγματοποιήθη τοπικό συνέδριο στο Δημοτικό σχολείο Σταυροδρομίου με συμμετοχή 30 δημ]λων. Στην παιδαγωγική αυτή συγκέντρωση έγινε υποδειγματική διδασκαλία Άναγνώσεως στις άνωτερες τάξεις από τον Διευθυντή του σχολείου Χρίστον Κατσαργύρη και είσήγηση για τις σιωπηρές έργασίες από τον δημ]λο Παντζεϊκών Άγισίλαον Κολιόπουλον.

Έδω κατεδείχθη ή μεγάλη σημασία της Άναγνωστικής άγωγής για την άνάπτυξη της γλωσσικής δεξιότητος του μαθητοδ και για την δημιουργία φιλαναγνώσιος στη σχολική και μετασχολική ζωή του άνθρώπου για την αυτόμόρφωση και αυτόαγωγή του. Έπίσης έξήχθη ότι ή σιωπηρά έργασία είναι μία σύνθετη παιδευτική άπασχόληση, που πρέπει να διοργανώνεται κατάλληλα, ώστε να άποβάλνη πολύτιμη μορφή αυτόπαιδευσίας.

3ον Έπραγματοποιήθη παιδαγωγική συγκέντρωση στο 17ον Δημ. σχολείο Πατρών με συμμετοχή πλέον των 90 δημ]λων. Στη συγκέντρωσι αυτή έγένετο υποδειγματική διδασκαλία στο μάθημα της Χημείας από τον δημ]λον Κων. Παναγόπουλον, που με πρακτικά μέσα κατάρθωσε να δημιουργήση προσπέλασι του παιδικού πνεύματος στην έρμηνεία και κατανόησι του χημικοδ περιβάλλοντος, την άσκησι της πρακτικής νοημοσύνης του μαθητοδ για την έφεύρεσι, κατασκευή και χρησιμοποίησι έργαλείων. Στη συγκέντρωσι αυτή έγένετο και είσήγησις από τον δημ]λον του 8ου Δημ. σχολείου Πατρών Άθαν. Τσολοδημον για τη παιδαγωγική σημασία και χρήσι του βιβλίου στο Δημοτικό σχολείο.

Έπίσης ό Έπιθ]της Γ' έκπαιδ. περιφέρειας Πατρών όμίλησε στη Διακίδειο σχολή Πατρών με θέμα: «Ό πολιτικός και ιστορικός Άμβρόσιος Φραντζής» Την συγκέντρωσι αυτή ώργάνωσε ό διδασκαλικός σύλλογος Πατρών. Όμοίως ό ίδιος Έπιθ]της όμίλησε στη «Διακίδειο σχολή» Πατρών με το θέμα: «Ή ξενητεία στο Δημ. τραγούδι». Την συγκέντρωσι αυτή ώργάνωσε ό σύλλογος «Έλληνικός πολιτισμός» Πατρών.

Ύποχρέωση έχομε να τονίσωμε πώςκι οί συγκεντρώσεις στο ύφος και μορφή έδωσαν δύναμη ζωής από την ψυχική εύφορία, την άπρόσβλητη ήθικότητα και άρμονική εύαισθησία του Έπιθεωρητή κ. Π. Κατσαργύρη, τον άθόρυβο και άδοξο έργάτη της λαϊκής Παιδείας, που θέλει το δάσκαλο πηγαίο και αύθόρμητο έσωτερικό βιωματικό τύπο για να μπορή να ύψώνη και να ύψώνεται όλο και πιο ψηλά. Θάταν άμετροέπεια τελειώνοντας να παραλείψωμε να εύχηθομε τη συνέχιση μη την ίδια ζέση του δημιουργικοδ έργου της παιδευτικής ζωής στη Γ. Περιφέρεια Πατρών για την έξύψωσι της λαϊκής μας Παιδείας, για ένα φωτισμένο, άνδρείο και υπερέφανο Έλληνόπουλο, δραστήριο, με ύψηλο φρόνημα, έντιμο, ένεργητικό και άποφασιστικό πρωτοπόρο στην κίνηση του άληθινοδ πολιτισμοδ, ένα «άγιασμένο άνθρωπο» καθώς έμφατικά τόνισε ό Σενέκας.

Ύποχρεούμεθα να συχαρομε τις επαινετές αυτές προσπάθειες, για

την άνύψωση της παιδείας και την έξυπνέτησι του Έθνους μας, και να εύχηθώμε την συνέχιση αυτών με την ίδια ζέση και τον ίδιο παλμό.

Άκροατής

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Α' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

5 Μαΐου 1965

Στο Πειραιά πραγματοποιήθηκε στις 5 Μαΐου παιδαγωγική συγκέντρωση 200 περίπου διδασκάλων της Α' Περιφέρειας. Θέμα της ήταν ή πρώτη άνάγνωση με την Όλική και Άναλυτικοσυνθετική μέθοδο.

Τούτη ή συγκέντρωση, ξεφεύγοντας από το κοινό και συνηθισμένο — και γιατί όχι, τον πανηγυρικό και λογοπικό τόνο που τείνουν να πάρουν τώρα τελευταία τέτοιες συγκεντρώσεις — συντελέσθηκε άθόρυβα και δημιουργικά, χωρίς διαλαλημό, και πήρε ξεχωριστό και πρωτότυπο χαρακτήρα.

Ήταν ή άπόληξη μιās προσπάθειας, που άρχισε τον Δεκέμβρη του 1964, με διάθεση έρευνητική, και συνεχίστηκε προσεκτικά σ' όλο το μεταξύ διάστημα.

Στηρίχθηκε βέβαια στην έπιθυμία και άνησυχία των διδασκάλων άλλα πρωταντικρύστηκε, ώργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε από τον άκούραστο στη δουλειά, έπιδέξιο στην ώργάνωση και μεστό στην πείρα και τη γνώση άναπληρωτή έπιθερητοδ κ. Γεώργιο Βέργο.

Το πάθος του κ. Βέργου για την βελτίωση των διδακτικών προβλημάτων, συνδυσμένο με την όλοφάνερη καλωσύνη του και άγάπη για το παιδί και το δάσκαλο, άφησε άσβεστη τη σφραγίδα του στην ύπέροχη προσφορά, σ' όλες τις ως τώρα έκδηλώσεις.

Άπό τις άρχές της σχολικής χρονιάς έπισκέφθηκε όλους τους διδασκάλους που δίδασκαν στην πρώτη τάξη. Συζήτησε μαζί τους, γνώρισε τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε σχολείου και άκουσε όλους τους διαταγμούς και τις άνησυχίες.

Όλα μίλησαν στην ψυχή του. Τόση θέληση και τόση άνησυχία κρίμα να χάνωνται !

Έπρεπε ό καθένας να όδηγηθ ή στο σωστό και να θεμελιώση κάθε του ένεργεια με δική του έρευνα πάνω στην ίδια την πραγματικότητα παρατηρώντας τους άλλους και έλέγχοντας τον έαυτό του.

Ή ιδέα μπαίνει έτσι στο δρόμο της πραγμάτωσης.

Τέσσερες διδασκάλισες διαφορετικών σχολείων, που δίδασκαν στην πρώτη τάξη, δέχθηκαν να προσφέρουν την πείρα και την έργασία των στην παρατήρηση και εξέταση των άλλων. Ή δεσποινίδα Μπέλλου και ή κυρία Δελήμπαση Τσόκα την έργασία με την Όλική μέθοδο. Ή δεσποινίδα Τσαφαρά την Όλική σε συνδιδασκόμενο τμήμα Α' και Β', και ή κυρία Κυριακοπούλου την άναλυτικοσυνθετική μέθοδο.

Όσοι δίδασκαν στην πρώτη τάξη, 50 περίπου διδασκαλοι, παρακολούθησαν, σε καθορισμένο χρόνο, τις έργασίες των 4 τάξεων μαζί με τον κ. Έπιθεωρητή. Παρατηρούσαν και σύγκριναν τους τρόπους έργασίας, συσχετίζαν όσα έβλεπαν με την έργασία των και κατάγραφαν τις έντυπώσεις των χωρίς καμιά συζήτηση.

Αὐτὸ ἐγίνε καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ Μαΐου, στὶς ἴδιες πάλι τάξεις, γιὰ νὰ διαπιστώσουν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς κάθε ἐργασίας στὴν πρόοδο τῶν μαθητῶν.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη φάση τῆς παιδαγωγικῆς προσπάθειας, ἡ φάση τῆς σταδιακῆς παρακολούθησης τῶν ἐργασιῶν.

Ἔπρεπε τώρα νὰ συζητηθοῦν, σὲ κοινὴ συζήτηση, ὅσα παρατηρήθηκαν, γιὰ νὰ πρακύψῃ τὸ καλὸ καὶ ὠφέλιμο σὰν προῖον συλλογικῆς προσπάθειας.

Ἡ συγκέντρωση τῆς 5 Μαΐου στὸ 6ο Δημοτικὸ Σχολεῖο, εἶχε αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Αὐτὴ ἦταν ἡ δευτέρη φάση, ἡ φάση τῆς συζήτησης, πάνω σ' ἓνα θέμα, ποῦ ἡ ἐρευνά του κάλυψε σχεδὸν ὅλη τὴ διδακτικὴ χρονιά.

Ὁ κ. Βέργος ἐξήγησε στὴν ἀρχὴ τὸν τρόπο τῆς ὁργάνωσης τῆς παιδαγωγικῆς προσπάθειας γιὰ νὰ ἐνημερωθοῦν καὶ ὅσοι δὲν εἶχαν πάρει μέρος στὶς παρακολουθήσεις. Στὴ συγκέντρωση ἦταν ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τῆς περιφέρειας γιὰ ν' ἀκούσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρουν ἀπὸ τὴν πείρα καὶ τὴ γνώση τῶν.

Σὲ συνέχεια, οἱ τέσσερες διδασκάλισσες, ποῦ δίδαξαν ὑποδειγματικὰ στὴ διάρκειά τῆς σχολικῆς χρονιάς, ἀνάπτυξαν σύντομα καὶ καθαρὰ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας, τὰ μέσα ποῦ εἶχαν στὴ διάθεσή τους καὶ τὰ ἀποτελέσματα ποῦ πέτυχαν μὲ τὴ μέθοδο ποῦ δίδαξαν.

Ἀκολούθησε συζήτηση μὲ ὅσους εἶχαν παρακολουθήσει τίς ἐργασίες, ποῦ σύντομα γενικέφθηκε μὲ συμμετοχὴ πολλῶν διδασκάλων.

Ἦταν μιὰ συζήτηση ἀπλή, φυσικὴ, γόνιμη καὶ εὐχάριστη. Ὅσα ὑποστηρίχθηκαν ἔβγαιναν ἀπὸ παρατηρήσεις ποῦ εἶχαν γίνεῖ σὲ συγκεκριμένα περιστατικὰ τῆς σχολικῆς πραγματικότητας.

Ὁ κ. Βέργος μὲ τὴν ψυχολογικὴ, παιδαγωγικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ του συγκρότηση κατηύθυνε τὴ συζήτηση, ξεκαθάριζε τίς ἀντιθέσεις καὶ συνόψιζε τίς γνώμες σὲ συμπεράσματα.

Στὸ δύσκολο πρόβλημα τῆς πρώτης ἀνάγνωσης, ποῦ ἀπασχόλησε τοὺς διδασκάλους στὴ διάρκειά τῆς σχολικῆς χρονιάς, ξεκαθάρστηκαν πολλὲς πλάνες, διαλύθηκαν ἀρκετὲς ἀμφιβολίες, ἀποσαφηνίστηκαν δυσκολίες καὶ δόθηκαν ἱκανοποιητικὲς ἀπαντήσεις σὲ πολλὰ ἐρωτήματα.

Τονίστηκε πὼς ὅλες οἱ μέθοδοι ἔχουν δύναμη, γιὰτὶ ὅλες μαθαίνουν τὸ παιδί ἀνάγνωση καὶ γραφὴ καὶ πὼς καλύτερη εἶναι ἐκείνη ποῦ μαθαίνει γρήγορα, ἄκοπα καὶ καλά.

Δὲν ὑπάρχουν αὐστηρὰ σύνορα μεταξὺ τῶν μεθόδων καὶ ὁ καλὸς διδάσκαλος πρέπει νὰ ἐκμεταλεύεται ἀπ' ὅλες τὸ καλὸ καὶ χρήσιμο γιὰ τὴ δουλειά του.

Ἡ ὀλικὴ μέθοδος παρουσιάζει περισσότερα πλεονεκτήματα καὶ καλύτερα ἀποτελέσματα.

Ἡ φύση καὶ ἡ ἔνστικτη ἐνέργεια τῆς μάνας πρέπει πάντα νὰ καθοδηγοῦν τὸν διδάσκαλο στὴν ψυχολογικὴ καὶ φυσικὴ μέθοδο πρώτης ἀνάγνωσης.

Ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ παιδί, ἡ παρατήρηση καὶ μελέτη, ὁ ἀδιάκοπος αὐτοέλεγχος γιὰ αὐτοβελτίωση μὲ τὸ χαρούμενο περιβάλλον ἀποτελοῦν ἐγγυήσεις ἐπιτυχίας κάθε μεθόδου. Βάση ὧν εἶναι ἡ ἐλευθερία διδασκαλίας ποῦ εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πρᾶγων δυνάμεων τοῦ διδασκάλου.

Συζητήσεις μὲ τέτοια ὁργάνωση ὠφελοῦν πάντα αὐτοὺς ποῦ συμμετέχουν καὶ τιμοῦν αὐτοὺς ποῦ τίς ὁργανώνουν καὶ τίς πραγματοποιοῦν.

Ἀριστ. Μπουρνάκας

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΟΝΙΜΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Τοπικὸν Παιδαγ. Συνέδριον Διδ/λων καὶ τοιοῦτον Γενικὸν Νηπιαγωγῶν

Ἐν Γιαννιτσοῖς συνεκροτήθη Τοπικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον μὲ τὰ ἀκόλουθα θέματα:

Α'. Ὑποδειγματικὰ Διδασκαλῖαι ἐνότητος Ὁρησκευτικῶν 1) εἰς τὴν Δ' τάξιν τοῦ Α'. Δημ. Σχολείου ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Ἰωάννου Ζιμπίδη 2) εἰς τὴν Στ'. τάξιν (ἐνότης Κατηχήσεως) ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Εὐαγγέλου Λαβδάκη.

Β'. Εἰσηγήσεις: 1) Ἐπὶ τοῦ Ὁρησκευτικοῦ μαθήματος γενικῶς ὑπὸ τῶν Διδασκάλων κ.κ. Θεοδ. Σμυρνῆ, Στ' Γιαννιτῶν καὶ Θεοδ. Καντζάβελου, Πέλλης 2) Ἡ παιδαγωγικὴ σημασία καὶ ἡ διδακτικὴ πορεία τοῦ παραμυθιοῦ, ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Στ'. Γιαννιτῶν κ. Μαρίας Βενιζέλου Πετροῦλα.

Ἐπηκολούθησε κριτικὴ τῶν διδασκαλιῶν, συζητήσεις, εἰς ἣν μετέσχον ζωηρῶς ἀρκετοὶ διδάσκαλοι, κατεχόμενοι ἀπὸ ἐρευνητικὴν διάθεσιν καὶ πνεῦμα ἀνησυχίας.

Ἡ ἐπιστημονικὴ συγκρότησις τοῦ τότε κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ ἡ πλουσία αὐτῶν πείρα ἀπέτελεσαν τὴν πανάκειαν τῶν ἀνακυψάντων ζητημάτων καὶ προβλημάτων εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῶν Ὁρησκευτικῶν καὶ ἀπεκρυσταλλώθησαν πορίσματα ὠφέλιμα καὶ παιδαγωγικὰ διδακτικὰ περὶ τῆς σημασίας, ἀξίας καὶ τῆς φυσικωτέρας ἀναπτύξεως τῆς Ὁρησκευτικότητος εἰς τοὺς μαθητάς.

Ἐν κατακλείδι ὁ Γενικὸς κ. Δελλαπόρτας παρέσχεν πρὸς τοὺς Συνέδρους σοφὰς καὶ ἄκρας λυσιτελεῖς εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Διδ/λου, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν μας, ὁδηγίας καὶ νοουθεσίας. Ἐκάλεσε τοὺς διδασκάλους, ἐν τῇ ἑνσκήσει τοῦ ὕψηλο καὶ ἔθνωφελου καὶ θεαρέστου λειτουργήματος τῶν, νὰ αἴρωνται ὑπεράνω μικροτήτων καὶ ἄλλων ταπεινῶν ἐλατηρίων, ν' ἀφοσιώνωνται μὲ πάθος εἰς τὴν κατὰ συνείδησιν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, ὥστε καὶ τὴν ἑαυτῶν καλλιτέρευσιν (κλαδικὴν καὶ ὑπηρεσιακὴν) νὰ ἐπιτύχουν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων νὰ ἐξασφαλίσουν. Τὸ Συνέδριον ἔκλεισε μὲ τὸν Ἑθνικὸν Ὕμνον.

Τὴν ἐπομένην καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ε'. Νηπιαγωγείου Γιαννιτῶν ἐπηκολούθησεν Γενικὸν Παιδαγ. Συνέδριον τῶν Νηπιαγωγῶν τῆς Περιφέρειας.

Κατ' αὐτὸ ἐγένοντο α) ὑποδειγματικὴ ἀπασχόλησις τῶν νηπίων ἐπὶ πραγματογνωστικοῦ θέματος ὑπὸ τῆς Νηπιαγωγοῦ Ἑλένης Τσαμούδη· Παχυγιαννάκη β) Παράστασις κουκλοθεάτρου ὑπὸ τῆς Νηπιαγωγοῦ Εὐδοκίας Κωνσταντινίδου καὶ γ) Εἰσήγησις ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ παραμυθιοῦ διὰ τὸ νήπιον καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου διδασκαλίας τούτου, ὑπὸ τῆς Νηπιαγωγοῦ Ἑλένης Χατζηλίᾳ.

Τὰ πορίσματα ὑπῆρξαν γόνιμα, αἱ δὲ ὁδηγαὶ τῶν κ.κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ Ἐπιθεωρητοῦ περὶ τοῦ τρόπου καλλιέργειας τοῦ ἥθους καὶ τοῦ χαρακτήρος, τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως τῶν νηπίων καὶ τῆς ἀσκήσεως τούτων εἰς ἀρετάς, εὖρον τὴν δέουσαν ἀπήχσιν εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Νηπιαγωγείου γενικῶς.

Ὁ κ. Γενικός, δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας, καί, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ, ἐπεσκέφθη Σχολεῖα τῆς πόλεως καὶ τῆς κωμοπόλεως

Κρύσας Βρύσης, ἔλαβεν ἰδίαν ἀντίληψιν τῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῶν Σχολείων καὶ ἐξέφρασε τὴν ἀπόλυτον ἱκανοποίησίν του διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ὁμαλὴν λειτουργίαν τῶν.

Προσεχῶς δημοσιεύονται τὰ πορίσματα τῶν δύο Συνεδρίων.

Σύνεδρος (Τ.Σ.)

«ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ»

(Ἔρευνα καὶ διαπιστώσεις)

Ἐγκύκλιος κ. Κων. Μαλούκου, Ἐπιθ/τοῦ δημ. Σχολείων

Ὡς γνωστὸν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐγένετο εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα τῆς Περιφέρειας ἔρευνα γενικὴ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ὀρθογραφίας, τὰ δὲ κατὰ τάξιν ἐξαχθέντα πορίσματα ὑπεβλήθησαν ἡμῖν, μετὰ τῶν δελτίων τοῦ πειραματικοῦ ὀρθογραφικοῦ ὕλικου, πρὸς περαιτέρω μελέτην καὶ ἀποδελτίωσιν.

Ἡ μελέτη τῶν ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς ὀρθογραφίας γραπτῶν παρατηρήσεων ἐνὸς ἐκὸςτου ἐξ ὧν καὶ ἡ παράλληλος ἀποδελτίωσις τοῦ συγκεντρωθέντος ὀγκώδους ὕλικου, ἀπαιτεῖ, ὡς εἰκός, χρόνον μακρὸν καὶ ἔρευναν ἐπισταμένην, ἵνα τὰ σχετικὰ πορίσματα ᾧσιν ἐπιστημονικὰ καὶ ἀντικειμενικά, ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, δεδομένου ὅτι καὶ ὁ τρόπος καὶ τὰ μέσα ἐρεύνης ἐπηρεάζονται συνήθως ἀπὸ τὸς ἐπὶ τοῦ ἐρευνομένου θέματος ἀπόψεις τοῦ Ἐρευνητοῦ, ἢ τοῦ κατευθύνοντος τὴν ἔρευναν.

Λόγω ὅμως τῆς σημασίας τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀποκτήσεως τῆς ὀρθογραφικῆς ἱκανότητος καὶ ἐπειδὴ πολὺς θ' ἀπαιτηθῇ εἰσέτι χρόνος διὰ τὴν πλήρη ἀποδελτίωσιν καὶ μελέτην τοῦ «ὕλικου ἐρεύνης», προβαίνομεν ἀπὸ τοῦδε εἰς ὑποδείξεις τινὰς καὶ σχετικὰς ὁδηγίας, ἐρειδομένας ἐν μέρει καὶ εἰς τὰ ὑποβληθέντα ἡμῖν σχετικὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τῆς κατὰ Σχολεῖον ἐρεύνης.

I. Τὰ κυριώτερα τῆς ἀδυναμίας τῶν μαθητῶν εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν αἵτια.

1) Κατὰ κύριον λόγον ἢ ἐλλιπὲς ἄσκησις εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν, ἢ μὴ συστηματικὴ γλωσσικὴ τῶν μαθητῶν καλλιέργεια καὶ ἢ ἀμέθοδος διδ/λία τῶν ἐν γένει γλωσσικῶν μαθημάτων.

2) Ἡ διγλωσσία—διπλοτυπία τῶν λέξεων—καὶ ἡ διδ/λία τῆς Γραμματικῆς ἐπὶ τῇ βάσει προχείρων ἐγχειριδίων, εἰς ἃ περιλαμβάνονται ἀπὸ θανοὶ γραμματικοὶ καὶ ὀρθογραφικοὶ κανόνες, ἀπεργαζόμενοι τὴν γλωσσικὴν ἀναρχίαν καὶ ἀσυνδοσίαν.

3) Ἡ χαρακτηρίζουσα τὴν ἐποχὴν μας πρακτικὴ καὶ κατὰ τὸ εὐδαιμονιστικὸν ἰδεῶδες ἐνατένισις καὶ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, ἢ ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα καὶ τὴν ἐπιπολαίαν ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων ἐμβάθυνσιν.

4) Ἡ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν μαθητῶν ἑλλειψὶς θεωρητικῶν ἐνδιαφερόντων καὶ προδιαθέσεων, ὥς ἰδιαίτερος ἀπαιτεῖ ἡ φύσις τοῦ μαθήματος.

II. Ἡμέτεραι ἀπόψεις καὶ διαπιστώσεις ἐκ τῆς γενομένης ἐρεύνης :

1) Ἡ μηχανικὴ ὀρθογραφία κυριαρχεῖ εἰς τὸ Δημοτικόν, κατ' ἐξοχὴν δ' εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις.

2) Ἡ παράλληλος διδ/λία τῆς Γραμματικῆς εἰς τὰς τάξεις αὐτὰς ἐλάχιστα ὑποβοηθεῖ εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν.

3) Ἡ λογικὴ ὀρθογραφία, διὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ δεόν νὰ συνδυάζεται μὲ δαψιλῇ ἄσκησιν καὶ συνεχεῖς ἐφαρμογὰς τῶν διδασκομένων ὀρθογραφικῶν καὶ γραμματικῶν κανόνων.

4) Εἰς τὴν μηχανικὴν ὀρθογραφίαν, ἥτις ἀπαιτεῖ ἐπίμονον ἄσκησιν, ὑπερτεροῦσιν αἱ θήλεις, δι' ὃ καὶ αἱ μαθήτριαι ὀρθογραφοῦσι περισσότερον τῶν ἀρρένων εἰς τὸ Δημοτικόν καὶ δὴ εἰς τὰς 4 κατωτέρας τάξεις.

5) Οἱ μαθηταὶ τῶν πολυθεσίων Σχολείων ὀρθογραφοῦσι περισσότερον τῶν μαθητῶν τῶν ὀλιγοθεσίων, διότι, ἀναγιγνώσκοντες οὗτοι καὶ γράφοντες ἐπὶ περισσότερον χρόνον, ἐκμανθάνουσιν εὐχερέστερον τὴν ὀρθογραφίαν διαφόρων λέξεων, λόγῳ τῆς κατ' ἐπανάληψιν ὀπτικῆς ἀποτυπώσεως καὶ γραφῆς αὐτῶν.

6) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ διότι μελετῶσι περισσότερον κατ' οἶκον ὑπερτεροῦσιν εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τὰ τέκνα, κατὰ πρῶτον λόγον τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ κατὰ δεύτερον τῶν μὴ χειρωνακτικῶς ἐργαζομένων.

7) Οἱ ὀπτικοὶ τύποι (ἁμιγεῖς τύποι δὲν ὑπάρχουσι) καὶ οἱ ἔχοντες θεωρητικὰς προδιαθέσεις ὀρθογραφοῦσι περισσότερον τῶν ἄλλων. Ὁ συνδυασμὸς ὀπτικῆς, ἀκουστικῆς καὶ γραφοκινητικῆς ἀποτυπώσεως τῶν λέξεων ὑποβοηθεῖ ὅλους τοὺς τύπους.

8) Τὰ ριζικὰ λάθη εἶναι περισσότερα τῶν ἄλλων εἰς ὅλας τὰς τάξεις, αἰσθητῶς δ' ἐλάττωνται τὰ καταληκτικὰ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων (οὐχὶ ὅλων τῶν Σχολείων), ἀποδεικνυομένης οὕτω ἀποτελεσματικῆς τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς, ὅταν ἀκολουθῇ λογικὴ διδακτικὴ πορεία καὶ γίνεται καθημερινὴ ἐφαρμογὴ τῶν ὀρθογραφικῶν καὶ γραμματικῶν κανόνων.

9) Ἐκ τοῦ ὀρθογραφικοῦ κειμένου, ἐφ' οὗ ἀσκοῦνται οἱ μαθηταὶ ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, λησμονοῦσι τὴν ὀρθογραφίαν τῶν περισσοτέρων λέξεων. Ἡ ὀρθογραφία τῶν λέξεων τοῦ κειμένου τούτου, ἐξαφανίζεται τελείως ἐκ τῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν μετὰ 20 καὶ πλέον ἡμέρας.

10) Ἀντιθέτως ἐξ ὀρθογραφικοῦ κειμένου, ἐφ' οὗ οἱ μαθηταὶ ἀσκοῦνται ἐπὶ περισσοτέρας φορὰς κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, μὴ ἀπέχοντα πολὺ ἀλλήλων (ἐπὶ 3 ἢ 4 φορὰς ἀνὰ 2 ἢ 3 ἡμέρας), ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀφανιζομένων ἐκ τῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν ὀρθῶν εἰκόνων λέξεων, εἶναι μικρός. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ, μὲ τὴν ὀλικὴν Μέθοδον ἀποκτώντες τὴν ἀναγνωστικὴν δεξιότητα, μαθηταὶ τῆς Α' τάξεως ὑπερέχουσιν τῶν ἄλλων ἀπὸ ἀπόψεως ὀρθογραφικῆς ἱκανότητος, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς διδασκομένας λέξεις.

11) Γράφουσιν ὀρθῶς οἱ μαθηταὶ τὰς λέξεις, αἵτινες ἀπαντῶνται συχνάκις εἰς τὰ βιβλία τῶν καὶ τὰς ὁποίας κατ' ἐπανάληψιν χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὰς γραπτάς τῶν ἐργασίας.

12) Μαθηταὶ Σχολείων, τῶν ὁποίων οἱ διδάσκαλοι εἶναι ἐγκρατεῖς τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ καὶ τῶν ὁποίων ὁ γραπτὸς καὶ προφορικὸς λόγος εἶναι πληρέστερος, ὀρθογραφοῦσι περισσότερον.

13) Εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις σημειοῦνται ὀλιγώτερα καταληκτικὰ λάθη ἐπὶ κειμένων Καθαρευούσης καὶ περισσότερα ἐπὶ τοιούτων Δημοτικῆς. Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἡ ἐνστάς τῆς Καθαρευούσης γραμματικῆς.

14) Ἐκ τῶν ὑποβληθέντων ἡμῖν πινάκων τῶν κατὰ τάξιν χρησιμο-

ποιουμένων συνήθως λέξεων, διαπιστοῦται μεγάλη διαφορά κατὰ σχολεῖα τῆς αὐτῆς περιοχῆς καὶ ἰδιομορφίας, τούτου ὀφειλομένου εἰς τὸ ὅτι οἱ μικροὶ μαθηταὶ ἔχουσιν ὡς μητρικὰς διαλέκτους λίαν διαφορετικὰς.

III. Ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία διαπιστώσεων

Αἱ ἀνωτέρω διαπιστώσεις δὲν ἀναιροῦσι τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα, καθ' ὅ 1) ἡ ὀρθογραφία εἶναι ὑπόθεσις κατὰ πρῶτον λόγον τῆς ὁράσεως 2) ὁ συνδυασμὸς ὀπτικο-ἀκουστικο-κινητικῶν ἐντυπώσεων ἄγει ἀσφαλές-στερον εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν καὶ εἰς τὴν γέννησιν ἀναμνηστικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων 3) ἡ λογικὴ μέθοδος διδῆλίας τῆς ὀρθογραφίας (συνειδητὴ ὀρθογραφία), ἀπαιτοῦσα ἀφαιρετικὰς νοητικὰς ἱκανότητος, φέρει ἱκανοποιητικώ-τερα ἀποτελέσματα εἰς τοὺς πεπροικισμένους μὲ θεωρητικὰ διαφέροντα 4) ἡ εἰς χρονικὰ διαστήματα ἀπέχοντα ἀλλήλων ἐπανάληψις κρίνεται, ὡς τὸ σπουδαιότερον μέσον ἐκμάθησεως καὶ διατηρήσεως τῆς ὀρθογραφίας τῶν λέξεων καὶ 5) ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς Α'. τάξεως ἐκμάθησις ἐξ ἀρχῆς τῆς ὀρθογραφίας ὠρισμένων λέξεων διευκολύνει τὴν «εἰσδεκτικὴν» ἱκανότητα, ὑποβοηθεῖ τοὔτεστιν, εἰς βαθμὸν ὁλονὲν αὐξανόμενον, τὴν μηχανικὴν ἐκμά-θησιν τῆς ὀρθογραφίας νέων λέξεων.

IV. Συμπεράσματα

1) Ἡ ἀνάθεσις ὀρθογραφικοῦ κειμένου, διαφορετικοῦ καθ' ἡμέραν καὶ τυχαίως ἐπιλεγομένου ὑπὸ τοῦ Διδύλου, ἢ τὸ χειρότερον ὑπὸ τῶν μα-θητῶν, ἐλάχιστα ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὀρθογραφικῆς ἱκανότη-τος, δεδομένου ὅτι τὰ ὀρθογραφικὰ κείμενα τῶν ἐπομένων ἡμερῶν δὲν πε-ριέχουσι πολλὰς κοινὰς λέξεις, ὥστε διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ ἐπαναλήψεως, νὰ σταθεροποιητῇ ἡ εἰκὼν τῶν λέξεων αὐτῶν.

2) Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀρθογραφικοῦ τεμαχίου ἄσκησις ἐπὶ πλείονας τῆς μιᾶς ἡμέρας τυγχάνει, οὐχὶ μόνον ἀνισαρά, ἀλλὰ καὶ ἀνασταλ-τικὴ τῆς ἱκανότητος τῶν καλῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογρα-φίας νέων λέξεων, διὰ ταῦτα δέον ἕκαστος διδύλος νὰ συμπληρώσῃ τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καταρτισθὲν λεξιλόγιον, τὸ περιέχον τὰς κατὰ τὰ ξιν χρησιμοποιούμενας συνήθως λέξεις καὶ ἐξ αὐτοῦ, προσθέτων καθ' ἑκά-στην καὶ νέας, ἀπαντωμένας εἰς τὰ διάφορα μαθήματα καὶ κρινομένας ἀπαραιτήτους διὰ τὴν γλωσσικὴν τῶν μαθητῶν καλλιέργειαν καὶ τὸν πλου-τισμὸν τοῦ λεξιλογίου τῶν, νὰ συντάσῃ διαφορετικὸν μὲν ὀρθογραφικὸν κείμενον ὀλίγων γραμμῶν καθ' ἡμέραν, περιέχον ὅμως πολλὰς ἀπὸ τὰς λέξεις τῶν κειμένων τῶν προηγουμένων ἡμερῶν, ὥστε, διὰ τῆς ἐπαναλή-ψεως, νὰ μηχανοποιητῇ ἡ ὀρθογραφικὴ ἐντύπωσις αὐτῶν.

3) Ἡ ὑφ' ἡμῶν λεξικογράφου τῶν συνήθως χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἑκάστης τάξεως λέξεων καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν σχετικῶν πινά-κων δὲν εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐχερῆς, δεδομένης μάλιστα καὶ τῆς πα-ρατηρουμένης κατὰ Σχολεῖα μεγάλης, ὡς προεξεθέσαμεν, διαφορᾶς, λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν ἐν τῇ Περιφερείᾳ ὁμιλουμένων διαλέκτων. Δι' ὃ καὶ δέον ἕκαστος ἐξ ὑμῶν νὰ συμπληρώσῃ τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καταρτισθὲν λεξιλόγιον, διαγράφων πάντα ἰδιωματισμὸν καὶ πᾶσαν λέξιν, ξένην πρὸς τὴν νεοελληνικὴν καὶ προσθέτων καὶ λέξεις, μὴ χρησιμοποιούμενας μὲν ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἀπαραιτήτους ὅμως διὰ τὸν καθ' ἡμέραν βίον.

4) Εἰς τὴν Α'. τάξιν δέον νὰ καταβάλληται ἐπίμονος προσπάθεια διὰ τὴν ὀρθὴν ἀποτύπωσιν πάσης νέας λέξεως, εἰς ἣν νὰ ἄγωνται οἱ μαθηταὶ

διὰ συστηματικῆς παρατηρήσεως. Τὸ τοιοῦτον, συνεχιζόμενον εἰς ὅλας τὰς τάξεις, θὰ βοηθήσῃ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μέσον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὀρ-θογραφικῆς ἱκανότητος.

5) Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θ' ἀποκτήσωσιν οἱ μαθηταὶ μηχανικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξαετοῦς ἐν τῷ σχολεῖῳ φοιτήσεώς τῶν τὰς ὀρθὰς εἰκό-νας ἱκανοὺ ἀριθμοὺ λέξεων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ γράφωσι ὀρθῶς καὶ τριπλάσιον τοῦλάχιστον ἀριθμὸν συγγενῶν λέξεων, παραγομένων ἐκ τῶν πρῶτων.

6) Τὰ σχετικὰ ὀρθογραφικὰ κείμενα δέον νὰ συντάσσωνται ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου Διδύλου καθ' ἐβδομάδα, ἐν ᾧ καὶ τῆς διδακτέας γραμματικῆς ὕλης.

7) Ἐπὶ τῶν ὀρθογραφικῶν κειμένων καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῶν σημειουμέ-νων λαθῶν, δέον νὰ ἐπαναλαμβάνωνται πολλάκις οἱ ὀρθογραφικοὶ κανό-νες, οἱ ἀπλούστεροι τῶν ὁποίων θὰ διδάσκωνται ἀπὸ τοῦ Β'. ἐξαμήνου καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Α'. τάξεως.

8) Ἡ διδῆλία τῆς Γραμματικῆς ὑποβοηθεῖ ἀναντιρρήτως τὴν ἐκμάθη-σιν τῆς ὀρθογραφίας τῶν λέξεων, ἰδίᾳ τῶν καταλήξεων οὐτῶν, ἀλλὰ μόνον ὅταν γίνωνται συνεχεῖς ἀσκήσεις καὶ ἐφαρμογαὶ τῶν διδασκομένων.

9) Τὸ τεμάχιον τῆς ἀντιγραφῆς δέον νὰ γράφηται καλλιγραφικῶς, ἵνα ἐπὶ περισσότερον χρόνον καὶ μὲ ἐντατικωτέραν προσοχὴν ἀσχολῶνται οἱ μαθηταὶ ὀπτικῶς καὶ κινητικῶς μὲ τὴν ὀρθὴν γραφὴν τῶν λέξεων.

10) Ἡ γραφὴ περιλήψεων τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ γενικῶς πᾶσα γραπτὴ ἐργασία ἀποτελεῖ ἄσκησιν εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν.

11) Κατὰ τὴν διδῆλίαν τῆς γραμματικῆς τῆς Δημοτικῆς, δέον, ἔχον-τες ὑπ' ὄψει τοὺς ἀντιστοίχους τῆς Καθαρευούσης κανόνας, νὰ μὴν προ-βαίνητε εἰς τὴν διδῆλίαν νέων κανόνων, ὅλως ἀντιθέτων καὶ δημιουργούν-των σύγχυσιν καὶ γλωσσικὴν ἀναρχίαν. Τὴν βάσιν θ' ἀποτελῇ ἡ γραμμα-τικὴ καὶ τὸ συντακτικὸν τῆς ἀπλῆς Καθαρευούσης.

12) Τέλος ἔστω εἰς γνῶσιν πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ ἀποτελεσματικὴ δι-δασκαλία τῆς Γραμματικῆς καὶ ἡ ἱκανοποιητικὴ ἄσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὸ ὀρθογραφεῖν, προϋποθέτει Διδάσκαλον ἱκανώτατον ὑπὸ ἁποψιν ὀρθο-γραφικῆς καὶ συντακτικῆς διατυπώσεως τῶν διανοημάτων του.

Κ. Μαλούκος

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΓΚΛΗΘΕΝΤΟΣ ΕΝ ΑΡΤΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΗΜΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἐπιθ]τοῦ κ. Κ. Μουζακίτη

Θέμα 1ον. Διδῆλία τῆς Πατριδογνωσίας εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ Δημ. Σχολείου, ὡς προβαθμίδος τῆς Γεωγραφίας:

1) Τὸ μάθημα τῆς Πατριδογνωσίας δύναται καὶ πρέπει νὰ ἐνυφαίνε-ται μέσα εἰς τὴν Ἑνιαίαν Διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἰδιαι-τέραν Πατρίδα τοῦ μαθητοῦ καὶ ἀποσκοπεῖ νὰ γνωρίσουν οἱ μαθηταὶ τὸ ἰδιαιτέρον τοπικὸν περιβάλλον τῶν, οὐ μόνον ὑπὸ τοπικὴν, ἀλλὰ καὶ κοι-νωνικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἔποψιν.

2) Εἴτε ὅμως ἐνταχθῇ ἡ Πατριδογνωσία εἰς τὴν Ἑνιαίαν Διδῆλίαν,

εἴτε διδαχθῇ ὡς ἰδιαίτερον μάθημα, ἀπαιτεῖται ἄμεσος ἀναστροφή τῶν μαθητῶν μὲ τὰ πράγματα οἱ ἐπιτοπίων ἐπισκέψεων καὶ παρατηρήσεων, ἵνα γίνῃ σαφῶς ἀντιληπτὸς ὁ διδασκόμενος γεωγραφικὸς ὅρος.

3) Ἐπιβάλλεται εἴτα ἐν τῷ Σχολεῖῳ ἢ παντοῖα ἀναπαράστασις αὐτῶν, ἐν τῇ αὐλῇ, τῷ ἀμμοδοχεῖῳ κ.λ.π., καθὼς καὶ ἡ ἰχθυογράφῃς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἵνα γίνῃ ἀντιληπτὴ καὶ ἡ συμβολικὴ αὐτῶν παραστάσις.

4) Ἰδιαίτερα φροντίς δέον νὰ καταβάλληται διὰ τὴν κατανόησιν τῆς κλίμακος, ἣτις δέον νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὴν Α'. τάξιν διὰ τῆς ὑπὸ κλίμακα κατασκευῆς τῆς αἰθούσης τῆς διδῆλῃς, τοῦ διδῆλῃ, τῆς αὐλῆς, τῆς οἰκίας τοῦ μαθητοῦ κ.λ.π., χρησιμοποιουμένης ὡς τοιαύτης τῆς 1:5 πρῶτον, εἴτα 1:10 καὶ 1:20 διὰ τὴν Α'. τάξιν καὶ ἀκολουθῶς 1:100 διὰ τὴν Β'. τάξιν. Τονίζεται ἰδιαίτερος, ὅτι δια νὰ συνηθίσουν οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ὑπὸ κλίμακα ἀναπαράστασιν παντὸς διδασκόμενου, δέον νὰ γίνεταί εὐρυτάτη αὐτῆς χρῆσις ἐκάστοτε.

5) Αἱ διάφοροι Γεωγραφικαὶ ἔννοιαι θὰ πρέπει νὰ ὑποπέσουν εἰς τὴν ἄμεσον παρατήρησιν καὶ ἀντίληψιν τοῦ παιδὸς οὐχὶ ἄπαξ, ἀλλὰ πολλάκις. Ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀδύνατον προβαίνομεν εἰς τὴν διὰ παντὸς τρόπον καὶ μέσου τεχνητὴν κατασκευὴν αὐτῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου.

6) Ἡ εἰσαγωγή τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀναγνώσιν τοῦ χάρτου εἶναι ὅ,τι τὸ ἀλφάβητον διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου.

Ἄνευ τῆς γνώσεως αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατανόησις τῶν εἰς τὸν χάρτην ἀπεικονιζομένων χωρῶν.

7) Τονίζεται ἰδιαίτερος ἡ ἀνάγκη τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου τῆς ἰδιαίτερας Πατρίδος τοῦ μαθητοῦ (χωρίου - πόλεως) ὑπὸ κλίμακα ὑπὸ τοῦ διδῆλῃ καὶ τῶν μαθητῶν, πρῶτον εἰς τὸν πίνακα καὶ εἴτα εἰς χάρτην τοῦ μέτρου.

8) Διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ προσανατολισμοῦ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, ἀφοῦ γίνῃ νοητὸς ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἐπὶ τῶν φυσικῶν σημείων τοῦ ὀρίζοντος, δέον, ὅπως λαμβάνεται πρόνοια τοποθετήσεως τοῦ πίνακος εἰς ὀριζοντίαν θέσιν καὶ πρὸς τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς αἰθούσης πρὸς ἣν νὰ βλέπουν οἱ μαθηταί, ἵνα διευκολύνωνται εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν ἀντικειμένων πρὸς τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Μετὰ τὴν ἐπὶ τινὰ μαθήματα ἐξοικειώσιν τῶν ἀναρτῶνται ὁ πίναξ εἰς τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ θέσιν του καὶ γίνεταί ἀντιληπτόν, ὅτι ὁ Βορρᾶς εἶναι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος κ.λ.π.

9) Ἡ ἐποπτεία καὶ ἡ παρατήρησις, ἡ μέτρησις διαστάσεων καὶ ἐπιφανειῶν, δέον νὰ λαμβάνῃ χώραν μὲ κάθε τρόπον, κυνδόστομον (φουρκί), λυκόστομον (σπιθαμὴ), βήματα, μέτρον (ξύλινον ἢ καλάμινον δι' εὐκολίαν), νὰ ἔπεται δὲ ὁ ὑπολογισμὸς ἀποστάσεων, ὕψους κ.λ.π., κατ' ἀρχὰς μικρῶν, δυναμένων νὰ ἐπαληθευθῶσι διὰ τῶν ὡς ἄνω μέσων καὶ βραδύτερον μεγαλυτέρων.

Πολλάκις ὑπὸ τύπον παιγνίου γίνεταί τὸ τοιοῦτον δι' ἀντικειμένων, ἐχόντων ὀρισμένης διαστάσεις (τούβλων κ.λ.π.).

Βραδύτερον τοιαῦτα ἀσκήσεις νοερῶν ἐκτιμήσεων δέον νὰ γίνωνται καὶ ὡς πρὸς τὸν διαρρέοντα χρόνον (δευτερόλεπτα, λεπτά, ὥραι κ.λ.π.).

10) Συνιστᾶται ὁ προγραμματισμὸς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους τῶν ἐπισκέψεων, ποῦ θὰ γίνωνται, τῶν τόπων, ποῦ θὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ τῶν γεωγραφικῶν ὁρῶν, ποῦ θὰ παρατηρήσονται.

11) Ἡ διδῆλῃ τῆς Πατριδογνωσίας, ὡς γνωστὴν, συμφώνως πρὸς τὸ Β.Δ. τῆς 6 Ἰανουαρίου 1957 (Φ.Ε.Κ. 14/1957 Τ. Α'.) «περὶ ἀναλυτικοῦ

καὶ ὠρολογίου Προγράμματος τῶν Πατριδογνωστικῶν μαθημάτων, ἐκτελεῖται καὶ μέχρι τῆς Δ'. τάξεως, εἰς ἣν διδάσκεται συστηματικὴ πλέον Πατριδογνωσία, καθὼς καὶ ὁ Νομὸς καὶ τὸ Διαμέρισμα τοῦ μαθητοῦ (Ἡπειρος ἐνταῦθα), τῆς διδῆλῃς τοῦ Νομοῦ γενομένης καὶ εἰς τὴν Γ'. τάξιν κατὰ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον, τοῦ πρώτου καλυπτομένου μὲ τὴν διδῆλῃν Πατριδογνωσίας.

12) Τονίζεται τέλος, ὅπως καὶ εἰς κάθε μάθημα, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐκ τῶν προτέρων ἀρτία προπαρασκευὴ τοῦ διδασκάλου, ἵνα χωρῇ ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένου σκοποῦ καὶ σχεδίου.

Θέμα 2ον. Διδῆλῃ τῆς κυρίως Γεωγραφίας εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

1) Ἡ σημασία τῆς Γεωγραφίας διὰ τὴν καθόλου ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μεγίστη. Ἰδιαίτερος σήμερον, ὅπου διὰ τῶν συγχρόνων συγκοινωνιακῶν μέσων διευκολύνεται ἡ ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀμοιβαίαν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν προσέγγισιν αὐτῶν, τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας παίζει πρωτεύοντα ρόλον εἰς μίαν συγχρονησμένην Παιδείαν.

2) Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴν εἶναι τὸ μάθημα τοῦτο ξηρὸν καὶ ἀνισρὸν, ὅπως ἄλλοτε μὲ τὴν μονότονον ἀπαρρίθμησιν ὀνομάτων πόλεων, ὁρέων, ποταμῶν κ.λ.π., ἀπατεῖται ἀφ' ἐνὸς μὲν θαυμάσις χρῆσις ἐποπτικῶν μέσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἄσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀπόκτησιν καὶ καλλιέργειαν τῆς «γεωγραφικῆς σκέψεως».

Γεωγραφικὴν σκέψιν ἔχει ἐκεῖνος, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων γνωστῶν γεωγραφικῶν στοιχείων δύναται νὰ συμπεράνῃ περὶ ἄλλων καὶ νὰ ἐξαγάγῃ ὀρισμένης γεωγραφικῆς ἀληθείας.

3) Ἡ κατανόησις τῆς κλίμακος καὶ ἡ ἄσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ὑπὸ ταύτην ἀναπαράστασιν εἰς τὸ ἀμμοδοχεῖον ἢ τὸ «Λεύκωμα τῆς Χαρτογραφίας» τῶν χώρας τινός, συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν σαφεστέραν κατανόησιν αὐτῆς.

Οἱ μαθηταὶ δέον νὰ γνωρίζουν σαφῶς πόσα χιλιόμετρα ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν πραγματικότητα εἰς ἕνα ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἵνα δύνανται νὰ εὕρσκωσιν τὰς κατ' εὐθείαν ἀποστάσεις ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, τὸ μήκος τῶν ὁροσειρῶν, ποταμῶν κ.λ.π.

4) Αἱ ἀνώτεροι τάξεις (Ε-ΣΤ'), εἰς ἃς διδάσκεται ἡ κυρίως Γεωγραφία, βάσει τοῦ Β. Δ. τῆς 6.1.1957 δέον νὰ ἀσκηθοῦν εἰς τὴν βάσει τετραγωνιδίων μεγέθυνσιν μιᾶς χώρας, νὰ παρέχεται δὲ ὑπόδειξις τοῦ τρόπου μεγεθύνσεως εἰς τὰ ἐγκριθέντα βοηθητικά, ἵνα δύνανται νὰ κατασκευάζουν ἐπὶ χάρτου τοῦ μέτρου εἰς μεγάλον σχῆμα τὰς διαφόρους διδασκόμενας χώρας οἱ μαθηταί.

5) Πρὸς σχηματισμὸν σαφῶν ἐποπτικῶν καὶ ἐννοιῶν ἐπιβάλλεται ἡ σύγκρισις παντὸς διδασκόμενου ἀγνωστοῦ πρὸς γνωστὸν τοῖς μαθηταῖς. Οὕτω πάντα τὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος θὰ συγκρίνονται πρὸς τὸ μείζον ἰδιαίτερον τοῦ μαθητοῦ (οὐχὶ τὸν Νομὸν) ἢ καὶ μὲ τὸν Νομόν, ἐφ' ὅσον οὗτος ἀποτελεῖ φυσικὸν γεωγραφικὸν ἄτομον (Κέρκυρα, Ζάκυνθος κ.λ.π.). Πᾶσαι δὲ αἱ χώραι νῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἡπειρῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, οὐχὶ μόνον ὑπὸ τοπικὴν (ἐκτασίς, πληθυσμὸς, πυκνότης πληθυσμοῦ), ἀλλὰ καὶ ὑπὸ βιολογικὴν, κοινωνικὴν, θρησκευτικὴν, πολιτικὴν, ἐμπορικὴν, τουριστικὴν, πολιτιστικὴν κ.λ.π. ἄποψιν.

Τοιοῦτοι συγκριτικοὶ πίνακες θὰ πρέπει νὰ ἀφθονοῦν εἰς τὰ ἐγκριθέντα Βοηθητικά.

6) 'Η Διδλία τών Κρατών τής Κοινής Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς, εἰς ἣν ἦδη ἡ Πατρίς μας εἰσῆλθεν, θά πρέπει νά εἶναι λεπτομερῆς μέ ἰδιαιτέρους συγκριτικούς πίνακας τών εἰσαγωγικῶν καί ἐξαγωγικῶν προϊόντων τῶν καί τῶν εἰς τὰς χώρας αὐτάς κρατοῦσῶν συνθηκῶν.

7) 'Η σημασία τής τουριστικῆς ἀναπτύξεως ἐκάστου τόπου, τὰ ὑπάρχοντα εἰς τήν περιοχήν προβλήματα, αἱ συνθηκαί βελτιώσεως τῶν ὁρῶν διαβιώσεως τῶν κατοίκων, τὰ Κέντρα τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ καί τῶν ἀλυτρώτων ἢ αὐτονόμων ἀδελφῶν δέον νά ἐπισύρουν ἰδιαιτέρως τὸ ἐνδιαφέρον Διδίου καί μαθητῶν εἰς τήν Ε'. τάξιν.

8) 'Η διαπραγμάτευσις τής ὕλης κατὰ τρόπον προκαλοῦντα τήν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν καί προάγοντα τήν γεωγραφικὴν αὐτῶν σκέψιν διὰ τῆς προβολῆς τοῦ οὐσιώδους ἐκάστου τόπου καί τῆς ἀλληλεπιδράσεως καί ἀλληλεξαρτήσεως κατοίκων καί περιβάλλοντος δέον νά ἀποτελέσῃ κύριον μέλημα τῶν συγγραφέων τῶν μελλοντικῶς ἐγκριθσομένων Βοηθητικῶν.

9) Κρίνεται συντελεστικόν γιὰ τήν πλήρη γεωγραφικὴν ἐνημέρωσιν τῶν μαθητῶν, ὅπως ὁ Διδίλος τῆς τάξεως φροντίζῃ, ἵνα τόσον ὁ ἴδιος, ὅσον καί οἱ μαθηταί του σχηματίζωσι τὸν εἰδικὸν φάκελλον ἐκάστης χώρας εἰς τὸν ὁποῖον θά περιέχωνται ἀποκόμματα διαφόρων βιβλίων, ἐφημερίδων, περιοδικῶν δελτάρια, γραμματόσημα δείγματα προϊόντων κ.λ.π. καί ὁ ὁποῖος θά φυλάσσεται εἰς τὸ «Γεωγραφικὸν Μουσεῖον» τοῦ Σχολείου καί συνεχῶς κατ' ἔτος θά πλουτίζεται.

10) Τὰ στερεοσκόπια, ἐπισκόπια, διασκόπια καί τέλος ὁ Κινηματογράφος ζωντανεύουν τὰ διάφορα γεωγραφικὰ στοιχεῖα καί πρέπει νά καταβάλλεται ἰδιαιτέρα φροντίς διὰ τὴν ὑφ' ἐκάστου Σχολείου ἀπόκτησιν τῶν.

11) Οἱ ἄχρι τοῦδε γεωγραφικοὶ χάρται δὲν ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μαθήματος. Οἱ καλύτεροι σχετικῶς εἶναι οἱ τοιοῦτοι τῶν διαμερισμάτων τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου «Κόντου· Φυλακτοῦ». Πάντως τὰ πολλὰ χρώματα δέον νά ἀποκλείωνται, Συντελεστικὸν θά ἦτο, ἐὰν ἡ πολιτικὴ διαίρεσις ἦτο ἐμφανῆς εἰς τὸν γεωφυσικὸν χάρτην, ἵνα μὴ τεμαχίζεται ἡ προσοχὴ τοῦ μαθητοῦ πότε εἰς τὸν γεωφυσικὸν καί πότε εἰς τὸν πολιτικὸν χάρτην, ὁ ὁποῖος ἐνίοτε εἶναι συντεταγμένος ὑπὸ διαφρετικὴν κλίμακα ἀπὸ τὴν τοῦ γεωφυσικοῦ.

12) 'Η πορεία τῆς Διδίλλος τῆς Γεωγραφίας τέλος θά πρέπει νά ἐναλλασσεται, ἵνα μὴ καταντᾷ ἀνισρά. Οὕτω ἄλλοτε μὲν χρησιμοποιοῦμεν τὴν συστηματικὴν λεγομένην πορείαν, ἄλλοτε ἀνατίθεμεν εἰς τοὺς μαθητάς μας καθ' ὁμάδας τὴν ἐξέτασιν μιᾶς χώρας, ἐκάστη δὲ ὁμάς ἐρευνᾷ μία μόνον ὅποιον (οἰκονομικὴν πολιτικὴν πολιτικὴν κλπ.), γινομένων εἴτε ἀνακοινώσεων ἐν τῇ τάξει, ἄλλοτε ἀφορμώμεθα ἀπὸ τινος χαρακτηριστοῦ γνωρίσματος, μθ' οὗ εὐρίσκονται ἐν συσχετίσει πάντα τὰ λοιπὰ ὀλιγότερον καί ἄλλοτε ἀκολουθοῦμεν μεικτὴν πορείαν. Αἱ συστηματικαὶ ἐπαναλήψεις θεωροῦνται ἐπιβεβλημέναι διὰ τὴν ἐμπέδωσιν, εἰς δὲ τὴν ἐξαγωγήν γεωγραφικῶν νόμων ὕστερον θά προβαίνωμεν ἀφοῦ ἐξετάσωμεν πολλὰ ὁμοίας περιπτώσεις.

ΤΑ ΔΙΘΕΣΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΑΝ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Μιά γενικὴ θεώρησι τῶν προβλημάτων, ποὺ παρουσιάζουν τὰ διθέσια Δημοτικά Σχολεῖα, ἐπιχειρεῖ ὁ συνάδελφος κ. Ἀθαν. Βούζης στὸ βι-

βλίο του «Τὰ διθέσια Δημοτικά Σχολεῖα σὰν μορφωτικοὶ παράγοντες τῆς ὑπαίθρου».

Καὶ λέμε γενικὴ θεώρησι» γιατί ἡ ἔκτασι τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου δὲν βρίσκεται σὲ ἀρμονικὴ σχέσι μὲ τὸ βάθος.

Ρίχνει φευγαλέες ματιὰς σὲ ὀρισμένα ζητήματα ποὺ δημιουργοῦνται στὸ διθέσιο Σχολεῖο, χωρὶς νά ἐνδιατρίβῃ μὲ τὴν πρέπουσα ἐπιστημοσύνη σ' αὐτὰ καί δίχως, κυρίως, νά ἐμβαθύνῃ στὰ πράγματα. Μπορεῖ νά πῇ κανεὶς ὅτι ὁ προβολέας τοῦ στράφηκε περισσότερο στὸ δεύτερο μέρος τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου του, δηλαδὴ στὸ «σὰν μορφωτικοὶ παράγοντες τῆς ὑπαίθρου» γιατί κάθε περίπτωσι ποὺ διαπραγματεύεται τὴν ἀνάγει στὴ σχέσι τοῦ μὲ τὸν ἀγροτικὸ μας κόσμον.

Ὁ κ. Βούζης ἐργάστηκε ὁ ἴδιος σὲ διθέσιο σχολεῖο καί μάλιστα πολὺ ἀποδοτικὰ — καί γράφει τὴν συμπυκνωμένη ἐμπειρία του ἀπὸ τὴν ἐργασία αὐτή, χωρὶς νά ἀσχολῆται μὲ ἐννοιολογία καί θεωρητικὴ θεμελίωση τῶν ἀπόψεων του.

Γι' αὐτὸ καί τὸ βιβλίο του, παρ' ὅλο ὅτι ὁμιλεῖ γιὰ δέκα τρία προβλήματα τοῦ διθεσίου Σχολείου, δὲν φτάνει περισσότερο ἀπὸ ἐξήντα σελίδες.

Ἐκεῖνο πάντως ποὺ διακρίνει τὴ διατριβὴ του εἶναι ὅτι αὐτὰ ποὺ ὑποστηρίζει εἶναι δυνατὰ καί ἐφαρμόσιμα κι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κάνει ἀξιοσύστατο τὸ βιβλίο του.

Δ. Λαμπαδάρης

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΙΣΑΛΤΙΑΣ ΣΥΖΗΤΗΘΕΝΤΑ ΘΕΜΑΤΑ:

1ον «ὁποῖον τὸ νέον ἀγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον»

2ον «ὁποῖον τὸ νέον ἀγροτικὸν δημοτικὸν σχολεῖον»

Ἐπὶ τοῦ πρώτου θέματος: «Ὅποῖον τὸ νέον Ἀγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον.

α) Σκοπός: Νά ὑποβοηθῇ κατὰ τρόπον φυσικόν, παιδικόν καί ἀβίαστον τὴν σωματικὴν, ψυχοπνευματικὴν καί ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νηπίου τῆς προσχολικῆς ἡλικίας καί νά θέσῃ τὰ ἔχνη τῆς ἀγροτικῆς συνειδήσεως.

β) Μέσα: Ὅτι χρειάζεται ἓνα νήπιον διὰ νά παίξῃ, διὰ νά ζήσῃ τὴν ἡλικίαν του, διὰ νά εὐχαριστήσῃ τὴν ψυχὴν του.

γ) Τὸ διδασκῆριον: τοῦτο δέον νά εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου, ἐντὸς τῶν ἀγρῶν, ἐν μέσῳ παραδείσου ἐκ πρασίνου, καταλλήλως περιφραγμένου, μονωρόφου νά διαθέτῃ δύο αἰθούσας καταλλήλως διακοσμημένας δι' εἰκόνων ἀγροτικῆς προελεύσεως, ἐστὶν φαγητοῦ, κοιτῶνα διὰ τὴν μεσημβρινὴν ἀνάπαυσιν. Τὰ πάντα νά διέπῃ καθαριότης, τάξις, καλαισθησία.

δ) Νηπιαγωγός: Αὕτη δέον νά ἔχῃ συνειδήσιν ἀγροτικὴν, μόρφωσιν εἰδικῶς δι' ἀγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον καί τάσιν δι' αὐτομόρφωσιν. Νά τὴν διακρίνῃ ἀπέραντος ἀγάπη καί καλωσύνη πρὸς τὸν ἀγροτόπαιδα καί ἀφοσίωσις καί αὐταπάρνησις εἰς τὴν ἱερὰν ἀποστολήν της.

Αὕτη θά μελετήσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ χωρίου, τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου τὰ ἦθη καί ἔθιμα.

Αὕτη θά εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας. Θά συνδεθῇ μετὰ

της άγροτίσσης, θά γνωρίση τās σκέψεις της, τούς πόνους της, τās έπιθυμίας της, θά της δώση συμβουλās χωρίς νά τήν απομακρύνη έκ του άγροτικού ρυθμού και χωρίς ν' άφομοιωθή μετ' αυτής.

Αυτή θά συνεργασθῇ στενώτατα και άνιδιοτελώς και μετὰ της διδασκαλίσσης και άλλων διδασκάλων και τών 'Αρχόντων του χωρίου ἢ και μετὰ παντός προσώπου ένδιαφερομένου και πονούντος τὸ Σχολεῖον.

'Εσωτερική Διοργάνωσις: 'Η αἴθουσα διδασκαλίας διά καταλήλου διακοσμήσεως και διαρρυθμίσεως τών έν αυτή ἐπίπλων και με' άλλετον φωτισμόν νά ἔχη ὅψιν οίκογενειακοῦ περιβάλλοντος:

Νά διαθέτῃ παίγνια ἀπλᾶ προκαλοῦντα πνευματικὴν κίνησιν και εὐχαρίστησιν και ἔχοντα άγροτικήν χροιάν. 'Ομοίως νηπιακὴν βιβλιοθήκην, ἑρμάρια, τραπεζῖδια, καθισματάκια, ντιβάνι, νιπτῆρες, προσόψια, καθρέπτες, κτένες, σχολική ἑσθῆτα, τράπεζα χειροτεχνικῆς ἐργασίας κ.τ.δ.

'Επίσης ἄφθονα ὕλικά ποικίλης φύσεως ὡς πηλό, χάρτη λευκό και χρωματιστό, μολύβια, τετράδια, χαρτόνια, ψαλῖδια μετὰ στρογγύλων ἄκρων κ.τ.λ.

Εἰς τὸν περίβολον του διδασκτῆρου νά ὑπάρχῃ σκάμμα, κυτῖα κενά, αἰῶραι, χάλικες, πλίνθοι, γλάστραι άνθῶν, μικρὸς σχολικὸς κήπος, νηπιακός, άγροτικῆς μορφῆς, εἰς τὸν ὅποιον τὸ νήπιον θά βρίσκη ἐκκένωσιν τών ἐκδηλώσεών του και ζῶα οἰκιακά μετὰ τών ὁποίων ἔρχεται εἰς ἄμεσον ἐπαφήν.

'Απασχόλησις τών νηπίων: 'Η νηπιαγωγός δέν εἶναι διδασκάλισσα ὀφείλει νά πράξῃ ὅ,τι εἰς τὸν σκοπὸν ἀναφέρομεν και δέν ὑποχρεοῦται νά προετοιμάσῃ τὸ νήπιον διά τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον.

Τὸ Νηπιαγωγεῖον δέν ἀποτελεῖ προβαθμίδα του Δημοτικοῦ Σχολείου ἀλλ' εἶναι αὐτοτελές ἴδρυμα ἔχον αὐτοτελῆ σκοπὸν και ἀποστολὴν εἰδικὴν και μοναδικήν.

Τὰ νήπια δέν ἔχουν διαφέρον τ.έ. κλίσιν πρὸς ὥρισμένην ἐργασίαν και ἐνασχόλησιν χάριν αὐτῆς της ἐργασίας, ἀλλὰ παρουσιάζουν κοινήν ἐνασχόλησιν πρὸς κίνησιν. 'Επομένως ἡ Νηπιαγωγός πρέπει νά καθορίσῃ τὸν τρόπον της ἀπασχολήσεως τών νηπίων θέτουσα εἰς τὸ κέντρον τὸ νήπιον και τήν χειροτεχνικὴν ἀπασχόλησιν. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀπασχόλησιν τών νηπίων θά φροντίζῃ και διά τὴν ἐπαύξηση τών παραστάσεων τούτων φέρουσα ταῦτα εἰς ἄμεσον ἐπαφήν μετὰ τὰ φυσικά ὄντα του άγροτικοῦ χωρίου και βίου τών άγροτῶν συνανθρώπων του, πρὸς τὰ ὁποῖα θά ἐπιδεικνύουν διαφέρον.

'Η Νηπιαγωγός θά ἔχῃ ὡς ἀρχήν, νά μὴ προβάλῃ εἰς τὰ νήπια τὸ ἐκάστοτε θέμα, ἀλλὰ νά ἔχῃ τὴν δεξιότητα νά ὀδηγῇ ταῦτα καταλλήλως, ὅπως ἐκδηλώνουν τὴν ἐπιθυμίαν ἀσχολίας μετ' αὐτό.

Κυρίως δέν ὑπάρχει διδασκαλία ἀλλὰ μόνον ἐλευθέρα μετὰ τῶν νηπίων και Νηπιαγωγοῦ συζήτησις.

'Η Σχολικὴ αἴθουσα πρέπει νά εἶναι οὐχί αἴθουσα ἀκροάσεων, ἀλλ' ἐργαστήριον ἔνθα τὸ νήπιον προσκτᾶται παίζον και ἐργαζόμενον γνώσεις και δεξιότητας.

'Ας τὸ ἀφήνωμεν ἐλεύθερον νά ἐκλέγῃ κατὰ βούλησιν τὸ ἀντικείμενον της ἀσχολίας του, ὁπότε συγκεντρώνει εἰς αὐτό ἀμέριστον τὴν προσοχήν του, θέτει χάριν αὐτοῦ εἰς ἐνέργειαν ὅλας τās δεξιότητάς του πρὸς γνώσιν ἀπλὴν του ἀντικειμένου.

'Ὁσαῦτως οὐδεμία διόρθωσις σφαλμάτων εἰς τās χειροτεχνικὰς ἐργασίας ἐπιτρέπεται ὑπὸ της Νηπιαγωγοῦ και οὐδεὶς ἑλεγχος του ποιοῦ της γενομένης ἐργασίας ἔχει θέσιν.

Οὐσιώδης ὁρος κάθε μαθήσεως και κάθε μορφώσεως εἶναι ἡ περιστολὴ της φλυαρίας της Νηπιαγωγοῦ. Περισσότερα νά λέγῃ τὸ νήπιον και ἐλάχιστα ἡ Νηπιαγωγός.

'Ιδεώδες 'Αγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον εἶναι αὐτὸ ποῦ ὁμοιάζει ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο πρὸς τὴν οἰκογένειαν. 'Ὅπως εἰς τὴν άγροτικὴν οἰκογένειαν, τοιουτρόπως και εἰς τὸν Νηπιαγωγεῖον πρέπει τὸ νήπιον νά ζῇ τὸν ἰδιάζοντα εἰς αὐτὸ βίον. Δημιουργεῖται οἰκογενειακὴ άγροτικὴ ἀτμόσφαιρα, ἔνθα ἐπικρατεῖ τάξις, ἡρεμία και στοργικὴ συγκατάβασις.

'Εορταὶ του Νηπιαγωγείου. Αἱ ἐορταὶ του Νηπιαγωγείου, διότι και τουτο θά διοργανῶνῃ ἐορτάς, θά εἶναι ἀπλούστατα και θά ἔχουν μορφὴν άγροτικήν. Θά εἶναι ἐορταὶ διά τὰ νήπια, ἐορταὶ διά τούς προσκεκλημένους μαθητάς του Δημ. Σχολείου και ἐορταὶ διά τούς γονεῖς τών νηπίων.

'Η ὀργάνωσις τέλος της ζωῆς του νέου άγροτικοῦ Νηπιαγωγείου δέν εἶναι τόσον ζήτημα μεθοδικόν, ἔνῳ εἶναι προπαντὸς ζήτημα προσωποπόν. Εἶναι ζήτημα της προσωπικότητος της Νηπιαγωγοῦ και ἔχει παντελῶς ἀτομικὸν χαρακτήρα. 'Απὸ τὴν καθαρὰν συναισθηματικὴν διδασκαλικὴν προσωπικότητα ὡς τὴν αὐστηρὰν λογικὴν εἶναι δυνατὰ και νοητὰ ἄπειροι παραλλαγὰι και περιπτώσεις και ἄφθονοι τρόποι ὀργανώσεως της νηπιακῆς άγροτικῆς παιδικῆς ἀπασχολήσεως μετὰ τὸ νεώτερον πνεῦμα και άγροτικὴν της παιδείας, διά τὴν περιφέρειάν μας κατεύθυνσιν.

'Ὅλαι αἱ ὁδοί, ἐκάστη διά του ἰδικοῦ της τρόπου, δυνατόν νά ὀδηγήσουν εἰς πλήρη παιδαγωγικὴν άγροτικὴν ἐπιτυχίαν. Τὸ νεώτερον πνεῦμα της παιδαγωγικῆς ἀφήνει εἰς τὴν νηπιαγωγὸν ἐλευθερίαν νά ἐργασθῇ διά του ἰδικοῦ της τρόπου και μετὰ τὴν ἰδικὴν της εὐφυΐαν.

'Επὶ του 2ου θέματος: «'Ὅποιον τὸ Νέον 'Αγροτικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον».

Σκοπός: Καὶ τὸ Νέον 'Αγροτικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον θά ἐπιδιώκῃ φυσικά ὅ,τι και ὅλα τὰ ἄλλα Σχολεῖα της πατρίδος μας τ.έ. νά καταστήσῃ τὸν παῖδα προσωπικότητα, κεκτημένην βούλησιν, ἰσχυρὰν ἠθικὴν και σὴν τὸν πᾶν εἰς τὴν ἐξυπρέτησιν του πλησίον και του 'Εθνους του, ἅμα ἐστραμμένην αὐτὸν εἰς τὰ πνευματικά ἀγαθὰ του πολιτισμοῦ και ἐξελεῖξῃ τὰς σωματικὰς και ψυχικὰς δεξιότητας και τὴν ἰδιοφυΐαν αὐτοῦ (κατὰ Ν. 'Εξαρχόπουλον).

Εἰδικώτερον ὅμως τὸ Νέον 'Αγροτικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον της περιφέρειας μας, της κατ' ἐξοχὴν άγροτικῆς, πλὴν του ὡς ἄνω γενικοῦ σκοποῦ ποῦ πρέπει ἀναμφισβητήτως νά ἐπιδιώκῃ, ὀφείλει νά ἀναπτύξῃ και τὴν άγροτικὴν συνείδησιν τών μαθητῶν τ.έ. νά ζήσουν και νά ἀγαπήσουν τὴν πατρῶαν άγροτικὴν γῆν και ἀποκτήσουν ἀπαραιτήτους και στοιχειώδεις γεωργικὰς γνώσεις και περιορισθῇ οὕτω τὸ ἀπειλητικὸς ὀγκούμενον πρῶμα της ἀστυφιλίας.

Διδάσκαλος: 'Ὁ διδάσκαλος του Νέου 'Αγροτικοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου νά προέρχεται ἀπὸ άγροτικὴν οἰκογένειαν, νά εἶναι ἱκανότατος μετὰ άγροτικὴν συνείδησιν και ἐκ της Παιδαγωγικῆς 'Ακαδημίας καλλιεργημένην και διά της μελέτης εἰδικῶν βιβλίων αὐξανόμενην.

'Ὁ διδάσκαλος, φυσικά και ἡ διδασκάλισσα και ἡ νηπιαγωγός, θά εἶναι ὁ φορεὺς τών πνευματικῶν και ὕλικῶν ἀγαθῶν του πολιτισμοῦ, ὁ φάρος ποῦ θά φωτίσῃ νέους και νεάνιδας, γέρους και γερόντισσας και θά ἀποβῇ ἐν ὀλίγοις τὸ ἡγετικὸν στέλεχος της κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

'Ιδού ἀνηφορίζει τὸν δρόμον τὸν ἀνηφορικὸν και δαιδαλώδη, ἀλλ' ἱερὸν και εὐγενῆ, τὸν δρόμον του ἐξαιρετικοῦ καθήκοντός του, της μορφώσεως τών πτωχῶν άγροτοπαίδων και ἔχει ὡς πρῶτιστον ἔργον νά μελε-

τήση καὶ ἀγαπήση τὸ ἔμψυχον καὶ ἄψυχον περιβάλλον αὐτοῦ, τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἐνετάχθη παρὰ τῆς Πατρίδος νὰ διδάξη, νὰ διακονήσῃ.

Θά ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος καὶ τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον, θά ἀκούσῃ τὰς ἀνησυχίας καὶ θά συμβάλῃ εἰς τὸν προγραμματισμὸν τῶν κοινοτικῶν ἔργων. Θά ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸν Ἱερέα τοῦ χωρίου, τὸν ἕτερον φάρον αὐτοῦ καὶ θά ἐνδιαφερθῇ διὰ τὰ ζητήματα τῆς ἐκκλησίας. Θά πλησιάσῃ τὸν Πρόεδρον καὶ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Γεωργικοῦ Πιστωτικοῦ Συνεταιρισμοῦ καὶ θά καλλιιεργήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν συνεταιριστικὴν συνείδησιν μὲ τὸν γεωπόνον διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐδαφικὴν κατάστασιν καὶ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν πειραματικὴν ἀγροτικὴν ἐργασίαν του.

Θα συνεργασθῇ ἀνιδιοτελῶς μετὰ τοῦ Ἱατροῦ, τῆς Ἀρχηγοῦ τοῦ Σπιτιοῦ τοῦ Παιδιοῦ, τοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμάρχου, τοῦ Δασσκόμου καὶ παντὸς ἐνδιαφερομένου, πονοῦντος καὶ μοχθοῦντος διὰ τὴν πρόοδον τῆς νεολαίας καὶ τοῦ χωρίου του. Θὰ ἀγκαλιάσῃ τοὺς προκρίτους τοῦ χωρίου καὶ εἰς κοινὴν σύσκεψιν ὄλων τῶν ἀνωτέρω θὰ καταστρώσῃ τὸ πρόγραμμα τῆς κοινοτικῆς ἀναπτύξεως καὶ θὰ βαδίσουν χέρι μὲ χέρι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Διαδακτήριον: Τοῦτο θὰ εἶναι ἐπιβλητικόν, θὰ πληροῖ ὅλους τοὺς ὅρους τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ὑγιεινῆς καὶ ἐπὶ πλέον θὰ λάβῃ καὶ τὴν ἀγροτικήν του μορφήν τόσον ἐξωτερικῶς ὥσον καὶ ἐσωτερικῶς. Θὰ παισιωθῇ ἐπίσης καὶ διὰ τῶν ἀπαραιτῶν παραρτημάτων ποὺ θὰ τονώσουν τὴν ἀγροτικὴν του χροιάν. Ἡ ἀγροτικὴ σχολικὴ καὶ ταξικὴ βιβλιοθήκη, τὰ ἐμποτικά μέσα ἀπλὰ καὶ τὸ πλεῖστον κατασκευασμένα ἀπὸ τοὺς ἀγροτόπαιδας, ὁ σχολικὸς κήπος μὲ τὰ ἀπαραίτητα γεωργικὰ ἐργαλεῖα, μὲ τὸ ζωοτροφεῖον, κτηνοτροφεῖον, μελισσοκομεῖον, θερμοκήπιον, θερμοσπορεῖον, πειραματικὸν τμήμα κ.τ.τ. Ἡ ἐστία τοῦ Μαθητικοῦ Συσσιτίου μὲ τὰ ἀπαραίτητα σκεύη καὶ ἔπιπλα. Τὸ σκάμμα εἰς τὸν καλῶς περιφραγμένον αὐλόγυρον, παιγνίδια ἀγροτικῆς προελεύσεως, δένδρα, φυτὰ καὶ ἄνθη τοῦ τόπου, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ἓνα ἀγροτικὸν συγκρότημα νέον καὶ εὐχάριστον καὶ παιδαγωγικῶς λίαν ὠφέλιμον.

Έσωχολική διοργάνωσις: Θα διαρρυθμισθῇ τὸ πρόγραμμα κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ ἀναπτύσῃ τὴν ἀγροτικὴν συνείδησιν καὶ παρέχει τὰς στοιχειώδεις καὶ ἀπαραίτητους γεωργικὰς γνώσεις.

Ἡ ἐκλογή τῆς ὕλης καὶ ἡ διάταξις αὐτῆς θὰ ἐδράζεται ἐπὶ τῶν δεδομένων τοῦ ἀγροτικοῦ χωρίου, τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος τοῦ μικροῦ μαθητοῦ.

Τὸ ἀγροτικὸν περιβάλλον, ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, μὲ πᾶσαν ἐθνικὴν θρησκευτικὴν, οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐκδήλωσιν, θὰ δίδῃ ὑλικὸν πρὸς παρατήρησιν, ἐπεξεργασίαν καὶ ἔκφρασιν. Ὁ διδάσκαλος θὰ ὀδηγῇ τοὺς μαθητὰς τοῦ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τῶν ὄντων τῆς ἰδιαιτέρας τῶν πατρίδος, ἵνα ἀποβοῦν ταῦτα οἰκεῖον καὶ πνευματικὸν κτῆμα αὐτῆς καὶ ἵνα ἐπιζήσῃ μετ' αὐτῶν καὶ αἰσθανθῇ ἰδιαιτέραν μετ' αὐτῶν χαράν. Πᾶν τὸ ὁποῖον συνδέεται μὲ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν τοῦ μαθητοῦ μας θὰ τυγχάνῃ λεπτομερεστερας καὶ διεξοδικωτέρας παρατηρήσεως, μελέτης καὶ ἐπεξεργασίας.

Αι βιοτικοί κοινότητες τοῦ χωρίου, τὰ ἱστορικά μνημεῖα καὶ κειμή-
λια, οἱ ἱστορικοὶ τόποι χρῆζουν περισσότερας προσοχῆς, φροντίδος καὶ ἐπι-
ζητήσεως ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν. Εὐθυσίαν καὶ συστηματικώτεραν ἀπα-
σχόλησιν καὶ μὲ τὰς χειροτεχνικάς ἐργασίας μὲ βάσιν τὰ ἐργαλεῖα καὶ ὄρ-
γανα τοῦ ἀγρότου κατοικοῦ καὶ μὲ ὕλικόν ἐκ τοῦ χωρίου προερχόμενον.

Και ἡ μέθοδος διδασκαλίας θὰ προσαρμόζεται εἰς τὰ δεδομένα τῆς

ἀγροτικῆς περιοχῆς. Μέθοδος ἀπλῆ, ἀλλὰ συστηματικὴ καὶ παιδαγωγικὴ
κι ὄχι ἀπόκοσμη καὶ ἀποκρουστικὴ, θὰ μιμούμεθα πᾶν τὸ καλὸν τῆς διδα-
χῆς τοῦ ἀγρότου καὶ ἀγροτίσσης μητέρας καὶ θὰ καθιστῶμεν τὴν διδασκα-
λίαν μας εὐχάριστον, ἀποδοτικὴν καὶ αὐτενεργόν. Θὰ προσκαλῶμεν ἀκόμη
καὶ ἀγρότας, νέους, νεάνιδας καὶ γέροντας, θὰ διηγῶνται κατὰ τὸν ἰδικόν
τῶν τρόπον τὰ γεγονότα τοῦ τόπου τῶν καὶ θὰ ἀπευθύνουν τὰς πατρικὰς
ἀγροτικὰς τῶν συμβουλὰς εἰς τοὺς ὑπὸ ἀγροτικὴν συνείδησιν ἀνδρουμέ-
νους ἀγροτόπαιδας καὶ ἀγροτίσσας.

Ἐπανελημμένη ἑπίσκεψις τῶν διδασκομένων, ἐπίζησις μετ' αὐτῶν, παρατήρησις, ἐπεξεργασία καὶ ἔκφρασις πλουσιωτάτη. Τὰ ὕλικά τῆς ἐκφράσεως νὰ λαμβάνωνται κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ κατὰ προτίμησιν ἐκ τῶν ἐγγυρῶν προϊόντων, ξύλα, κάλαμοι, κλήματα, βέργαι ἰτέας, ἄγρια σκληρὰ φυτὰ κ.τ.τ.

Σχολικός κήπος: Ὁ τόπος ὅπου συνδέεται ἡ χειροτεχνικὴ ἐργασία μὲ τὴν διδασκαλίαν εἶναι ὁ σχολικὸς κήπος. Οὗτος ἐξυπηρετεῖ ὁλόκληρον τὴν ἀγωγὴν καὶ εἶναι σπουδαῖος παράγων διὰ τὴν τόνωσιν τῆς ἀγροτικῆς συνειδήσεως. Γενικώτερον καὶ ἡ ζωὴ τοῦ σχολείου θὰ λαμβάνῃ ἀγροτικὴν μορφήν. Διὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ θὰ συνεργασθοῦν τὸ σχολεῖον, ὁ γεωπόνος καὶ οἱ νέοι τοῦ χωρίου.

Σχολικός Συνεταιρισμός: Ἡ ὅλη ὁργάνωσις τῶν μαθητῶν μας θὰ ὁλοκληρωθῇ εἰς τὸν Σχολικὸν Συνεταιρισμὸν, καθαρῶς ἀγροτικόν, εἰς τρόπον ὥστε ἀπὸ μικρᾶς εἰσέτι ἡλικίας νὰ ἀντιληφθῶσι ὅτι μόνον διὰ τοῦ συνεταιρίζεσθαι θὰ βελτιωθῇ ἡ ὥραία τῶν ἀγροτικῆς ζωῆ. Εἰς τοῦτον θὰ περιλαμβάνωνται ὡς ἐπίτιμα μέλη καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Παραδεχόμεθα, βεβαίως, πάντες ὅτι τὸ ἐξάχρονον Δημοτικὸν Σχολεῖον δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἀγροτικῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν μας, ἀλλὰ μέχρις ὅτου γίνη τοῦτο πραγματικότης, τ.ἐ. αὐξήσις τῶν ἐτῶν φοιτήσεως εἰς ὅκτω, πρέπει πολὺ νὰ μᾶς ἀνησυχῇ ἡ τύχη τῶν ἀποφοίτων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Λοιπαί εκδηλώσεις: Αί ψυχαγωγικά εσπέρας, αί σχολικά τελεταί, αί μαθητικά έκδρομαί, ή μαθητική άλληλογραφία, αί φιλανθρωπικά έκδηλώσεις τών έρυθροσταυριτών, αί ποικίλαι χειροτεχνικάί καί άλλαι τών έργων τών μαθητών, έκθέσεις, ή καλλιέργεια του άποταμιευτικού πνεύματος, τά κατήχητικά σχολεία, θά συμβάλουν εϊς την έπιτυχίαν του σκοπου του άγροτικού Σχολείου.

***Εξωσχολική οργάνωσις:** Τὸ 85 % περίπου τῶν ἀποφοίτων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς ἀγροτικῆς περιφερείας μας δὲν φοιτᾷ εἰς ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια καὶ παραμένει ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ βορὰ κάθε ἀντεθνικῆς καὶ ἀντικοινωνικῆς προπαγάνδας. Ἐδῶ διατρέχει καὶ τὴν περισσότερον εὐάλωτον ἐποχὴν τῆς ζωῆς του. Ἐπιβάλλεται ἐπομένως ἡ μετ' αὐτῶν ἀμεσὸς ἐπαφὴ καὶ συνεχὴς ἐπικοινωνία ἀγροτικῆς φύσεως. Μετ' αὐτῶν ποῦ ἀποτελοῦν τὴν συνισταμένην τῆς δυνάμεως τοῦ χωρίου, θὰ διαμορφώσω- μεν τὸν σχολικὸν κήπον μας, θὰ ἐξωραϊώσωμεν τὸ χωρίον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ μὲ χῶρον πολιτισμένον, ποῦ λάμπει ἀπὸ καθαριότητα, τάξιν καὶ ὡραιότητα.

Παραλλήλως θὰ κάμωμεν ἐξορμήσεις χριστιανικάς, ἀγαθοεργούς, ἐθνικάς.

Θὰ ψυχαγωγῶσωμεν ἔθνικως τὸ χωρίον, θὰ ὀργανώσωμεν τὸν Προσκοπισμὸν καὶ Ὀδηγισμὸν.

Θὰ δεινδροφυτεύσωμεν τὰ ἀππφαλακρωθέντα λόγω τῆς τριπλῆς σκλη

ρᾶς κατοχής ἐδάφη καὶ θὰ διαμοιράσωμεν πολλὰ δενδρύλλια εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου.

Θὰ ἀναζωπυρώσωμεν τὸν ἐθνικόν, λαϊκόν, ἀγροτικὸν πολιτισμόν, συμμετέχοντες προθύμως εἰς πᾶσαν ἐθνικὴν λαϊκὴν ἐκδήλωσιν τ.ἔ. εἰς τὰς θρησκευτικὰς, λαϊκὰς πανηγύρεις καὶ εἰς πᾶσαν κοινωνικὴν ἐκδήλωσιν τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὴν συγχρόνως, εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἀγῶνας, εἰς τὴν τέλει τῶν ἀγῶν πατρῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων κ.τ.τ.

Γενικῶς ὁ διδάσκαλος, καὶ ἐννοοῦμεν καὶ τὴν διδασκάλισσαν καὶ νη-νηπιαγωγόν, θὰ ἀποβοῦν γνήσια παιδιὰ τοῦ λαοῦ, τοῦ ἀγροτικοῦ λαοῦ τοῦ χωρίου τῶν, θὰ λησμονήσουν πᾶσαν ἀντίθετον περίπτωσιν καὶ θὰ ζοῦν καὶ θὰ συναναστρέφονται στοργικῶς, πατρικῶς καὶ πονετικὰ τὸν ἀγροτικὸν λαόν μας, προσπαθοῦντες πάντα νὰ ἀφομοιώσουν καὶ ποτὲ νὰ ἀφομοιωθοῦν.

Η. Π.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΤΟ ΚΙΛΚΙΣ

Στις 5 Ἰουνίου 1965 συγκροτήθηκε στὴν αἴθουσα Κ.Ψ.Ο. ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πολὺπλευρα μορφωμένου καὶ δραστήριου ἀναπληρωτοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Πολύκαρπου Ἀναστασιάδη, Γενικὸ Παιδαγωγικὸ Συνέδριο.

Τίμησαν τὸ Συνέδριο μὲ τὴν παρουσία τους ἐκπρόσωποι πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀρχῶν καὶ χαιρέτισαν αὐτὸ μὲ ὥραίους λόγους.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου ἐκήρυξε τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν μὲ μιὰ ἐμπνευσμένη καὶ πλούσια σὲ νοήματα ὁμιλία καὶ τόνισε ἰδιαίτερα τὴ μεγάλη σημασία τῶν παιδαγωγικῶν Συνεδρίων καὶ τὴν ἐπίδρασίν τους στὸ πολὺπλευρο, δύσκολο μὰ ὑψηλὸ ἔργο τοῦ διδασκάλου. Τέλος εὐχήθηκε τὴν εὐδόωση τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου γιὰ τὸ καλὸ τῆς μαθητιώσης νεολαίας, τῆς Παιδείας καὶ τοῦ Ἔθνους μας.

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ, τὸ Συνέδριο μῆκε στὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως.

Πρῶτος ἐκλήθη καὶ δίδαξε τὸ μάθημα τῆς Γραμματικῆς στὴν ΣΤ' τάξη ὁ διδάσκαλος κ. Θ. Ἀνθόπουλος. Μετὰ τὴν ἐπιτυχή διδασκαλίαν, ὁ ἴδιος εἰσηγήθηκε γιὰ τὸ μάθημα ποὺ δίδαξε. Ἡ ἐργασία τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, προσαρμοσμένη στὸ πνεῦμα τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, ἱκανοποίησε καὶ ὠφέλησε πολὺ τοὺς συνέδρους.

Δεύτερος ἐκλήθη καὶ δίδαξε στὴν ἴδια τάξη τὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας ὁ διδάσκαλος κ. Δ. Καλαϊτζίδης. Ὁ ἴδιος ἔκαμε καὶ τὴν εἰσήγησιν τοῦ μαθήματος. Ἡ ἐργασία τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, προῖόν πολὺχρονης πείρας, προσέφερε νέα στοιχεῖα, ποὺ ἀναμφισβήτητα ὠφέλησαν.

Σὲ συνέχεια, ὁ παλαίμαχος καὶ δυναμικὸς διδάσκαλος κ. Ν. Ἀργυρίου ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Ἡ ἀγωγή τοῦ πολίτη στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο». Ἐπίσης οἱ διδάσκαλοι κ.κ. Δ. Κοκκινίδης, Λ. Ἰγνατιάδης, Μ. Μπογδᾶνος εἰσηγήθηκαν τὸ μάθημα τῶν Ἐκθέσεων.

Ὅλοι οἱ εἰσηγηταὶ διεξήλθαν τὸ θέμα τους μὲ ἐπιτυχία καὶ ὁ καθένας χωριστὰ προσέφερε κάτι τὸ καινούργιο στὴ γνώσιν τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς Ἐπιστήμης.

Τὸ ἀπόγευμα 4-8 καὶ μετὰ ἀπὸ δώρη διακοπῆς, τὸ Συνέδριο συνέχισε τὶς ἐργασίες του μὲ πλατεῖα συζήτηση καὶ κριτικὴ πᾶν ὅτις διδασκαλίες καὶ εἰσηγήσεις ποὺ ἔγιναν.

Στὴ συζήτηση καὶ κριτικὴ πῆραν μέρος οἱ διδάσκαλοι κ.κ. Ἀργυρίου, Πέτρου, Ἀνθόπουλος, Ἀγτζίδης, Κιντῆς, Καλαϊτζίδης, Μπάσογλου, Ἀντωνιάδης, Κοκκινίδης κ.ἄ. Μετὰ ἀπὸ γόνιμη συζήτηση, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, μὲ τὸ βάθος τῆς ἐπιστημονικῆς, ψυχολογικῆς καὶ παιδαγωγικῆς του μόρφωσης, ἔδωσε τὶς ἀπαραίτητες ὁδηγίες καὶ γνώσεις. Μὲ μιὰ ὥραιότατη ἀνασκόπηση περὶ τῶν παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν ἀρχῶν, ποὺ πρέπει νὰ διέπουν τὴ σχολικὴ ζωὴ, ἔκλεισε τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου. Εὐχαρίστησε θερμότατα ὅλους ποὺ ἐργάστηκαν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου, ποὺ ὁπωσδήποτε ἡ προσφορὰ του στὸ Λαϊκὸ Σχολεῖο εἶναι πολὺ μεγάλη.

Ἀπ' τὴν Ἐπιτροπὴ ποὺ ἀποτελέσθηκε ἀπὸ τοὺς κ.κ. Ἀγτζίδη, Καλαϊτζίδη καὶ Κιντῆ, διατυπώθηκαν τὰ πορίσματα τοῦ Συνεδρίου, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκτυπωθοῦν καὶ θὰ μοιρασθοῦν στοὺς δασκάλους, γιὰ ν' ἀποτελέσουν ἓνα χρήσιμο ὁδηγὸ στὸ πολὺπλευρο διδακτικὸ τους ἔργο.

Μετὰ τὸ πέραν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, ὁμόφωνα οἱ Σύεδροι ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριον, Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Διδασκαλικὴν Ὁμοσπονδίαν τηλεγράφημα συμπαραστάσεως καὶ εὐχῆς γιὰ γρήγορην ἔνωση τῆς Κύπρου μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Σύνεδρος

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΕΙΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΝ

Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς μεταεκπαιδευσεώς του ὁ Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων τῆς περιφέρειας Διδυμοτείχου κ. Νικόλαος Μονεσιώτης, προήλθεν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς του εἰς ἀναδημιουργικὸν ἔργον, ἐπ' ὠφελείᾳ Παιδείας, Κράτους καὶ Κοινωνίας.

Μικρὸν δείγμα τῆς καθόλου ἀναγεννητικῆς προσπάθειας τοῦ ἐν λόγῳ Ἐπιθεωρητοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ του, ἀποτελεῖ καὶ τὸ πραγματοποιηθὲν τὴν 22αν Μαΐου Γενικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον τῶν Διδασκάλων τῆς περιφέρειας, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν, ὡς γνώστόν, χώραν ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ ἐν ταῖς αἰθούσαις τελετῶν τοῦ Β' ὁθροῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Εἰς τὸ Γενικὸν τοῦτο Συνέδριον ἔλαβον μέρος ἑκατὸν πενήντα (150) καὶ πλέον διδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι συμμετέσχον ἐνεργῶς εἰς τὴν πρόσδον τῶν ἐργασιῶν καὶ μετέβαλον τοῦτο—οὕτως εἰπεῖν—εἰς ἄριστον ἐπιμορφωτικὸν σεμινάριον, διὰ τῆς δεξιᾶς διευθύνσεως τῶν ἐργασιῶν παρὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ν. Μανειώτου.

Ὡς θέματα τοῦ ἐν λόγῳ Συνεδρίου εἶχον ὁρισθῇ:

- α) Σύντομοι ἀνακοινώσεις τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ, περὶ τοῦ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.
- β) Διδασκαλία μαθήματος Χημείας εἰς τὴν Ε' τάξιν τοῦ Β' ὁθροῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Διδυμοτείχου.
- γ) Εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου διδασκαλίας τῶν μαθημάτων Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας.
- δ) Ἐπίδειξις προχείρων ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας τῶν ἐν λόγῳ μαθημάτων, μετὰ λίαν συντόμου παροχῆς χρήσιμων ὁδηγιῶν.

Ιδιόρρυθμες φωνές τους, τους δικούς τους ένθουσιασμούς, γέμιζαν και δρόμους και ναούς και ξενοδοχεία και έξοχες. Κι ήταν αυτό το μωσαϊκό της μορφής, της ένδυμασας, της φωνής, των αλλαλαγμών, κείνο που έδινε μια ξεχωριστή χαρά σε κάθε επισκέπτη.

Έδω υποβάλαμε τα σέβη μας στον Παναγιώτατο Πατριόρχη μας κ. Βενέδικτο, που μας δέχτηκε στα Πατριαρχεία, μαζί με τον Υπουργό μας τον κ. Χούτα, τον τέως Δήμαρχο Μεσολογγίου κ. Ευαγγελάτο κ.ά.

Είδαμε, ακόμα, τα τείχη που χωρίζουν την πόλη της Ίερουσαλήμ σε Ίορδανική και Ίοραηλινή. Είδαμε τους τάφους των βασιλέων, την πόλη με τα καταστήματα και πολλά, πολλά ακόμη, που ο χώρος δεν μου επιτρέπει να επεκταθώ.

Σ' όλες τις επισκέψεις μας είχαμε για ξεναγό τον εξαίρετο συνάδελφο Χρυσόστομο Κριμπά, που είναι Διευθυντής του Έλληνικού Δημοτικού Σχολείου του Πατριαρχείου. Ο κ. Κριμπάς έπιμελήθηκε να μάθω λεπτομέρειες για ό,τι συνδέεται με τη θρησκεία μας και με την ιστορία της Ίορδανίας. Όλες τις μέρες ήταν μαζί μας. Κουράστηκε πάρα πολύ να μας ξεναγήσει παντού. Τον υπερευχαριστούμε για τους κόπους του. Χάρis σ' αυτόν γνωρίσαμε όλη την περιοχή.

Την Κυριακή τ' αφήνουμε όλα. Ένα καινούργιο αεροπλάνο έχει άνοιγμένες τις φτερούγες του. Μας καρτερεί. Πεταίμε για την Αίγυπτο. Είμαστε όλοι ευχαριστημένοι. Αγναντεύουμε τον έρημο τόπο που περνάμε, κι άμέσως ο νοός μας πάει στην Ελλάδα. Πόσο ευτυχισμένοι είμαστε και δεν το καταλαβαίνουμε...

Σαράντα χρόνια έκανε ο Μωϋσής να φθάσει από την Αίγυπτο στη Χανσάν. Μόνο μία ώρα και 45' χρειαστήκαμε έμεις. Δεν προλαβαίνουμε να σκεφθούμε εκείνη την πορεία να τη συγκρίνουμε με τη δική μας, γιατί φθάνουμε κι όλες στο Κάιρο.

Δυο υπάλληλοι του Υπουργείου Δημοσίων Σχέσεων της Αιγύπτου μας υποδέχονται. Ο εξαίρετος Πρεσβευτής μας στην Αίγυπτο κ. Ζαμαρίας είχε φροντίσει να κάμη γνωστή την έκδρομή μας στην Κυβέρνηση της Αιγύπτου. Τον ευχαριστούμε θερμότατα όχι μόνο γι' αυτό, αλλά και για όλες τις έξυπηρετήσεις που φρόντισε να μας παρασχεθούν (δώρεάν εισόδος στα Μουσεία—ξεναγήσεις—Έκπτώσεις στο σιδηρόδρομο Καΐρου—Άσουάν κλπ.).

Επιτροπή των έκδρομών πήγε στην Πρεσβεία μας, χαιρέτισε τον έξοχότατον κ. Πρεσβευτή μας, καθώς και τους υπαλλήλους της Πρεσβείας κ.κ. Τσουκαλά και Λαδικο και τους ευχαρίστησε για το θερμότατο ενδιαφέρον που έδειξαν για μας.

Στο Κάιρο οι υπάλληλοι του Υπουργείου είχαν έτοιμάσει ένα θαυμάσιο πρόγραμμα 15ημέρου παραμονής μας στην Αίγυπτο. Αυτό το πρόγραμμα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθώ. Δεν είχαμε χρόνο. Προτιμήσαμε να δοίμε τα πιο σπουδαία. Έτσι, μαζί με τους υπαλλήλους του Υπουργείου και με τους αγαπητούς μας συναδέλφους κ.κ. Σταύρο και Βάσω Μεθοδίου, που εργάζονται στην Άμπετσιο Έλληνική Σχολή του Καΐρου, μπορούσαμε και γνώρισαμε τα σπουδαιότερα μνημεία της Αιγύπτου.

Οι συνάδελφοί μας αυτοί είχαν είδοποιηθεί να μας βοηθήσουν από τον υπεραγαπητόν μας κ. Κονά, Γεν. Διτητή της Άμπετσιο Σχολής. Τον υπερευχαριστούμε για την καλωσύνη που μας υποδέχτηκε στη Σχολή, για τη διάθεση του αυτοκινήτου της Σχολής, που μας μετέφερε στα αξιοθέατα του Καΐρου και για το ότι επέτρεψε στο ζεύγος Μεθοδίου να μας ξεναγήσει παντού, μέχρι και του φράγματος του Άσουάν.

Όμολογούμε ειλικρινά, ότι χωρίς τη συμπαράσταση της Άμπετσιο Σχολής, ή έκδρομή μας στην Αίγυπτο δεν θα είχε έπιτυχία. Γι' αυτό ευχαριστούμε και τον κ. Κονά. Γεν. Διτητή της Σχολής και τον σεβαστό Υποδιευθυντή Πανοσιολογιώτατο κ. Μανιατόπουλο και το ζεύγος Μεθοδίου και όλους τους συναδέλφους για όλα όσα έκαναν για μας.

Έτσι, στο Κάιρο έπισκεφθήκαμε την Πλατεία Ταχρίρ (άπελευθερώσεως), τον Πύργο, το Νησί του Νείλου, την Άερόπολη, όπου είναι το παλάτι του Μωχάμετ Άλη, τα Μουσουλματικά τεμένη, το Μουσείο, το Ζωολογικό Κήπο, την έκκλησία του Άγιου Γεωργίου, την αγορά του Χαλίλ και περίφημες Πυραμίδες, που καμιά φαντασία δεν μπορεί να συλλάβη το μέγεθος, τις στοές, τις κρύπτες.

Με ένα σύγχρονο σιδηρόδρομο με βαγκόν-λι—ρεστωράν κλπ., άναχωρήσαμε για το φράγμα του Άσουάν. Στις 10 ή ώρα την άλλη μέρα, φθάσαμε στο Άσουάν. 14 ώρες ταξίδι. Έδω είδαμε τα λατομεία που έκοβαν τους τεράστιους γρανίτες οι δοϋλοι του Φαραώ, για να κάμουν τους όβελίσκους και τα μνημεία και άκούσαμε τον τρόπο που τα έκοβαν και τα μετέφεραν. Θυμάσαμε το παλιό γιγάντιο φράγμα του Νείλου με τις 180 πόρτες με τα 2 χιλ. μήκος και σταθήκαμε σαν άγάλματα όταν άντικρύσαμε το υπεργιγάντιο νέο φράγμα, που μία μυρμηγκιά από εργάτες—μηχανικούς—σωφέρ—τεχνίτες—μηχανήματα σκόβουν, κουβαλάνε, μπαζώνουν, φορτώνουν, ξεφορτώνουν, άνυψώνουν πέτρες, χώματα, τσιμέντα, σίδηρα, για να δαμάσουν αυτά τα νερά του θρυλικού Νείλου, να τα κάνουν δύναμη, φωτιά, δροσιά που θα άνακουφίση αυτόν τον πολυδυστυχισμένο άράπη που ζει χειρότερα από τα ζώα μας, που δεν φόρεσε ποτέ ρούχα προκοπής, που δεν γνώρισε ποτέ χαρά, που δέ χόρτασε ποτέ ψωμάκι, που δεν έέρει τί θα πή κρέας, που ζει μία ζωή που δεν μπορεί κανείς να την περιγράψει, να τη φαντασθώ, να την πιστέψω.

Το φράγμα αυτό, που σε ένα χρόνο τελειώνει, μαζί με ένα άλλο φράγμα, που πρέπει να μπη στις άθροες γεννήσεις (και αυτό άγωνίζεται να έπιτύχη ο Πρόεδρος Νάσερ), θα αλλάξουν την τύχη των Αιγυπτίων.

Από το Άσουάν ήρθαμε στο Λούξορ. Τάφοι, άνάκτορα σκαμμένα μέσα στους βράχους, με δωμάτια και παραδωμάτια, με παραπλανητικές έξόδους, με διακοσμήσεις, με στοές που χρειάστηκαν χρόνια και χρόνια να γίνουν, που δεν μπορεί να συλλάβη καμιά φαντασία, τα είδαμε με τα ίδια μας τα μάτια. Μπήκαμε ζωντανοί σ' αυτούς τους πολυδαίδαλους τάφους του Τουτανχαμών, του Ράμση κ.ά. και ίδρώσαμε ώσπου να φθάσουμε στα τρίαβαθα που είχαν τις σαρκοφάκες και να ξανάνεβούμε πάλι στον άπάνω κόσμο.

Έπισκεφθήκαμε ακόμη, όχι σαν προσκυνητές αλλά σαν θαυμαστές, τον τεράστιο ναό του Καρνάκ, με τις άμέτρητες πανύψηλες κολώνες, τα πολλά διαμερίσματα και το το Ναό της Χασιψούς, της βασίλισσας, που προσπαθούσε με τα άφθονα δώρα που μοίραζε να κρατηθώ στο θρόνο.

Καταφορτωμένοι με τις καλύτερες έντυπώσεις από τα παλιά και τα νέα δημιουργήματα του ανθρώπου, από τις θρησκευτικές τελετές, τις φυσικές καλονές, τον κόσμο και τη ζωή τους, γυρίσαμε όλοι ευχαριστημένοι.

Ευχαριστούμε το Θεό που μας βοήθησε να πραγματοποιήσουμε μία τόσο μορφωτική έκδρομή.

Ευχαριστούμε όλους τους καλούς φίλους, τον Παναγιώτατο Πατριάρχη μας, τον Έξοχώτατο Πρεσβευτή μας στο Κάιρο, το Υπουργείο Μορφωτικών Σχέσεων της Αιγύπτου και τους κ.κ. υπαλλήλους του, τον Πρό-

Ξενό μας στη Δαμασκό, τόν κ. Δῖντῆ τῆς Ἀμπατείου Σχολῆς, τοὺς δασκάλους κ. Χρυσ. Κριμπᾶ, Μαίρ. Ἀλαμανίδου, Σταῦρο καὶ Βάσω Μεθοδίου κλπ., ποὺ ἔκαμαν ὅ,τι μποροῦσαν, γιὰ νὰ πετύχη ἡ ἐκδρομὴ μας, καθὼς καὶ τὸ Πραγματοεῖον «Παγκόσμιον», ποὺ ἀνέλαβε τὴ μεταφορὰ μας, τὶς φροντίδες διαμονῆς καὶ τροφῆς, τὶς ξεναγήσεις κλπ.

Γιάννης Βράχας

ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ ΣΤΗΝ ΚΥΜΗ

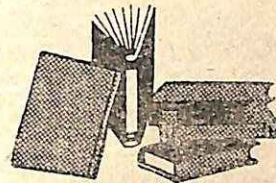
Ὁ Μορφωτικὸς Ὁμίλος Κύμης συνεχίζει τὴ δημιουργικὴ του ἐργασία. Στις 23 Μαΐου διωργάνωσε μιὰ ὁμορφὴ διάλεξη μὲ ὁμιλητὴ τὸν λογοτέχνη—Γυμνασιάρχη κ. Λάμπρο Παραρᾶ μὲ θέμα «Ἡ πατριδολατρεῖα τοῦ Κ. Παλαμᾶ».

—Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὁμίλου, Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων Κύμης, κ. Τηλ. Ζαφειρίδης, προλογίζοντας τὴ διάλεξη, ἔδωσε συνοπτικὰ μιὰ ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τοῦ ποιητῆ. Ὁ Παλαμᾶς, εἶπε, ὑπῆρξε μιὰ μεγαλοφυΐα ποιητικὴ, ποὺ χάραξε νέους δρόμους κι ἔφερε τὴν ποίηση πιὸ κοντὰ στὸ λαό, κάνοντάς τὴν ἀνθρώπινη καὶ ψυχοπλαστικὴ. Ἰδρυτὴς τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς, ἀντλήσε ἀπὸ τὶς ἀστείρευτες πηγὲς τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας, φύσης καὶ ζωῆς. Σμιλευτὴς τῆς φράσης καὶ τοῦ στίχου πρωτόφαντος προῖ, κισμένος μὲ σπάνια γλωσσοπλαστικὴ ἱκανότητα, προσέφερε μὲ ρυθμὸ καὶ μέτρο ποιητικὰ ἀριστουργήματα, κλασσικὰ στὸ εἶδος τους, ποὺ οὔτε οἱ νέες τάσεις τῆς ποίησης κλονίζουν, οὔτε ὁ χρόνος φθείρει. Ἀντίθετα, ὅσο ἀπομακρυνόμαστε χρονικὰ ἀπ' τὸν ποιητὴ, τόσο τὸ ἔργο του ὑψώνεται σὲ νόημα καὶ κομψότητα.

—Ὁ ὁμιλητὴς κ. Λ. Παραρᾶς, μὲ τὸν πλούσιο συναισθηματισμὸ του, τὴν κριτικὴ ἀναλυτικὴ καὶ τὴν ἀναμφισβήτητη λογοτεχνικότητα ποὺ τὸν διακρίνει, κατ' ὀρθωσέ, μέσα στὰ ὅρια τῆς διάλεξης, νὰ ἐπισημάνῃ ὅλα τὰ κύρια σημεῖα τοῦ Παλαμικοῦ ἔργου, ποὺ συνθέτουν ὅ,τι ὀνομάζουμε «Πατριδολατρεῖα», ἀγάπη στὴν πατρίδα, Μεγάλῃ Ἰδέᾳ καὶ νεοελληνικὸς πολιτισμὸς ὑπῆρξαν οἱ τρεῖς μεγάλοι σταθμοὶ τῆς ἔμπνευσής του. Ἀνέφερε χωρὶς καὶ ἀπήγγειλε μὲ μελωδικότητα τραγούδια τοῦ ποιητῆ, στὰ ὁποῖα ζωγραφίζονται μὲ σπάνια μεγαλοπρέπεια οἱ ὁραματισμοὶ του γιὰ τὴν Πατρίδα. Παρέθεσε κρίσεις καὶ γνώμες ξένων καὶ δικῶν μας πνευματικῶν κορυφῶν ποὺ ἐκφράστηκαν κολακευτικὰ γιὰ τὸ μεγάλο του ἔργο, χαρακτηρίζοντας τὸν Παλαμᾶ σὰν τὸ μεγαλύτερο ποιητὴ τῆς ἐποχῆς του. Οἱ ἀκροατές του τὸν χειροκρότησαν θερμὰ. Ἡ ὁμιλία του γλαφυρὴ καὶ βαθυστόχαστη θὰ μείνῃ ἀνεξίτηλα μὲς στὴν ψυχὴ ὅλων μας.

Ἀξίζουν πολλὰ συγχαρητήρια στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ὁμίλου καὶ ἰδιαίτερα στὰ ἐκπαιδευτικὰ του μέλη κ.κ. Μ. Ἑλένη, Ἰ. Κατέβα, Θ. Σκεμπέ, Β. Κωστή καὶ Κ. Κούκη γιὰ τὴν ὥρα καὶ δημιουργικὴ προσπάθεια στὴ μικρὴ μας πόλη.

Ι. Κατέβας

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἰωάννου Παπαγεράκη, δ. φ. Γενικοῦ Διευτοῦ τῆς Παιδ. Ἀκαδημίας Θεσ/νίκης. «Ἡ αἰσθητικὴ ἀγωγή ὡς πρόβλημα μορφώσεως».

Εἶναι ἀναντίρρητο ὅτι ὁ φρονηματιστικὸς κι ἀνθρωπιστικὸς σκοπὸς τῆς γενικῆς παιδείας δίδει οὐσιαστικὸ περιεχόμενο σ' αὐτή, κι ἀποτελεῖ, γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ἡ ἠθικὴ ἀγωγή τῶν μαθητῶν τὸ βασικώτερο πρόβλημα τῶν θεωρητικῶν ἐνασχολήσεων τῶν παιδαγωγῶν κι ἄλλων ἐρευνητῶν στὴ μεταπολεμικὴ μας ταραχώδη ἐποχὴ, ποὺ κλυδωνίζεται στὴ δίνη τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ὕλιστικῶν κινήτρων τῆς δραστικότητος τῶν ἀνθρώπων τῶν προηγμένων κοινωνιῶν.

Στὴν ἐπίτευξη, ὅμως, αὐτοῦ τοῦ ἀπώτατου, τοῦ ὕψιστου σκοποῦ μπορεῖ νὰ συμβάλῃ δραστικὰ καὶ ἡ παράλληλη ἀσκηση τῆς συστηματικῆς αἰσθητικῆς ἀγωγῆς, ποὺ τὴ σημασία της τὴ διείδαν καὶ τὴν εἶχαν ἀναγάγει σὲ μορφωτικὸν ἰδεῶδες πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι τοῦ Ε' καὶ τοῦ Δ' αἰῶνα π.χ.

Αὐτὴ τὴ σοβαρὴ σημασία καὶ παιδαγωγικὴ σκοπιμότητα ἐρευνᾷ, ἀναλύει, ἐπισημαίνει, τεκμηριώνει, τοποθετεῖ στὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς Αἰσθητικῆς, τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου μὲ φιλοσοφικὸ ὄστρο, μὲ πληρότητα σὲ βάθος, μὲ θαυμαστὴ σαφήνεια καὶ γλαφυρότητα, μὲ εὐστοχίαν καὶ κυριολεκτικὴν χρῆσιν τῆς καθιερωμένης ὀρολογίας, κατὰ τρόπο διεξοδικό, σ' ἑκτασὴ ἐπιβλητικὴ καὶ μὲ πολὺπλευρὴ θεώρηση καὶ πλαισίωση, ὁ στοχαστικὸς κι ἀνήσυχος ἐρευνητὴς τῆς παιδείας, ὁ διακεκριμένος παιδαγωγὸς κ. Ἰωάννης Παπαγεράκης, στὸ σύγγραμμά του «Ἡ αἰσθητικὴ ἀγωγή ὡς πρόβλημα μορφώσεως».

Πρόκειται γιὰ ἔργο πνοῆς, στὸ ὁποῖο ἐκτυλίσσεται ὁ πνευματικὸς δυναμισμὸς ἀποκαλύπτεται ἡ ἐπιστημονικὴ πολυμέρεια, μαρτυρεῖται ἡ καταπληκτικὴ ἐνημέρωση στὴν ἀρχαία μας καὶ στὴν ξένη κι ἐλληνικὴ βιβλιογραφία τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ἐφαρμόζεται ἡ συνθετικὴ θεώρηση, θεμελιώνεται ἐπιστημονικὰ ὁ φιλοσοφικὸς διαλογισμὸς, συγκεκριμενοποιοῦνται οἱ θεωρητικὲς συλλήψεις κι ἐκφράζεται μὲ ἰδιαίτερη θελκτικότητα ἡ αἰσθητικὴ ἀξιολογία τοῦ συγγραφέα.

Ὁριμώτερη, πιὸ ἐπίκαιρη, πιὸ «συγκεκριμένη» συγγραφικὴ ἐργασία ἀπ' αὐτὴ στὸν εἰδικὸ παιδαγωγικὸ ὅρο τῆς αἰσθητικῆς ἀγωγῆς, μ' ἕναν ἐποικοδομητικὸν ἀποτατο κι ἐπαγωγικὸν συγκερασμὸ φιλοσοφικῶν δοξασιῶν κι ἐπιστημονικῶν ἀποψέων, δὲν ἦρθε ἄλλη στὸ φῶς τῆς δημοσιότητας τὸν τελευταῖο καιρὸ στὴν πατρίδα μας. Ἐπιβεβαίωση τῆς διαπίστωσης αὐτῆς εἶναι καὶ τὸ γεγονὸς, ὅτι ἐγκρίθηκε τὸ πόνημα τοῦτο σὰν διατριβὴ γιὰ διδακτορία παμψηφεί καὶ μὲ τὸ βαθμὸν ἀρίστα ἀπὸ τὴ φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, καὶ ὅτι ἔγινε πρόταση νὰ μεταφραστῇ στὴ γερμανικὴ γλῶσσα ἀπὸ ἀνώτατο ἐκπ/κὸ ἴδρυμα τῆς Γερμανίας.

Ἀποτελεῖ, ἐπομένως, τιμὴ γιὰ τὴν ἐλληνικὴ παιδαγωγικὴ ἐπιστὴμὴ ἡ προσφορά αὐτὴ τοῦ κ. Παπαγεράκη, καὶ καθήκον τῶν ἐκπ/κῶν λειτουργῶν τῆς χώρας μας εἶναι νὰ ἐντρυφήσουν σ' αὐτὸ καὶ ν' ἀξιοποιήσουν τὸ περιεχόμενό του στὴ σχολικὴ πράξη, γιὰ νὰ προσθέσουν ἔτσι καὶ μιὰν ἄλλη ἀξιόλογη καινοτομία στὸ ἀναγεννητικὸ ρεῦμα τῆς μεταρρύθμισης τῆς παιδείας μας, ποὺ πραγματοποιεῖται τελευταῖα ἀπ' αὐτοὺς μὲ πρωτοφανὴ ἐνθουσιασμὸ κι ἀποστολικὴ πίστη.

Ἡ αἰσθητικὴ ἀγωγή τοποθετεῖται ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ἀξιολογεῖται καὶ προβληματίζεται σὲ μιὰν αὐτόνομη ἐρευνητικὴ περιοχὴ καὶ σὲ μιὰν ἑκτασὴ 250 σελίδων μεγάλου σχήματος. Ἡ μονογραφία αὐτὴ εἶναι ἐντελὴς πρωτότυπη καὶ ὡς πρὸς τὴν

έσωτερική δομή, γι' αυτό και είναι αξιολογώτερη' πιδό έμπεριστατωμένη, πιδό κατατοπιστική, πλουσιώτερη και διαλεκτικώτερη από τις όμοιες έργασίες τών Α. Βαρουξάκη, Π. Καταιρέα, Κ. Μουστάκα και Κ. Παπαπαναγιώτου, πιδό προηγήθηκαν στην κυκλοφορία.

Προτάσσονται τὰ έκτενη προλεγομένα, οτὰ όποια διαγράφει τό σκοπό της συγγραφής, τόν τρόπο της έργασίας του και την πίστη του στην ανάγκη της άσκησης συστηματικής αίσθητικής άγωγής οτὰ Σχολεία μας. «Είναι γνωστόν, λέγει ό συγγραφέας, ότι τό θέμα της αίσθητικής άγωγής έχει έρευνηθί μέχρι σήμερα από διαφόρους πλευράς. Γενικώς όμως οι ειδικοί έχουν χαρακτηρίσει την αίσθητικήν άγωγήν ως πρόβλημα: α) «κοινωνικόν και πολιτιστικόν», β) «αίσθητικόν και καλλιτεχνικόν» και γ) «ψυχολογικόν και παιδαγωγικόν». Είς την παροῦσαν πραγματείαν ύποστηρίζομεν, ότι ή αίσθητική άγωγή πρέπει νά αντιμετωπισθί προπάντων ως πρόβλημα μορφώσεως. Συμφώνως πρὸς την θέσην ταύτην οι διάφοροι σκοποί της αίσθητικής άγωγής, οι όποιοι κατά μόνας λαμβανόμενοι παρουσιάζουν τό μειονέκτημα της μονομερείας, δέον νά συγκλίνουν εις ένα κεντρικόν σκοπόν, τόν μορφωτικόν, όστις θά αποτελέση την συνισταμένην των επί, μέρους σκοπών».

΄Ασχολεῖται ἔπειτα μ' ἑξαντλητικές πληροφορίες, με διασαφηστικές βιβλιογραφικές παραπομπές και με ύποσημειώσεις, οτὸ κύριο μέρος γιά την έννοια και τούς σκοπούς της αίσθητικής άγωγής, τις σχέσεις της αίσθητικής άγωγής με τούς άλλους τομείς της άγωγής την εξέλιξη της Αίσθητικής και τις σχέσεις της με την αίσθητική άγωγή, την έννοια της μόρφωσης και τις σχέσεις της με άλλες συγγενείς έννοιες, την ιστορική και κριτικήν έπισκόπηση τών κυριώτερων μορφωτικῶν ιδεῶδων, τή μόρφωση και την αίσθητική άγωγή, τὸ ὠραῖο και τή μορφωτική του αξία, την τέχνη και τὰ προβλήματά της και τή σχέση της τέχνης με τούς άλλους τομείς τοῦ πολιτισμοῦ. Σάν ἐπίμετρο, τέλος, παραθέτει τὰ συγκεκριμένα πορίσματα τών προσωπικῶν του παρατηρήσεων, πιδό είναι τὰ ακόλουθα:

1) Είναι δυνατή ή μεθοδική μύηση τών μαθητῶν στην άνεύρεση τών καλαισθητικῶν στοιχείων.

2) ΄Η βίωση τοῦ ὠραίου ἐκλεπτύνει, και πλουτίζει τὸ συναισθηματικὸ κόσμο, αναπτύσσει τή δημιουργική φαντασία και συμβάλλει οτὴ βελτίωση τοῦ χαρακτήρα τών μαθητῶν.

3) ΄Η χρησιμοποίηση της εικόνας και τοῦ σχεδίου συντελοῦν στην εύχερέστερη κατανόηση της ὕλης ἀρκετῶν μαθημάτων.

4) ΄Η διακόσμηση τοῦ διδασκλήριου, ή διοργάνωση σχολικῶν ἑορτῶν και ἐκθέσεων μαθητικῶν έργων και ή καλλιέργεια τοῦ σχολικοῦ κήπου συμβάλλουν στην ανάπτυξη της καλαισθησίας τών μαθητῶν. Και

5) ΄Αναγκαία είναι ή καταβολή μεγαλύτερης προσπάθειας οτὰ Σχολεία της Μέσης ΄Εκπαίδευσης γιά την αίσθητική άγωγή τών μαθητῶν, οι όποιοι έχουν μεγάλη ευαισθησία οτὸ ὠραῖο.

΄Η ἐμπνευσμένη αὐτή πραγματεία του τερματίζεται με την ἑξῆς ἀποφθεγματικήν ἀποστροφή:

«Γενικώς ἔχομεν καταλήξει εις τὸ πόρισμα, ότι λόγοι παιδαγωγικοί, κοινωνικοί, αλλά και ἔθνικοί ἐπιβάλλουν ὅπως ὀργανώσωμεν ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων τὸν κλάδον της αίσθητικής άγωγής και αξιοποιήσωμεν τὰ «χαρίσματα» της φυλῆς μας εις τὸν τομέα τοῦτον».

Προσθέτομε, ότι ή ξία της συγγραφής αὐτῆς έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ξεχωριστή βαρύτητα στην παιδαγωγική μας γραμματεία και γιά τὸ λόγο, ότι γιά την αίσθητική άγωγή οἱ πιδό ἔγκριτοι παιδαγωγοί μας (΄Εξαρχόπουλος Καλλιάφας, Α. Τοίριμπας, Σκαλισιάνος, Εὐάγγ. Κωνσταντόπουλος, Παλαιολόγος, Χαραλαμπίδης, Παπαμαῦρος κλπ.) ἀρκέστηκαν οἱ μιά σύντομη διαμνημόνευσή της οτὰ συγγράμματά της γενικής παιδαγωγικής.

΄Υοῖτερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἔχομε χρέος, μαζί με την πενιχρή αὐτή παρουσίαση τοῦ

ἔργου, νά συγχαροῦμε θερμότατα τὸ συγγραφέα, τὸν Κ. Lange της ΄Ελλάδος, και νά ευχθούμε την ἐπίσπωση της δημοσίευσης και της συμπληρωματικής μελέτης του «γιά την αίσθητική άγωγή τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Κωνσταντῖνος Χανιώτης

Γεωργίου Ζομπανάκη, ΄Εκπ. Συμβούλου: 1. ΄Αγωγή τοῦ Πολίτου — Εἰδική Διδακτική.

Εἶναι μέγα προτέρημα αλλά και χαρακτηριστικόν πνευματικής άνόδου και προόδου δι' ἑν ἄτομον ή μίαν κοινωνίαν νά ἐξετάζη τὸν ἑαυτὸν της και νά εὕρῃ τὰ τρωτὰ σημεία, τὰς ὑστερήσεις ὡς θά ἐλέγομεν, νά ἐπισημαῖνη ταῦτα, νά τὰ ἀναλύη και ν' ἀποφασίξη ἁμέσως νά πράττη τὸ πρέπον διὰ τε την θεραπείαν αὐτῶν και την μὴ ἐπανάληψιν των εις τὸ μέλλον.

Δὲν εἶναι δὲ τοῦτο νέον τι. Δὲν ἀποτελεῖ φιλοσοφικήν σκέψιν ἰδικήν μας. Οι σοφοί πρόγονοι ἡμῶν ὠμίλησαν περὶ τοῦτου πρὸ χίλιετηρίδων.

΄Ο Πυθαγόρας παρήγγειλε και ἀπῆτει τοῦτο ἀπὸ τούς μαθητάς του, ὅπως με την δύσιν τοῦ ἡλίου και πρὸ τοῦ ὕπνου των κάμουν ἀπολογισμὸν των ἔργων της ἡμέρας «Ποῖ παρέβην, τί δ' ἔρρεξα τί δέ μοι δέον και οὐκ ἐτελέσθη;» κλπ.

΄Ο δὲ Πλάτων, πρὸ παντός δὲ ὁ Σωκράτης ἀφιέρωσαν κυρίως εις τοῦτο την ὄλην των ζωήν και διδασκαλίαν. «Φιλοσοφοῦντα με δεῖ ζῆν και ἐξετάζειν ἑμαυτὸν και τούς ἄλλους». Ἔλεγεν ὁ Σωκράτης. Πάσης δὲ φιλοσοφίας ὡς πρώτην ἀρχήν ἔθεσε τὸ «γινῶθι σ' αὐτόν».

΄Επιτακτική ὅθεν ἀνάγκη προκύπτει δι' ἡμᾶς τούς «Ἕλληνας της συγχρόνου ἐποχῆς και διὰ λόγους της ὡς ἀνωτέρω βαρείας ἡμῶν πνευματικής κληρονομίας ἄλλὰ και διὰ λόγους ἀτομικής και κοινωνικής προόδου νά ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ὕψηλων τούτων παραγγελμάτων των προγόνων μας.

΄Η μακρὰ δουλεία της Φυλῆς μας και οἱ συνεχεῖς πόλεμοι ἄφησαν εις ἡμᾶς ὀδυνηρὰ κανάλαιπα, τὰ όποια ἂν δὲν σπεύσωμεν εις την θεραπείαν των, διαρκῶς θά ὀστεροῦμεν ἔναντι των ἄλλων προηγμένων λαῶν.

΄Υστεροῦμεν εις δύο τομείς βασικούς. Εἰς την στάθμην τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας και εις την ἑλλειψιν τοῦ «κοινωνικοῦ ἀλατιοῦ» της παιδείας μας. Θέλομεν «γραμματωσύνην» τοῦ λαοῦ μας και άγωγήν τοῦ Πολίτου. Διή, νά μάθουν ὅλοι και ὅλαι γράμματα πολλὰ. Νά μένουν οτὸ θρανίῳ ὅλα μας τὰ παιδιὰ και τὰ κορίτσια μέχρι τοῦ 16ου ἔτους της ἡλικίας των, νά διδασθοῦν τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς και τεχνικὰς γνώσεις και ἐμπειρίας πιδό ἀπαιτεῖ ή σύγχρονος ζωή και νά διδασθοῦν νά εἶναι καγνώσεις και ἐξερχόμενοι ἀπὸ τή φοβερή ἀρρώστεια πιδό λέγεται, ἀτομικισμός τοῦ λοιῦ πολίται, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τή σύνθημά μας. Αὐτή ή φροντίς και πρώτη μέριμνα ἡμῶν τῶν ἐνηλίκων. Αὐτή ή πρωταρχική ὑποχρέωσις ἡμῶν ἔναντι των τε ἁνημῶν ἡμῶν αλλά και ἀγραμμάτων ἐνηλίκων, μελῶν της ΄Ελληνικής Κοινωνίας. Νά μάθουν λίκων ὅλοι οἱ Ἕλληνες και Ἕλληνίδες, πολλὰ και καλὰ γράμματα και νά γιγράμματα ὅλοι οἱ Ἕλληνας και Ἕλληνίδες, πολλὰ και καλὰ γράμματα και νά γινουν καλοί πολῖται.

Πολὺ ὀρθῶς ἐλέχθη ὅτι «οὐδαμοῦ θά εὕρητε ἀνθρώπους ἀγραμμάτων και ἐλευθέρους». Ἀλλὰ ἐξ ἴσου εἶναι ὀρθόν νά λεχθί ὅτι οὐδαμοῦ θά εὕρητε εὐνοουμένην κοινωνίαν και προοδευμένην ἐκεῖ πιδό τὰ ἄτομα δὲν ἔχουν ἐπαρκή κοινωνικήν άγωγήν. Ἀγωγήν πολιτειακήν. ΄Η πολιτειακή άγωγή θά μᾶς κάμῃ ἴσως τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον, τὸν καλόν, ή δὲ πολιτειακή άγωγή ὡς σήμερα καλεῖται ή άγωγή τοῦ πολίτου θά μᾶς δώση τὸν κατά Πλάτωνα πολίτην «ἀρχειν τε και ἀρχεσθαι ἐπιστάμενον». ΄Η θά μᾶς δώση τὸν κατά Πλάτωνα πολίτην «ἀρχειν τε και ἀρχεσθαι ἐπιστάμενον». ΄Η θά μᾶς δώση τὸν κατά Πλάτωνα πολίτην «ἀρχειν τε και ἀρχεσθαι ἐπιστάμενον». ΄Η θά μᾶς δώση τὸν κατά Πλάτωνα πολίτην «ἀρχειν τε και ἀρχεσθαι ἐπιστάμενον». ΄Η θά μᾶς δώση τὸν κατά Πλάτωνα πολίτην «ἀρχειν τε και ἀρχεσθαι ἐπιστάμενον».

Δυνάμεθα μάλιστα νά προσθέσωμεν ὅτι θά ἦτο καλλίτερον ὁ μὴ καλὸς πολίτης νά ἦτο και ἀγράμματος, διότι πᾶς τις φαντάζεται πόσον ἐπιζήμιος δύναται νά

είναι ένας μη καλός πολίτης έγγραμματος». «Κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν, ἢ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα μάλιστα ἄξει τούτου, ὃ δεήσει γενόμενον ἄνδρ' αὐτὸν τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς... Μὴ τοίνυν μὴδ' ὃ λέγομεν εἶναι παιδείαν ἀόριστον γένηται. Νῦν γὰρ ὀνειδίζοντες ἐπαίνουντες θ' ἐκάστην τὰς τροφὰς λέγομεν ὡς τὸν μὲν πεπαιδευμένον ἡμῶν ὄντα τὸν δὲ ἀπαιδευτον ἐνίοτε εἰς τε καπηλείας καὶ ναυκληρίας καὶ ἄλλων τοιούτων μάλα πεπαιδευμένον σφόδρα ἀνθρώπων, οὐ γὰρ ταῦτα ἡγουμένων. ὡς ἔοικεν, εἶναι παιδείαν ὁ νῦν λόγος ἂν εἴη, τὴν δὲ πρὸς ἀρετὴν ἐκ παίδων παιδείαν ποιοῦσαν ἐπιθυμητὴν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτου γενέσθαι τέλειον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης ταύνην τὴν τροφήν ἀφορησάμενος ὁ λόγος οὗτος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, νῦν βούλοι τ' ἂν μόνην παιδείαν προσαγορεύειν, τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν ἦτινα πρὸς ἰσχύον ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν ἄνευ νοῦ καὶ δίκης βάνουσον τ' εἶναι καὶ ἀνελεύθερον καὶ οὐκ ἄξιαν τὸ παράπαν παιδείαν καλεῖσθαι...» (Πλάτωνος Νόμοι 643Δ ε).

Διὰ τοῦτο μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν χαιρετίζομεν τὴν σπουδαίαν συμβολὴν τοῦ κ. Γεωργίου Ζομπανάκη Ἑκπ. Συμβούλου, εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἑλλην. Παιδείας διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ χρησιμωτάτου καὶ ἀριωτάτου βιβλίου του «Ἡ ἀγωγή τοῦ Πολίτου» εἰς Δ' ἔκδοσιν σελ. 221. Ἔργον πλήρες ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Ἡ γλῶσσα του ρέουσα καὶ εὐχάριστος. Ἀπαραίτητος ὁδηγὸς διὰ κάθε ἐκπαιδευτικὸν διότι ἀγωγή τοῦ πολίτου δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ διδάσκεται μόνον ἀπὸ ὠρισμένους ἐκπαιδευτικούς, εἰς τακτὰς ὥρας καὶ εἰς ὠρισμένα σχολεῖα ἀλλὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ ὡς κατακλείς εἰς ὅλα τὰ μαθήματα, ὅλων τῶν σχολείων ὡς ἂν δίδεται ἀφορμὴ πρὸς τοῦτο.

Βιβλίον πληρέστατον ἀππελοῦν εὐχαρίστησιν εἰς κάθε ἀναγνώστην ἔστω καὶ μὴ ἐκπαιδευτὸν. Δὲν ὑπάρχει ἔλλειψις ἢ παράλειψις ἐν αὐτῷ ἀλλὰ θὰ ἔλεγε τις μᾶλλον πλεονάζει εἰς ὕλην: Ἀναλύεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο ἡ σημασία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου. Ὁ συσχετισμὸς καὶ ἡ συνδιδασκαλία τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα τῶν σχολείων Μέσης καὶ Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ὁργάνωσις τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος ὅταν τοῦτο διδάσκεται ὡς χωριστὸν μάθημα. Ἡ ὕλη τοῦ μαθήματος, ἡ ἐκλογή, ἡ διάταξις τῆς ὕλης. Εὐκαιρίες καὶ ἐφορμογὲς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος στὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ. Προσαρμογὴ τούτων στὰ κορίτσια καὶ τὴ ζωὴ των. Ὅλα τὰ καθήκοντα αἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα κάθε Ἑλλήνος καὶ Ἑλληνίδος πολίτου. Τὸ Σύνταγμα, αἱ ἀρχαί, αἱ ἐξουσίαι τῆς Ἑλλάδος, ὁ καταστατικὸς χάρτης τῶν Ἑνωμ. Ἐθνῶν καὶ τὸ κείμενον τῆς οἰκουμένης διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Μάλιστα αὐτὸ τὸ μάθημα μ' ἓνα τέτοιο βιβλίον καὶ μὲ μιὰ ἐπιμονὴ ἐκ μέρους τῶν ἱθυνόντων διὰ τὴν εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα εἰσαγωγὴν τοῦ μαθήματος τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου θὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν τέλειον Ἑλληνα πολίτην, ἱκανὸν νὰ ζῇ τὴ ζωὴ του συνειδητὰ καὶ ἐλεύθερα.

Γεώργιος Παπαδημητρίου

**Τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ μας
«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»
μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν ὁδὸ Περικλέους
21, στὴν ὁδὸ Ἀκαδημίας 57
Πρῶτος Ὄροφος
Γραφεῖο 107-108 Τ. Τ. 143
Τηλέφωνο 633.461**

**Νέες ἐκδόσεις τοῦ περιοδικοῦ
ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ Ἀκαδημίας 57 Ἀθῆναι 143**

Μόλις ἐκυκλοφόρησε τὸ ἐλεύθερο ἀνάγνωσμα ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΚΑΙ BENZINEΣ. Εἶναι ἓνα πρωτότυπο βιβλιαράκι, ποὺ ἐνθουσιάζει μικροὺς καὶ μεγάλους μὲ τὸ ἀπλὸ καὶ ψυχαγωγικὸ του περιεχόμενο.

Ὁ ἀναγνώστης εἰσάγεται ἀβίαστα καὶ εὐχάριστα στὰ μυστικὰ τῆς ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν πετρελαίων, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν ἡλεκτρισμὸ ἀποτελοῦν τὴν τεραστίαν κινήτηριαν καὶ ἐκπολιτιστικὴν δύναμιν τῆς σημερινῆς ἐποχῆς στὸν πλανήτη μας.

Στὴν ἀξία τοῦ ἀναγνώσματος προσθέτει ἰδιαιτέρου θέλητρο ἡ πλούσια καλαίσθητη καὶ πολυχρῶμη εἰκονογράφηση.

Τὰ παιδιὰ τῆς Δ'. - Ε'. καὶ ΣΤ'. τάξεως τῶν δημοτικῶν μας σχολείων, γιὰ τὸ ὁποῖα προορίζεται, θὰ δοκιμάσουν ἐξαιρετικὴν χαρὰν καὶ ἐνθουσιασμό, ὅταν τὸ διαβάσουν.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα δρχ. 15. - καὶ εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ μας ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ Ἀκαδημίας 57 Α'. ὄροφος τηλ. 633.461.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΕΥΣΥΝΣΙΣ ΔΙΔ. ΒΙΒΛΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ Σχολ. Βιβλίων
Πληροφορία Δημ. Τσιώρον
Αριθ. Πρωτ. 127786

Εν Αθήναις τη 21-11-1963

Πρὸς
τοὺς κ.κ. Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μ.Ε.
καὶ Ἐπιθῆτὰς Στοιχειώδους

Θέμα: Περὶ συστάσεως βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγωγή
τοῦ Πολίτου» τοῦ Γεωργίου Ζομπανάκη.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας διατάξεις περὶ διδακτικῶν βιβλίων κλπ. τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ Ν. 6911/1933 καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐκπαιδευτικοῦ Προγράμματος τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 42/5-11-1963 πρᾶξιν αὐτοῦ, ἣν ἀποδεχόμεθα. Συνιστῶμεν τὴν προαιρετικὴν προμήθειαν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου» βιβλίου τοῦ Γεωργίου Ζομπανάκη ὑπὸ τῶν Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν διδασκόντων εἰς τὰ σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ὡς καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων Δημοτικῶν Σχολείων, συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν τοῦ Α.Σ.Ε.Π.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Κοινοποιήσις:
Διοκτ. Διδ. Βιβλίων
Γραφεῖον κ. Γεν. Γραμματέως
κ. Γεωργ. Ζομπανάκη
Βασ. Σοφίας 8 - Ν. Σμύρνην

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Ὁ Διευθυντὴς
Κ. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

